

KÉZENFOGVA ALAPÍTVÁNY

KÜLÖNLEGES ÉLETEK

Életúttal kapcsolatos kérdések és válaszok fogyatékos gyermeket nevelő családok számára

SZERZŐK: DR. GAZSI ADRIENN, KÉRI BIANKA

KÖZREMŰKÖDŐ SZAKÉRTŐK: HORVÁTH SÁRA, KOVÁCS ÉVA, PORDÁN ÁKOS, VIDÁNÉ UGRIN ERZSÉBET,

FELELŐS KIADÓ: KÉZENFOGVA ALAPÍTVÁNY

BUDAPEST

FELÜLVIZSGÁLT VÁLTOZAT

2024

Tartalom

TARTALOM

I. ELŐSZÓ.....	7
II. ÉLETÚT KÉRDÉSEK ÉS VÁLASZOK	9
1. CSALÁDKÖZPONTÚ KORAGYERMEKKORI INTERVENCIÓ.....	9
<i>Mikor van szükség a családközpontú koragyermekkorai intervencióra?</i>	9
<i>Miért van szükség a családközpontú koragyermekkorai intervencióra?</i>	9
<i>Hogyan lehet családközpontú koragyermekkorai intervencióban részesülni?</i>	10
<i>Ki veheti igénybe a családközpontú koragyermekkorai intervenciót?</i>	11
<i>Hol vannak a Korai Fejlesztő Központok?</i>	11
<i>Milyen segítséget tudok igénybe venni a közlekedésben?</i>	12
<i>Milyen segítséget tudnak a szülők igénybe venni a szállítással kapcsolatban az óvodába történő utazás költségének megtérítésére?</i>	13
<i>Milyen terápiák, módszerek ismertek? Melyik terápia, módszer milyen esetben ajánlott?</i>	13
<i>Mit biztosít a Biztos Kezdet Gyerekház?</i>	15
2. DIAGNÓZIS, SZAKVÉLEMÉNY, SZAKÉRTŐI BIZOTTSÁGOK GYEREKKORBAN.....	16
<i>Ki és hol állítja fel a diagnózist?.....</i>	16
<i>Miért szükséges a diagnózis/szakvélemény?.....</i>	16
<i>Miből áll egy vizsgálat a szakértői bizottságnál?</i>	17
<i>Milyen szakértői bizottságok vannak?</i>	17
<i>Melyik szakértői bizottsághoz vihetem a gyerekem?</i>	18
<i>Ki kérheti a vizsgálatot a szakértői bizottságnál?</i>	18
<i>Mindenképpen el kell fogadnom a bizottság javaslatát?</i>	19
<i>Ki tekinthető sajátos nevelési igényű (SNI) gyerekeknek?</i>	21
<i>Ki tekinthető beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő (BTMN) gyerekeknek?</i>	22

Mit jelent a fogyatékoság?	22
Ki az utazó gyógypedagógus? Ki az árnyékpédagógus?	27
3. ÓVODÁSKOR	30
Mit jelent az integrált óvodai nevelés?	30
Mit jelent a „külön” óvodai nevelés (külön e célra létrehozott gyógypedagógiai nevelési intézményben, óvodai csoportban)?	33
Mit jelent az inkluzív óvodai nevelés?	34
Mitől függ, hogy integrált óvodába jár-e a gyermekem?	34
Melyik jobb az integrált vagy a külön e célra létrehozott gyógypedagógiai nevelési intézményben, óvodai csoportban történő nevelés a gyermekem számára?	35
A külön e célra létrehozott intézményből, csoportból van-e átmenet az integrált csoportba?	35
Hova vigyem fejlesztésre a gyermekem ebben az időszakban?	35
Milyen programok segíthetik a gyerekek integrációját?	36
Tájékoztassa-e egy szülő vagy pedagógus a többi szülőt, hogy a gyermek SNI-s (sajátos nevelési igényű)?	36
Meddig maradhat a gyermek óvodában?	37
4. ISKOLÁSKOR	39
Mit jelent az integrált és „külön” (külön e célra létrehozott gyógypedagógiai oktatási intézményben, iskolai osztályban) oktatás?	39
Mi az integrált és „külön” (külön e célra létrehozott gyógypedagógiai oktatási intézményben, iskolai osztályban) oktatás előnye és hátránya?	40
Milyen fejlesztési lehetőségek vannak iskoláskorban?	41
Mit jelent az egyéni munkarend?	41
Mit jelent a rehabilitációs-rehabilitációs óra?	43
Ki foglalkozik a sajátos nevelési igényű gyermekemmel a többségi általános iskolában?	46
Hogyan kaphat felmentést a gyermekem nyelvtanulás/matematika és egyéb tárgyak alól?	46

<i>A kapott felmentés meddig érvényes?</i>	47
<i>Hány éves korig iskolaköteles a fogyatékos/SNI-s gyerek?</i>	47
<i>Kell-e tájékoztatni egy szülőnek vagy pedagógusnak a többi szülőt, hogy a gyermeke SNI-s?</i>	47
5. KAMASZKOR	50
<i>Milyen fejlesztési lehetőségek vannak?</i>	50
<i>Meddig maradhat a szakiskolában a gyerekek?</i>	51
<i>Milyen lehetőségek vannak a szakiskola elvégzése után?</i>	51
<i>Milyen mentesítési lehetőségek és kedvezmények biztosíthatók SNI tanulók számára az érettségi során?</i>	51
<i>Érettségi után mehet egyetemre a gyerekek? Kaphat-e az egyetemen valamilyen támogatást szállítás, jegyzetelés és ösztöndíj terén?</i>	53
<i>Milyen lakhatási lehetőségek vannak a felnőtt korú fogyatékos fiatal számára?</i>	57
<i>Mi a szülői felügyelet tartalma?</i>	59
<i>Mit jelent a közös szülői felügyeleti jog? Mit jelent, ha a szülői felügyeleti jogot az egyik szülő külön gyakorolja?</i>	60
<i>Mit jelent, hogy a szülői felügyeletet csak az egyik szülő gyakorolja?</i>	61
<i>Gyermektartás, rokontartás kérdése</i>	62
<i>Mit jelent a gondnokság és a támogatott döntéshozatal? Milyen szempont alapján döntsünk?</i>	62
<i>Hogyan támogassam a fogyatékos gyermek szexuális edukációját szülőként?</i>	66
<i>Hol tudok segítséget kérni, ha azt gyanítom, hogy drog vagy alkohol problémái vannak a gyerekeknek?</i>	69
6. JOGORVOSLATI, ÁLDOZATSEGÍTÉST BIZTOSÍTÓ LEHETŐSÉGEK, PANASZTÉTELI FÓRUMOK 70	
<i>Kit és hol értesíthetek, hogy ha bántalmazás áldozata lett a gyerekek?</i>	70
7. FELNŐTTKOR/MUNKAVÁLLALÁS	72
<i>Ki a megváltozott munkaképességű személy?</i>	72

<i>A munkáltatónak milyen kötelezettségei vannak, ha megváltozott munkaképességű személyt alkalmaz?</i>	73
<i>Milyen juttatásokra és szolgáltatásokra jogosult a megváltozott munkaképességű személy?</i>	77
<i>Mi a teendő, ha a felnőtt korú fogyatékos fiatal „nem munkaképes” és nem tud dolgozni?</i>	77
<i>A fogyatékos, megváltozott munkaképességű személyek egyéb ellátásait hogyan befolyásolja, ha az érintett személynek munkaviszonya van?</i>	78
<i>Ki segít a munkakeresésben a fogyatékos személy számára? Milyen szervezetekhez tud fordulni?</i>	79
<i>Mit jelent a nyílt munkaerő-piaci foglalkoztatás?</i>	81
<i>Mit jelent a védett foglalkoztatás?</i>	81
<i>Mit jelent a fejlesztő foglalkoztatás?</i>	82
<i>A foglalkoztatásnak milyen egyéb formái lehetnek a munkaviszonyon kívül?</i>	82
8. PÉNZBELI JUTTATÁSOK	84
9. ÖNKORMÁNYZATI ÉS ÁLLAMI KÖTELEZETTSÉGEK A SZOCIÁLIS FELADATOK ELLÁTÁSA TERÉN	86
10. SZEMÉLYES GONDOSKODÁST NYÚJTÓ SZOCIÁLIS ELLÁTÁSOK	88
<i>Milyen bentlakásos ellátások érthetők el fogyatékos személy számára?</i>	89
<i>Le kell mondanom a gyermekemről, amennyiben bentlakásos intézetbe költözik?</i>	90
<i>Mennyi a belépési díj összege?</i>	90
<i>Milyen napközbeni ellátások érhetők el egy felnőtt fogyatékos személy számára?</i>	90
<i>Hogyan tudom támogatni a felnőtt korú fogyatékos fiatal családtervezéskor és gyermekvállaláskor?</i>	92
11. FOGYATÉKOS GYERMEKET NEVELŐ CSALÁDOK PSZICHÉS TÁMOGATÁSA	94
<i>Milyen pszichés támogatást kaphat egy fogyatékos gyermeket nevelő család?</i>	94
<i>Mit jelent a Pár-és Családterápiás, Konzultációs Szolgáltatás?</i>	95
<i>Mit jelent a testvércsoport?</i>	95
<i>Mit jelent a szülőcsoport?</i>	95
<i>Milyen szolgáltatást nyújt a Család-és Gyerekjóléti Központ?</i>	96

Fogyatékoságspecifikus ellátást nyújt a Család-és Gyerekjóléti Központ a fogyatékos gyermek/felnőtt számára? 96

Milyen akadálymentes kikapcsolódási lehetőségek vannak? 97

III. ÖSSZEGZÉS98

I. ELŐSZÓ

„A klasszikus mesékben archetipikus alakok jelennek meg: hősök, áldozatok, mártírok, harcosok. A neurológiai betegek egy személyben testesítik meg mindet – sőt, a saját történetükön belül még valami mást is.... Az én szememben utazók ők, akik fantasztikus világokat tárnak föl – olyan világokat, amelyekről máskülönben tudomásunk vagy elképzelésünk sem lenne.”¹

A mindennapjainkban ott rejlenek a különleges pillanatok, amelyek lehetnek apró szívmengető gesztus, mosoly vagy egy nagyobb életesemény. Ezekért a pillanatokért hálásak vagyunk és különlegesnek érezzük magunkat. Törekszünk e különleges pillanatok megélésére és megőrzésére, mert gazdagítják a mindennapokat és bennünket.

Hisszük, hogy a különleges gyerekek (fogyatékos gyerekek) gazdagítanak bennünket, a családokat, az egész társadalmat. A Semmelweis Egyetem Pető András Karának a mottója: „Az Emberben rejlő csoda”². E mottót olvasva, számunkra az az üzenet, hogy egy folytonos tanulás és tapasztalás a különleges életekkel való találkozás, mert igazán sose tudjuk a csodát milyen módon, formában tapasztalhatjuk meg általuk.

A fogyatékos gyereket nevelő családok eltérő helyzete (örömei és a mindennapos kihívásai) sok esetben rejtve maradnak a társadalom nagy része előtt és emiatt a különleges életek értékét sem ismerhetjük igazán.

Bízunk abban, hogy a változás folytatódik és megbecsülésük, anyagi, szociális, pszichés és társadalmi támogatottságuk növekedni fog a különleges életeket nevelő családoknak, akiknek köszönhetően megtapasztalhatjuk az emberekben rejlő csodát.

A KézenFogva Alapítvány 30 éve dolgozik a fogyatékos gyermeket nevelő családokért. Korábbi munkánk folytatásaként a családok által feltett kérdéseket összegyűjtöttük és témakörönként rendeztük össze. E kérdésekre kerestük közösen a válaszokat, melyeket most összegezve olvashatnak.

A jelen „Életúttal kapcsolatos kérdések és válaszok fogyatékos gyermeket nevelő családok számára” című útmutató (a továbbiakban: Útmutató) 11 témakört tartalmaz kérdésekkel és válaszokkal együtt. A cél nem a kérdések részletes kibontása volt fogyatékoság specifikusan, csupán egy tájékozódási pont, amely segít irányt mutatni a mélyebb és részletes információszerezésben. Bővebb tájékoztatás esetén minden esetben

¹ Oliver Sacks: A férfi, aki kalapnak nézte a feleségét – és más orvosi történetek, Park Kiadó (2018.)

² A konduktív pedagógia bemutatása: <https://semmelweis.hu/pak/files/2019/05/Introduction-of-Conductive-Education.pdf> (letöltés:2020.05.25.)

rendelkezésre áll a KézenFogva Alapítvány. A válaszadás módszertana hangsúlyt fektet arra, hogy az adott kérdés mind jogi, mind szakmai aspektusból megközelítésre kerüljön. Az Útmutatóban a hatályos jogszabályok szerinti válaszok szerepelnek, melyek az anyag írásakor aktuálisak, ezt minden esetben érdemes figyelembe venni. Az adott témakör esetében irányadó jogszabályokat – melyek tartalmára a jogi válasz épít – az adott témakör zárásánál feltűntetjük. Fontos felhívunk a figyelmet arra, hogy a jelen kiadványban leírtak nem helyettesítik a vonatkozó jogszabályok tartalmát, és nem minősülnek egyedi ügyben adott jogi, illetve szakmai tanácsadásnak, de a vonatkozó joganyag megértését, gyakorlatban történő alkalmazását nagyban támogatják azzal, hogy tartalmukat értelmezik, a megfelelő hivatalos forrásokat hivatkozza.

Bízunk abban, hogy mindenki számára hasznos lesz ez az anyag, nemcsak a családok, hanem maguk az érintett fogyatékos személyek, hozzátartozóik és minden érdeklődő számára.

II. ÉLETÚT KÉRDÉSEK ÉS VÁLASZOK

1. CSALÁDKÖZPONTÚ KORAGYERMEKKORI INTERVENCIÓ

Mikor van szükség a családközpontú koragyermekkori intervencióra?

Jogi válasz: Az Nkt. 18. § (2) bekezdés a) pontja szerinti gyógypedagógiai tanácsadás, korai fejlesztés és gondozás (a továbbiakban: korai fejlesztés és gondozás) feladata a komplex koragyermekkori prevenció, tanácsadás és fejlesztés, az ellátásra való jogosultság megállapításának időpontjától kezdődően a gyermek fejlődésének elősegítése, a család kompetenciáinak erősítése, a gyermek és a család társadalmi inklúziójának támogatása érdekében. A korai fejlesztés és gondozás tevékenységei a komplex gyógypedagógiai, konduktív pedagógiai tanácsadás, a kognitív, a szociális, a kommunikációs és a nyelvi készségek fejlesztése, a mozgásfejlesztés és a pszichológiai segítségnyújtás.

A családközpontú kora gyermekkori intervenció a korai fejlesztésnek nevezett tevékenységet biztosíthatja, a „családközpontú kora gyermekkori intervenció”, mint szolgáltatás ilyen elnevezéssel nem definiált a szabályozásban, alapján a jogi keretek szerint korai fejlesztés szolgáltatás biztosíthatja.

(Lásd: Czeizel Barbara – Kemény Gabriella: A korai fejlesztéstől a családközpontú kora gyermekkori intervencióig. A törvényi szabályozástól az interdiszciplináris szemlélet és gyakorlat megvalósulásáig a Budapesti Korai Fejlesztő Központban Gyermeknevelés 3. évf. 2. szám 77–92. (2015) 79. o.)

Szakmai válasz: Családközpontú koragyermekkori intervencióra azoknak a gyerekeknek van szükségük, akiknek fejlődése eltér a vele azonos korúakétól. A szakemberek a hátrányok leküzdésére egy tervszerűen felépített fejlesztő programot állítanak össze, amely magában foglalja a családnak nyújtandó segítséget is. A programban szerepel gyógypedagógia fejlesztés, tanácsadás és terápiás szolgáltatás is. Ezek összeállításakor minden esetben figyelembe veszik a gyerek állapotát és a család körülményeit. Családközpontú koragyermekkori intervencióra akkor van szükség, ha a gyerek egy vagy több fejlődési területen elmarad az életkorának megfelelő szinttől: ez lehet a mozgásfejlődés, az értelmi fejlődés, a hallás- és látásfejlődés, a beszéd és nyelvi fejlődés, a szociális, érzelmi fejlődés vagy a viselkedés.

Miért van szükség a családközpontú koragyermekkori intervencióra?

Szakmai válasz: A családközpontú koragyermekkori intervencióval csökkenteni lehet a lemaradást, a nap mint nap felmerülő nehézségek megoldhatóbbá válnak. A gyerekek segítséget kapnak, hogy könnyebben be tudjanak illeszkedni a családba, a közösségekbe. A fejlesztés során a cél, hogy azok a képességeik fejlődjenek, amelyeknél az elmaradás jelentkezik. Ebben a fejlesztési formában 5 éves koráig vehet részt a gyermek.

A korai intervenció, vagyis beavatkozás annyival több, mint a gyermek fejlesztése, hogy része a családnak, a szűkebb és a tágabb környezet támogatása is. Egyfajta komplex

tanácsadás, amelyben nagyon sok szakember vesz részt: gyermekorvos, gyógypedagógus, mozgásterapeuta, konduktor, pszichológus, integrációs szakember. Ők a munkájuk során maximálisan szem előtt tartják a gyerek állapotát és a család igényeit, körülményeit.

Kiemelten fontos ez az időszak, ezért nagy szerepe van annak, hogy minél korábban részesüljenek a családok a korai megsegítésben/fejlesztésben.

A korai gyermekévekben zajló folyamatoknak hatása vannak a későbbi évekre, mint például az egyén jóllétére és életminőségére, ezért javasolt a mielőbbi prevenciós és intervenciós szolgáltatások igénybevétele.

Hogyan lehet családközpontú koragyermekkorai intervencióban részesülni?

Jogi válasz:

A tevékenység jogszabályi kereteit és feltételeit a korai fejlesztés szabályozása adja. A korai fejlesztés és gondozás megkezdésére a szakértői bizottság tesz javaslatot.

A szakértői bizottság a három évnél fiatalabb gyermek esetében szakértői véleményét a gyermek külön vizsgálata nélkül, a neonatológia, csecsemő és gyermek fül-orr-gégegyógyászat, audiológia, szemész, ortopédia és traumatológia, gyermek- és ifjúságpszichiátria, fizikális medicina és rehabilitációs orvoslás, orvosi rehabilitáció csecsemő- és gyermekgyógyászat szakterületen, illetve gyermek-neurológia szakorvos által felállított diagnosztikai vélemény és terápiás javaslat alapján is elkészítheti.

Ha a gyermek bölcsődei nevelésben, gyermekotthoni ellátásban, fogyatékosok nappali intézményében, fogyatékosok ápoló-gondozó bentlakásos intézményében intézményi ellátásban részesül, a korai fejlesztést és gondozást – amennyiben a feladat ellátásához szükséges feltételek biztosítottak – az intézményben kell ellátni. A pedagógiai szakszolgálati intézmény a tanácsadást a szülőn kívül a feladatellátási hely adott gyermekkel foglalkozó szakalkalmazottal részére is biztosítja.

Ha a gyermek harmadik életévét betöltötte, akkor vehet részt korai fejlesztésben és gondozásban, ha a szakértői bizottság szakértő véleménye alapján nem kapcsolódhat be az óvodai nevelésbe.

A korai fejlesztés és gondozás egyéni foglalkozás, vagy legfeljebb hat gyermekből álló csoportfoglalkozás keretében valósítható meg.

Ha a korai fejlesztés és gondozás igénybevétele a pedagógiai szakszolgálati intézményben nem oldható meg, a gyermek fejlesztésére

a) otthoni ellátás keretében vagy

b) a gyermek gondozását végző intézményben kerül sor.

Otthoni ellátás keretében vagy a gyermek gondozását végző intézményben történő ellátás esetén a jogszabályban meghatározott időkeretet – a szülő egyetértésével és a gondozásba történő bevonásával – a fejlesztési év átlagában kell teljesíteni.

A korai fejlesztés és gondozás feladatait a szakértői bizottság szakértői véleménye alapján, a gyermeket ellátó fejlesztő szakemberek által kidolgozott egyéni fejlesztési tervben foglaltak szerint kell végezni. A fejlesztési tervet a szülővel ismertetni kell. A fejlesztési tervet legalább kettő, legfeljebb tizenkettő hónapra kell elkészíteni, időtartamát a fejlesztést ellátó szakember határozza meg a gyermek életkorának, diagnózisának függvényében. Az egyéni fejlesztési terv szükség szerint módosítható. Az egyéni fejlesztési tervnek tartalmaznia kell – a gyermek állapotától függően – a gyógypedagógiai, konduktív pedagógiai fejlesztés, a

tanácsadás, a kognitív, a szociális, a kommunikációs és a nyelvi készségek fejlesztése, a mozgásfejlesztés és a pszichológiai segítségnyújtás feladatait.

A korai fejlesztést és gondozást végző szakember gyermekenként egyéni fejlesztési naplót vezet, és a gyermek fejlődését a fejlesztési év végén értékeli. Az értékelési lap egy példányát át kell adni a szülőnek, egy példányát a korai fejlesztés és gondozás megkezdésére javaslatot tevő szakértői bizottságnak, egy példány a korai fejlesztés és gondozás feladatait ellátó intézménynél marad.

Ha a korai fejlesztést és gondozást otthoni ellátás keretében, vagy a gyermek gondozását végző intézményben szervezik meg, a pedagógiai szakszolgálati intézmény gondoskodik a szükséges szakemberről.

A szakértői bizottság az értékelési lap megállapításai vagy a gyermek vizsgálata, felülvizsgálata alapján szükség szerint módosítja a szakértői véleménynek a korai fejlesztés és gondozás megszervezésével kapcsolatos előírásait.

(15/2013. (II. 26.) EMMI rendelet a pedagógiai szakszolgálati intézmények működéséről 4. § -5.§)

Ki veheti igénybe a családközpontú koragyermekkorai intervenciót?

A tevékenység jogszabályi kereteit és feltételeit a korai fejlesztés szabályozása adja. A korai fejlesztés és gondozás keretében a gyermek állapotának, szükségleteinek, valamint a család terhelhetőségének függvényében a fejlesztési feladatok végrehajtásának időkerete

- a) 0–2 éves kor között legalább heti egy óra,
- b) 3–4 éves kor között legalább heti kettő óra,
- c) 5–6 éves kor között legalább heti öt óra.

A heti időkeretet a szakértői bizottság állapítja meg. Az időkeretet a fejlesztést ellátó szakember a szakértői bizottság írásbeli egyetértésével módosíthatja. A fejlesztés a gyermek állapota alapján egyéni, vagy csoportfoglalkozáson, illetve vegyesen – egyéni és csoportfoglalkozáson – is történhet.

Intenzív ellátás a gyermek – a szülő gondozásba történő aktív bevonásával megvalósított – összefüggő, bentlakásos korai fejlesztése és gondozása, amelynek időtartama legalább egy, legfeljebb három hét. A jogszabályban meghatározott időkeret teljesítése szempontjából egy hét intenzív ellátás hat hét általános szabályok szerinti fejlesztésnek felel meg. A bentlakás feltételeit a gyermek és a szülő számára az intenzív ellátást végző intézmény biztosítja.

(15/2013. (II. 26.) EMMI rendelet a pedagógiai szakszolgálati intézmények működéséről 4. § -5.§)

Hol vannak a Korai Fejlesztő Központok?

A családközpontú koragyermekkorai intervenció igénybe vehető a vármegyei pedagógiai szakszolgálatok tagintézményeiben, vagy ha ott nem oldható meg, a gyermek fejlesztése otthoni ellátás keretében vagy a gyermek gondozását végző intézményben valósulhat meg (amely pedagógiai szakszolgálati intézmény fenntartójával infrastruktúra-használatra vonatkozó szerződést kötött).

Családközpontú koragyermekkorai intervencióra országszerte van lehetőség, így célszerű megkeresni a lakóhelyhez legközelebbi lehetőséget, és tájékozódni az igénybevétel feltételeiről.

A KézenFogva Alapítvány honlapján elérhető „Infobázis” segítségével könnyen kereshet, amely az alábbi linken érhető el: <http://info.kezenfogva.hu/>

Milyen segítséget tudok igénybe venni a közlekedésben?

Tömegközlekedés:

A közforgalmú személyszállítás igénybevétele esetén (tömegközlekedés) a sajátos nevelési igényű gyermek és legfeljebb 2 kísérője a lakóhely és az ellátást nyújtó intézmény között - a családközpontú koragyermekkorai intervenciót, illetve fejlesztő felkészítést nyújtó intézmény igazolása alapján - 90%-os kedvezmény igénybevételére jogosult, azaz a tényleges viteldíj 90%-kal csökkentett összegét – azaz annak 10 %-át – fizeti meg a menetjegy megvásárlásakor. (A kedvezmény a közforgalmú személyszállítási utazási kedvezményekről szóló 85/2007. (IV. 25.) Korm. rendelet 3. § (1) bekezdésének d) pontjában, (2) bekezdésében és 1. mellékletében foglaltak szerint vehető igénybe.)

Fontos megjegyezni, hogy amennyiben a gyermekre tekintettel a szülő magasabb összegű családi pótlékra jogosult, a helyi és helyközi közlekedésben utazási kedvezmény igénybevételére jogosít a magasabb összegű családi pótlék megállapításával egyidejűleg kiállításra kerülő hatósági bizonyítvány. A magasabb összegű családi pótlékban részesülő gyermek, valamint 1 fő kísérője utazási kedvezménye:

- helyi közlekedésben: bérlet-kedvezmény 100 %
- a helyközi közlekedésben: jegy és bérlet kedvezmény 90%.

Utazási költségtérítés:

Az utazási költségtérítés abban az esetben - ha a gyermek díjmentes utazásra jogosult tömegközlekedésben - csak akkor vehető igénybe, ha a gyermek az egészségi állapota miatt igazoltan nem tud tömegközlekedési eszközön utazni. Az utazási költségtérítés a sajátos nevelési igényű gyermek és kísérője részére a családközpontú koragyermekkorai intervenciót és gondozást nyújtó intézménybe történő utazáshoz az „Utazási utalvány sajátos nevelési igényű gyermek és kísérője részére” elnevezésű nyomtatvány alapján kerülhet sor³. Amennyiben a gyermek – a szakértői bizottság vezetője által igazoltan – betegsége miatt kizárólag gépkocsival utaztatható, utazási költségtérítésként az érintett útvonalon, a legrövidebb távon közlekedő tömegközlekedési eszköz útvonalát kell alapul venni, azzal, hogy költségtérítésként 21,- Ft/km összeg állapítható meg.

³ A szigorú számadású nyomtatványról és az utazási költségtérítésről bővebb információ található a Magyar Államkincstár honlapján az utazási költségtérítés címszó alatt (<https://egbiztpenzbeli.tcs.allamkincstar.gov.hu>)

Milyen segítséget tudnak a szülők igénybe venni a szállítással kapcsolatban az óvodába történő utazás költségének megtérítésére?

Jogi válasz: Kifejezetten az óvodába történő utazás költségének megtérítésére a jogszabály további lehetőséget biztosít, amely alapján a lakóhely, ennek hiányában a tartózkodási hely szerint illetékes települési önkormányzat megtéríti a kötelező felvételt biztosító óvodába való utazás költségeit, továbbá szükség esetén gondoskodik kísérő személyről a gyermek részére, ha az óvoda a településen kívül található, és az óvodába való utaztatást az önkormányzat nem biztosítja. A kötelező felvételt biztosító iskolába való utaztatásról a fenntartó gondoskodik (Köznev.tv. 74. § (5) bekezdés).

A támogatott utazás igénybevételének lehetőségeit bővítheti a támogató szolgáltatás szociális alapszolgáltatás igénybevétele, amelyről bővebb információt a személyes gondoskodást nyújtó szociális ellátások cím (9. pont) alatt tartalmaz jelen tájékoztató.

Milyen terápiák, módszerek ismertek? Melyik terápia, módszer milyen esetben ajánlott?

ABA terápia

Az ABA jelentése Applied Behavior Analysis, az ABA, magyarul: alkalmazott viselkedéselemzés. A módszer alapjait az 1960-as években megkezdett kutatásai alapján Ivar Lovaas fektette le.

A módszer gyermekközpontú, a gyermek motivációján alapul, s nagy hangsúlyt fektet a gyermek és a terapeuta közötti pozitív kapcsolatra. A terápia a pozitív megerősítésre alapoz, ami a tanulás egyik legfontosabb tényezője.

A terápia célja egyrészt a készségfejlesztés (beszéd, kommunikáció, játékkészség, kognitív képességek, önellátás, motorikus készségek stb.), a helyes viselkedés elősegítése, másrészt az adott helyzetben nem megfelelő viselkedés leépítése.

Dévény-módszer

A Dévény-módszer, azaz a Dévény Speciális manuális technika-Gimnasztika Módszer (DSGM) nevét megalkotójának, Dévény Annának nevéből és a módszer két fő területének megnevezéséből kapta.

A módszer lényege, hogy az ínak, izmok és idegvégződések speciális, látszólag egy erős masszírozáshoz hasonló technikával ingerelhetőek, melynek következtében az agy közvetlenül stimulálódik.

A szülési oxigénhiányos agykárosodásban szenvedő csecsemők eredményes kezelése mellett a baleseti sérülések utókezeléseinél, ortopédia, neurológia és reumatológia területén, gyermekeknél és felnőtteknél egyaránt kiemelkedő hatékonysággal alkalmazható.

Csecsemőkortól ajánlott.

CBT terápia

A kognitív- és viselkedésterápiás (cognitive behavioral therapy, CBT) megközelítés Aaron Beck nevéhez fűződik, aki az 1960-as években dolgozta ki terápiás rendszerét.

E megközelítés lényege, hogy az emberek sémái és ebből fakadó attitűdjei alapvetően meghatározzák az érzelmi reakcióikat és a viselkedésüket. Ez azt jelenti, hogy ugyanannak az eseménynek különböző jelentése lehet az egyes emberek számára.

HRG terápia

A HRG, azaz hidroterápiás rehabilitációs gimnasztika, 1994 óta levédett magyar fejlesztő módszer, amely Lakatos Katalin nevéhez fűződik.

A HRG terápia egy vízben végzett komplex mozgásfejlesztő program, mely jótékony hatással van a fizikai és pszichés funkciókra egyaránt.

A HRG terápia koraszülött, megkésett mozgás- és/vagy beszédfejlődésű, figyelemproblémás, hiperaktív, iskola éretlen, spektrumzavaros gyerekek számára ajánlott.

A terápia 3 hónapos kortól 11 éves korig ajánlott.

Pető-módszer

A Pető-módszer, a központi idegrendszeri károsodás következtében mozgássérült személyek helyreállítását célzó konduktív pedagógiai rendszer. A módszert Dr. Pető András az 1940-es években dolgozta ki.

A módszer alap gondolata az, hogy idegrendszer a károsodások ellenére is rendelkezik tartalékokkal, új kapcsolatok kiépülésének lehetőségével, s ezek a tanulási-tanítási folyamat megfelelő vezérlésével mozgósíthatók. A konduktív pedagógia egyik legfontosabb célkitűzése - függetlenül az életkortól - az, hogy tanulni tanítson, azaz a tanulási képességeket fejlessze.

A módszer csecsemőkortól ajánlott.

Ayres terápia

Az Ayres terápia, azaz a szenzoros integrációs terápia, amely mozgással segíti az idegrendszer érését, mozgás által fejleszt.

A terápia kidolgozója Dr. Anna Jean Ayres Baker, ergoterapeuta, aki 1972-ben jelentette meg módszerét.

Az Ayres terápia célja, hogy fejlessze a nagymozgásokat, a ritmust, az irányokat segítse kontrollálni. A nagymozgások mellett a finommotorikát, a szem-kéz koordinációt, a tér és az irány észlelését, a testsémát is fejleszti. Emellett fontos a figyelem, az önbizalom, a szociális viselkedés fejlesztése is.

A terápia ajánlott koraszülött gyermekek számára, továbbá tanulási nehézség, figyelemzavar, hiperaktivitás, motoros fejlődési zavar, érzelmi zavarok, kötődési zavar, mutizmus, autizmus esetén.

A terápia egy éves kortól 10 éves korig ajánlott.

Mit biztosít a Biztos Kezdet Gyerekház?

Jogi válasz: A Biztos Kezdet Gyerekháznak a hátrányokkal küzdő gyermekek számára rendszeres szakmai szolgáltatásként állapotfelmérést, képesség kibontakoztató foglalkozásokat, fejlesztéseket biztosíthatnak, ezen túl számos egyéb közösségi programot az egész család bevonásával.

Szakmai válasz: A Biztos Kezdet Gyerekházak szolgáltatásait a gyerekek egyedül is igénybe vehetik, de a szülők bevonása is fontos cél. Az intézmények biztosítják a gyermekek korai képességfejlesztését, a családközpontú koragyermekkori intervencióhoz kapcsolódó speciális szolgáltatásokat, valamint a szülői kompetenciák elsajátítására is lehetőséget nyújtanak, és támogatást biztosítanak a szülői munkavállalás elősegítéséhez.

Családközpontú koragyermekkori intervenció témakörhöz tartozó jogi válaszok kidolgozása során felhasznált jogszabályok, jogszabályi háttér:

- 2011. évi CXC. törvény a nemzeti köznevelésről (Köznevelési Törvény vagy Köznev.tv.)
- 1997. évi LXXXIII. törvény a kötelező egészségbiztosítás ellátásairól
- 217/1997. (XII.1.) Korm. rendelet a kötelező egészségbiztosítás ellátásairól szóló 1997. évi LXXXIII. törvény végrehajtásáról
- 386/2016. (XII. 2.) Korm. rendelet az egészségbiztosítási szervekről
- 85/2007. (IV. 25.) Korm. rendelet a közforgalmú személyszállítási utazási kedvezményekről
- 1997. évi XXXI. törvény a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról (Gyvt.)
- 15/2013. (II. 26.) EMMI rendelet a pedagógiai szakszolgálati intézmények működéséről
- 40/2018. (XII. 4.) EMMI rendelet a gyermekek esélynövelő szolgáltatásainak szakmai feladatairól és működésük feltételeiről

Ingyenes jogszabálygyűjtemények, ahol a hatályos jogszabályok kereshetők:

- Net Jogtár: Wolters Kluwer Hungary Kft.: <https://net.jogtar.hu/>
- Nemzeti Jogszabálytár: <https://njt.hu/>

2. DIAGNÓZIS, SZAKVÉLEMÉNY, SZAKÉRTŐI BIZOTTSÁGOK GYEREKKORBAN

Ki és hol állítja fel a diagnózist?

A diagnózis alatt a fogyatékossgot alátámasztó orvosi diagnózist értjük. Az orvosi diagnózist szakorvos állítja fel.

Miért szükséges a diagnózis/szakvélemény?

A megfelelő szakorvosi vélemény igazolhatja az érintett esetében a fogyatékossg, egészségkárosodás fennállását. A fogyatékossgok diagnosztizálására számos irányelv létezik⁴, amelyek tartalma képet adhat a klinikai diagnosztika folyamatáról.

Például:

- Az Emberi Erőforrások Minisztériuma egészségügyi szakmai irányelve az autizmusról/autizmus spektrum zavarokról (2020.)⁵
- Egészségügyi szakmai irányelv – A Down-szindróma és a gyakori számbeli kromoszóma-rendellenességek prenatális szűréséről és diagnosztikájáról (Emberi Erőforrások Minisztériuma Egészségügyi Szakmai Kollégium, 2021.)⁶
- Az Emberi Erőforrások Minisztériuma egészségügyi szakmai irányelve a gyermekkori pszichózisok diagnosztikájáról és ellátásáról (2019.)
- Az Emberi Erőforrások Minisztériuma szakmai irányelve a 0–18 éves korú gyermekek teljes körű, életkorhoz kötött hallásszűréséről és a kiszűrt gyermekek gondozásba, rehabilitációba vételéről (2015.)

Van olyan élethelyzet, amikor a pedagógiai szakszolgáltatás keretében működő szakértői bizottság komplex vizsgálata során kerül sor az orvosi diagnózis felállítására. A vizsgálat során a fogyatékossg típusának megfelelő szakorvos (vagy gyermek- és ifjúsági pszichiátria, csecsemő és gyermekgyógyászat, illetve gyermek neurológia területén

⁴ Az Egészségügyi Közlönyben megjelent irányelvek az Egészségügyi Szakmai Kollégium honlapján érhetőek el: <https://kollegium.aeek.hu/Iranyelvek/Index>

⁵ Az Emberi Erőforrások Minisztériuma egészségügyi szakmai irányelve az autizmusról/autizmus spektrum zavarokról (https://www.hbcs.hu/uploads/jogszabaly/3171/fajlok/2020_EuK_12_szam_EMMI_iranyelv_3.pdf)

⁶ Egészségügyi szakmai irányelv – A Down-szindróma és a gyakori számbeli kromoszóma-rendellenességek prenatális szűréséről és diagnosztikájáról (Emberi Erőforrások Minisztériuma Egészségügyi Szakmai Kollégium, 2021 <https://kollegium.aeek.hu/Download/Download/352>)

működő szakorvos) kompetenciája a kóreredet megállapítása, a szomatikus és idegrendszeri állapot feltárása és jellemzése, és a *diagnózis felállítása, az orvosi státusz, vélemény leírása (a BNO, FNO, DSM-V. figyelembevételével).*

Az egyik legismertebb diagnosztikai rendszer Betegségek Nemzetközi Osztályozása (BNO). Az SNI Információs Füzet (Baranya Megyei Pedagógiai Szakszolgálat Oktatási Hivatal Pécsi Pedagógiai Oktatási Központ, 2022) kézikönyvben a diagnózis megnevezése mellett az adott zavarra vonatkozó tünetek, jellemzők felsorolása is ismertetésre kerül.⁷

Miből áll egy vizsgálat a szakértői bizottságnál?

A szakértői bizottságok vizsgálatának több típusa van:

- Az aktuális állapot feltárására irányuló vizsgálat: célja az induló státusz meghatározása (alapvizsgálat, kiegészítő vizsgálat).
- A fejlődést nyomon követő vizsgálat (felülvizsgálat): a változás irányának és mértékének regisztrálása a kiindulási állapot relációjában, visszacsatolás a korábbi állapot-meghatározáshoz.

A vizsgálatoknak továbbá életciklusok szempontjából is több típusa van, attól függően, hogy a vizsgálat mire irányul. A vizsgálatok típusait és irányultságát, illetve a szakértői vélemény elkészítésének szakmai követelményeit a pedagógiai szakszolgálati intézmények működéséről szóló 15/2013. (II. 26.) EMMI rendelet melléklete (3. melléklet a 15/2013. (II. 26.) EMMI rendelethez) tartalmazza. A hivatkozott jogszabályi mellékletben található táblázat bemutatja, hogy attól függően, hogy mire irányul a vizsgálat, milyen vizsgálati szempontok, jellemzők kerülnek előtérbe, segíti annak felmérését, hogy milyen szempontok, módszerek szerint, milyen szakemberek közreműködésével készül a szakértői vélemény.

Milyen szakértői bizottságok vannak?

E pont alatt a pedagógiai szakszolgáltatás keretében működő szakértői bizottságok felépítését mutatjuk be.

A komplex szakértői vizsgálatot végző bizottságban az alábbi szakemberek vesznek részt:

- **Gyógypedagógus:** a gyógypedagógus kompetenciája a beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézség, vagy a sajátos nevelési igény megállapítása, vagy kizárása

⁷ SNI Információs Füzet készítette: Tukericsné Schvilinger Anikó, Baranya Megyei Pedagógiai Szakszolgálat Oktatási Hivatal Pécsi Pedagógiai Oktatási Központ 2022
Forrás: SNI_informacios_fuzet_2022_februar.pdf (oktatas.hu)

- *Pszichológus:* a pszichológus kompetenciája a beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézség, vagy a sajátos nevelési igény megállapítása vagy kizárása.
- *Orvos:* a szakorvos (fogyatékoság típusának megfelelő szakorvos, vagy gyermek- és ifjúsági pszichiátria, csecsemő és gyermekgyógyászat, illetve gyermekneurológia területén működő szakorvos) feladata a beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézség, vagy a sajátos nevelési igény megállapítása vagy kizárása során a kóreredet megállapítása, a szomatikus és idegrendszeri állapot feltárása és jellemzése.

A szakértői bizottság a lefolytatott vizsgálatok alapján készíti el a szakértői véleményét. A szakértői vélemény elkészítésének szakmai követelményeit jogszabály tartalmazza. A szakértői bizottság tagjai a gyermek, tanuló sajátos nevelési igényére, fogyatékoságára, a fejlesztést igénylő területekre vonatkozó megállapításokat közösen alakítják ki. A szakértői véleményt a szakértői bizottság vezetője és a szakértői bizottságnak a vizsgálatban közreműködő tagjai írják alá.

Melyik szakértői bizottsághoz vihetem a gyerekem?

Az eljárás megindítása a szakértői bizottságként eljáró azon szakszolgálati intézménynél kérhető, illetve kezdeményezhető, amelynek működési területén a gyermek, tanuló lakóhellyel, ennek hiányában tartózkodási hellyel rendelkezik, vagy amelynek működési körzetében a gyermek, tanuló intézményes ellátásban részesül.

A járási és a vármegyei szakértői bizottságok feladatát és illetékességét a 15/2013. (II. 26.) EMMI rendelet a pedagógiai szakszolgálati intézmények működéséről tartalmazza.

Ki kérheti a vizsgálatot a szakértői bizottságnál?

A szakértői vizsgálat indítható:

- szülői kérelemre
- illetve a szülő egyetértésével a jogszabályban meghatározott intézmény kezdeményezésére (pl.: óvoda, iskola, a család- és gyermekjóléti szolgálat, bölcsőde, gyámhatóság kezdeményezésére)
- hivatalból
- hatósági megkeresésre

A szakértői bizottság vizsgálatának megindítása főszabályként a szülő kérésére, illetve egyetértésével indul. (A mozgásszervi fogyatékoság, érzékszervi fogyatékoság, továbbá a beszéd-fogyatékoság megállapítására vagy kizárására irányuló vizsgálat közvetlenül is kérhető, illetve kezdeményezhető az országos szakértői bizottságnál.) Ha a gyermek óvodai nevelésben vagy iskolai nevelésben, oktatásban részesül, az óvoda, illetve az iskola köteles közreműködni vizsgálat iránti kérelem elkészítésében.

A másik esetkör, amikor a vizsgálat hivatalból, illetve hatósági megkeresésre indul. Ha valamely, a gyermekkel hivatásszerűen foglalkozó intézmény (pl.: óvoda, iskola, a család- és gyermekjóléti szolgálat, bölcsőde, gyámhatóság) megítélése szerint a gyermek, tanuló szakértői vizsgálata szükséges, akkor az indok közlésével javasolja a szülőnek a szakértői vizsgálaton való megjelenést és részvételt. A gyermekkel hivatásszerűen foglalkozó intézmény a szakértői vizsgálatra vonatkozó javaslattétellel egyidejűleg köteles a szülőt tájékoztatni a vizsgálatok eredményeinek lehetséges következményeiről, a szülőnek a vizsgálatról és annak megállapításaival kapcsolatos jogairól. A szülő egyetértése esetén – ha a gyermek óvodába vagy iskolába jár – az óvoda vagy iskola gondoskodik arról, hogy a vizsgálati kérelem kiállítása tíz napon belül megtörténjen.

A szülő egyetértésének szükségessége alól egy kivételt tesz a 2011. évi CXCV. törvény a nemzeti köznevelésről (a továbbiakban: Köznevelési Törvény vagy Köznev.tv.) 47. § (6) bekezdése, amely alapján a gyermek (tanuló) érdekében az illetékes tankerületi központ kötelezheti a szülőt, hogy gyermekével jelenjen meg szakértői vizsgálaton, továbbá a szakértői vélemény alapján gyermekét a megfelelő nevelési-oktatási intézménybe írassa be. Az illetékes tankerületi központ dönt a sajátos nevelési igény, a beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézség megállapításával, a logopédiai ellátással, illetve a szakértői véleményben foglaltakkal összefüggésben. A szakértői bizottság nem jelölhet ki olyan intézményt, amely helyhiány miatt nem tudná felvenni a gyermeket, tanulót. A szakértői vizsgálaton való részvétel érdekében szükséges utazás költségeit a társadalombiztosítás a szülőnek megtéríti.

Mindenképpen el kell fogadnom a bizottság javaslatát?

A szakértői vizsgálat befejezését követően a szülőt tájékoztatni kell a szakértői vizsgálat megállapításairól, a szakértői vélemény várható tartalmáról, a szülői jogokról és kötelezettségekről. A tájékoztatás tényét, a tájékoztatási kötelezettség teljesítését írásba kell foglalni és a szülővel alá kell íratni. A szakértői véleményt a vizsgálat lezárását követő 21 napon belül kézbesíteni kell a szülőnek, kivéve, amennyiben a szülő a jogszabályban meghatározottak szerint összeállított intézményjegyzékről intézményt nem választ, a szakértői bizottság a vizsgálat lezárását követő harmincadik napon a gyermeket, tanulót ellátó intézményt saját választása alapján kijelöli és a szakértői véleményt a kijelöléstől számított 5 munkanapon belül a szülőnek kézbesíti.

A szakértői vélemény felülvizsgálata, eljárás megindítására jogosultak köre:

A szakértői vélemény felülvizsgálata a szülő kérelmére:

Amennyiben a szülő a szakértői vélemény felülvizsgálatát kéri, mert nem ért egyet a szakértői véleményben foglaltakkal, vagy a szakértői bizottság eljárásával a felülvizsgálatban a tankerületi központ illetékes.

A tankerületi központ eljárásában szakértőként - a tankerületi központ kirendelése alapján - az ELTE Gyakorló Országos Pedagógiai Szakszolgálat (a továbbiakban: Gyakorló

Szakszolgálat) vagy az a szakértői bizottság jár el, amely az eljárásban érintett szakértői véleményt kiállította. Az eljárásban szakértőként nem vehet részt az a szakértő, aki hatósági vizsgálattal érintett szakértői vélemény elkészítésében részt vett.

A szülőnek - a szakértői vélemény kézhezvételétől számítva - 15 nap áll rendelkezésre a szakértői vélemény felülvizsgálatának kezdeményezésére a gyermek, tanuló lakóhelye, ennek hiányában tartózkodási helye szerint illetékes tankerületi központnál, melyről az illetékes tankerületi központ közigazgatási hatósági eljárás keretében hoz döntést. A szülőnek a szakértői véleményben foglaltakkal kapcsolatos egyetértését vagy egyet nem értését írásban kell közölnie. Amennyiben a szülő a szakértői vélemény kézhezvételétől számított tizenöt napon belül nem tesz nyilatkozatot és nem indítja meg a szakértői vélemény felülvizsgálatának kezdeményezésére irányuló eljárást, az egyetértését megadottnak kell tekinteni.

Az eljárás megindítását köteles kérni:

a) a nevelési-oktatási, a szakképző, a gyermekjóléti, gyermekvédelmi, szociális intézmény vagy a gyámhatóság, ha a szülő a szakértői vizsgálat szükségességével nem ért egyet, illetve a kérelmet nem írja alá,

b) a szakértői bizottság, ha a szülő a gyermekével a szakértői vizsgálaton ismételt felhívás ellenére nem jelenik meg vagy a szakértői vizsgálatban nem működik közre, illetve a szakértői véleményben foglaltakkal vagy annak továbbításával nem ért egyet,

c) a szakszolgálati-esélyegyenlőségi szakértő, ha a szakértői bizottság eljárásában megszegték a vizsgálat eljárási szabályait,

d) a kijelölt nevelési-oktatási intézmény igazgatója, ha a gyermeket a szakértői vélemény alapján a kijelölt nevelési-oktatási intézménybe nem íratják be.

A tankerületi központ az eljárás megindításáról 8 napon belül értesíti a szakértői bizottságot. A szakértői vizsgálaton való részvételre kötelező döntés rendelkező részének tartalmaznia kell:

- a szakértői bizottság megkeresését szakértői vizsgálat elvégzésére,
- a felhívást, hogy a szülő gyermekével a szakértői bizottság által megadott időpontban és helyen szakértői vizsgálat céljából jelenjen meg és a szakértői vizsgálatban működjön közre,
- a szülő tájékoztatását arról, hogy a szakértői vizsgálatra utazás költségeinek megtérítésére igényt tarthat, továbbá a szülő tájékoztatását a szakértői vizsgálatra utazás költségei megtérítésének módjáról.

Az ügyintézési határidő teljes eljárásban 60 nap.

A tankerületi központ hozott döntése a közléssel véglegessé válik. A tankerületi központ hozott döntése tartalmazza a jogorvoslati lehetőségről szóló tájékoztatást a rendelkező

részben. A véglegessé vált határozattal szemben kereseti kérelmet terjeszthet elő az érintett (törvényes képviselője) a közigazgatási határozatot hozó tankerületi központtal, mint alperessel szemben. A közigazgatási perrendtartásról szóló 2017. évi I. törvény (a továbbiakban: Kp.) 39. § (1) bekezdése alapján a keresetlevelet - ha törvény eltérően nem rendelkezik - a vitatott közigazgatási cselekmény közlésétől számított 30 (harminc) napon belül kell a vitatott cselekményt megvalósító közigazgatási szervhez benyújtani.

A közigazgatási pert indító keresetlevelet a határozatot hozó tankerületi központhoz kell benyújtani, de az illetékes törvényszéknek címezni. A keresetlevél benyújtható papír alapon vagy az ügyfélkapun keresztül elektronikusan. Az adott közigazgatási határozat rendelkező részének minden esetben tartalmaznia kell a jogorvoslati tájékoztatást! A közigazgatási per megindítása iránti keresetlevél jogi képviselő nélkül eljáró felperes részére elérhető az Országos Bírósági Hivatal honlapján.⁸

További információ:

Hatósági ügytípusok

1. A sajátos nevelési igény, a beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézség megállapításával, illetve a szakértői véleményben foglaltakkal összefüggő eljárás
2. A köznevelés rendszerében hozott döntésekkel kapcsolatos eljárás

(Forrás: https://kk.gov.hu/download/2/75/03000/BgyTK_hat%C3%B3s%C3%A1gi%20%C3%BCgyek.pdf)

Ki tekinthető sajátos nevelési igényű (SNI) gyerekek?

A sajátos nevelési igény (SNI) fogalma: sajátos nevelési igényű (SNI) gyermek, tanuló az a különleges bánásmódot igénylő gyermek, tanuló, aki a szakértői bizottság (jogilag szabályozott szakértői szerv) szakértői véleménye alapján mozgásszervi, érzékszervi (látási, hallási), értelmi vagy beszéd fogyatékos, több fogyatékoság együttes előfordulása esetén halmozottan fogyatékos, autizmus spektrum zavarral vagy egyéb pszichés fejlődési zavarral (súlyos tanulási, figyelem- vagy magatartásszabályozási zavarral) küzd. (Köznev.tv. 4. § 25. pont)

Sajátos nevelési igényű (SNI) gyermek nevelése, oktatása: a sajátos nevelési igényű gyermeknek, tanulónak joga, hogy különleges bánásmód keretében állapotának megfelelő pedagógiai, gyógypedagógiai, konduktív pedagógiai ellátásban részesüljön attól kezdődően, hogy igényjogosultságát megállapították. A különleges bánásmódnak megfelelő ellátást a szakértői bizottság szakértői véleményében foglaltak szerint kell biztosítani.

⁸ Közigazgatási per megindítása iránti keresetlevél <https://birosag.hu/nyomtatvanyok/az-eljarast-megindito-nyomtatvanyok/kozigazgatasi-meginditasa-iranti-keresetlevel-1>

Ki tekinthető beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő (BTMN) gyerekeknek?

Beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő gyermek, tanuló: az a különleges bánásmódot igénylő gyermek, tanuló, aki a szakértői bizottság szakértői véleménye alapján az életkorához viszonyítottan jelentősen alulteljesít, társas kapcsolati problémákkal, tanulási, magatartásszabályozási hiányosságokkal küzd, közösségbe való beilleszkedése, továbbá személyiségfejlődése nehezített vagy sajátos tendenciákat mutat, de nem minősül sajátos nevelési igényűnek (Köznev.tv. 4. § 3. pont)

Mit jelent a fogyatékos?

A fogyatékoság általános fogalmát a fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségük biztosításáról szóló 1998. évi XXVI. törvény (Fot.) fekteti le: fogyatékos személy az a személy, aki tartósan vagy véglegesen olyan érzékszervi, kommunikációs, fizikai, értelmi, pszichoszociális károsodással - illetve ezek bármilyen halmozódásával - él, amely a környezeti, társadalmi és egyéb jelentős akadályokkal kölcsönhatásban a hatékony és másokkal egyenlő társadalmi részvételt korlátozza vagy gátolja.

A fogyatékoság általános fogalmán túl fontos tudni, hogy az oktatás, nevelés területén a sajátos nevelési igényt megalapozó fogyatékoság hogyan kerül meghatározásra. A sajátos nevelési igényt megalapozó fogyatékoság típusok szakmai meghatározását a 2020-as NAT-hoz illeszkedő tartalmi szabályozók (kerettantervek és irányelvek) fektetik le.⁹

Irányelvek:

- A sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelésének irányelve
- Irányelvek a sajátos nevelési igényű tanulók oktatásához
- Szakmai ajánlás a beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő gyermekek, tanulók neveléséhez-oktatásához

A fogyatékoságok sajátos nevelési igény szempontjából történő meghatározása

A fogyatékoságok sajátos nevelési igény szempontjából történő meghatározását az Oktatási Hivatal honlapján közzétett „**A sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelésének irányelve**”¹⁰ tartalmazza.

⁹ A kerettantervek és az irányelvek elérhetők az Oktatási Hivatal honlapján: https://www.oktatas.hu/koznevelas/kerettantervek/2020_nat/kerettantervek_sni_tanulok

https://www.oktatas.hu/koznevelas/kerettantervek/2020_nat/iranyelvek_alaprogramok

¹⁰ A sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelésének irányelve teljes tartalma az Oktatási Hivatal honlapján elérhető. Forrás: https://www.oktatas.hu/koznevelas/kerettantervek/2020_nat/iranyelvek_alaprogramok

Megjegyzés: az iskoláskorú gyermekek esetében a fogyatékoságok sajátos nevelési igény szempontjából történő meghatározását „**Irányelvek a sajátos nevelési igényű tanulók oktatásához**” fekteti le.¹¹

A fogyatékoságok sajátos nevelési igény szempontjából történő meghatározását jelen tájékoztató az Oktatási Hivatal honlapján közzétett irányelvek alapján ismerteti.

- *A mozgásszervi fogyatékos (mozgáskorlátozott) gyermek*¹²

A mozgásszervi fogyatékos (mozgáskorlátozott) gyermeknél a mozgásszervrendszer veleszületett vagy szerzett károsodása és/vagy funkciózavara miatt jelentős és maradandó mozgásos akadályozottság áll fenn, melynek következtében megváltozik a mozgásos tapasztalatszerzés és a szocializáció. A különleges gondozási igényt meghatározza a károsodás keletkezésének ideje, formája, mértéke és területe.

*A jelentősen eltérő kóreredet – végtagredukciós fejlődési rendellenességek és szerzett végtaghiányok; petyhüdt bénulást okozó kórformák; a korai agykárosodás utáni mozgásrendellenességek; egyéb, maradandó mozgásállapot-változást, mozgáskorlátozottságot okozó kórformák; a halmozott sérüléssel járó különböző kórformák – és károsodás miatt a mozgáskorlátozottság egyénileg is sok eltérést mutat.*¹³

- *A látási fogyatékos (látássérült) gyermek*¹⁴

A látássérült gyermek látásteljesítménye (vízusa) az ép látáshoz (vízus: 1) viszonyítva két szemmel és korrigáltan (szemüveggel) is 0–0,33 (0–33%-os látásteljesítmény) közötti. Látássérült az a gyermek is, akinek látótere – tekintése fixációs pontjától mindkét irányban legfeljebb 10°, azaz teljes szélességében legfeljebb 20°.

*A látássérült gyermekek a nevelés szempontjából lehetnek: vakok (vízus: 0), aliglátók (vízus: a fényérzéstől 10%-os látásteljesítményig) és gyengénlátók (vízus: 10%-os látásteljesítménytől 33%-ig).*¹⁵

- *A hallási fogyatékos (hallássérült) gyermek*¹⁶

¹¹ Irányelvek a sajátos nevelési igényű tanulók oktatásához teljes tartalma az Oktatási Hivatal honlapján elérhető. Forrás: https://www.oktatas.hu/koznevelas/kerettantervek/2020_nat/iranyelvek_alaprogramok

¹² A sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelésének irányelve teljes tartalma az Oktatási Hivatal honlapján elérhető. Forrás: https://www.oktatas.hu/koznevelas/kerettantervek/2020_nat/iranyelvek_alaprogramok

¹³ A sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelésének irányelve teljes tartalma az Oktatási Hivatal honlapján elérhető. Forrás: https://www.oktatas.hu/koznevelas/kerettantervek/2020_nat/iranyelvek_alaprogramok

¹⁴ A sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelésének irányelve teljes tartalma az Oktatási Hivatal honlapján elérhető. Forrás: https://www.oktatas.hu/koznevelas/kerettantervek/2020_nat/iranyelvek_alaprogramok

¹⁵ A sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelésének irányelve teljes tartalma az Oktatási Hivatal honlapján elérhető. Forrás: https://www.oktatas.hu/koznevelas/kerettantervek/2020_nat/iranyelvek_alaprogramok

¹⁶ A sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelésének irányelve teljes tartalma az Oktatási Hivatal honlapján elérhető. Forrás: https://www.oktatas.hu/koznevelas/kerettantervek/2020_nat/iranyelvek_alaprogramok

A súlyos fokban hallássérült – siket – és a kevésbé súlyosan vagy közepes fokban hallássérült – nagyothalló – gyermekek hallásvesztése a főbb beszédfrekvenciákon olyan mértékű, hogy ennek következtében a beszédnek hallás útján történő megértésére nem, vagy csak részben képesek. A halláskárosodás miatt – az állapot fennmaradása esetén – bizonyos esetekben – teljesen elmarad, vagy erősen sérül a beszéd és a nyelvi kompetencia. Az előzőek miatt korlátozott a nyelvi alapokon történő fogalmi gondolkodás kialakulása, aminek következtében módosul a gyermek megismerő tevékenysége, esetenként egész személyisége megváltozik. A legkorábbi életkortól alkalmazott orvosi-egészségügyi és speciális pedagógiai ellátás együttes megvalósításával a súlyos következmények csökkenthetők.

- *súlyos fokban hallássérült – siket – gyermekek (a beszéd tartományban mért hallásvesztés 90 dB vagy nagyobb)*
- *nagyothalló – gyermekeknél a beszéd tartományban mért hallásvesztés 30–45 dB közötti, középsúlyos esetben 45–65 dB közötti, súlyos esetben 65–90 dB közötti hallásvesztést mutatnak ki.*
- *hallásukat műtéti úton helyreállított/létrehozott (pl. cochlea implantált) hallássérült gyermeknél – egyik vagy mindkét oldalon végzett hallásjavító műtét után – fizikai értelemben közel ép hallás mérhető.*
- *halmozottan fogyatékos hallássérült óvodás korú gyermekek esetében a hallás különböző mértékű csökkenésén kívül még más (esetenként mozgásszervi, érzékszervi, értelmi vagy a pszichés fejlődés zavara) fogyatékoság is súlyosbítja a fejlesztés lehetőségét.¹⁷*

- *Az enyhe értelmi fogyatékos gyermek¹⁸*

Az enyhe értelmi fogyatékos gyermek fejlesztésében meghatározó és kívánatos a nem fogyatékos óvodás korúakkal történő együttnevelés. A spontán tanulást, a társakkal való együttműködést, a kommunikáció fejlődését segítik azok az élmények, tapasztalatok és minták, amelyeket a gyermek a kortárs csoportban megél. Az integrált óvodai nevelés keretében szükség szerint gondoskodni kell a folyamatos gyógypedagógiai megsegítésről.

¹⁹

- *A középsúlyos értelmi fogyatékos gyermek²⁰*

¹⁷ A sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelésének irányelve teljes tartalma az Oktatási Hivatal honlapján elérhető. Forrás: https://www.oktatas.hu/kozneveles/kerettantervek/2020_nat/iranyelvek_alaprogramok

¹⁸ A sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelésének irányelve teljes tartalma az Oktatási Hivatal honlapján elérhető. Forrás: https://www.oktatas.hu/kozneveles/kerettantervek/2020_nat/iranyelvek_alaprogramok

¹⁹ A sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelésének irányelve teljes tartalma az Oktatási Hivatal honlapján elérhető. Forrás: https://www.oktatas.hu/kozneveles/kerettantervek/2020_nat/iranyelvek_alaprogramok

²⁰ A sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelésének irányelve teljes tartalma az Oktatási Hivatal honlapján elérhető. Forrás: https://www.oktatas.hu/kozneveles/kerettantervek/2020_nat/iranyelvek_alaprogramok

A közép súlyos értelmi fogyatékos gyermekek sérülése általában már az óvodáskort megelőzően, közvetlenül szülés után vagy kora gyermekkorban felismerhető. A jól szervezett és hatékony családközpontú koragyermekkori intervenció jelentősen segítheti az óvodai beilleszkedést és az óvodaérettség elérését. Óvodába lépéskor jellemző a bizonytalan nagymozgás, ügyetlen manipuláció, előfordulhatnak sztereotip mozgások. Szobatisztaság kialakulatlan, beszédértés gyenge, sok esetben a kommunikáció súlyosan akadályozott. Sérült a figyelem, a motiváció, az emlékezet és a kitartás.²¹

- *Beszéd fogyatékos gyermek: nyelvfejlődési és beszédzavarok óvodáskorban*²²

Beszéd fogyatékos gyermek esetén a receptív vagy expresszív beszéd/nyelvi képességrendszer szerveződésének fejlődési eredetű vagy szerzett zavara miatt az anyanyelv elsajátítás folyamata akadályozott, a gyermek életkorától eltérő. A beszéd fogyatékos gyermek szenzoros, motoros vagy szenzomotoros problémája (expresszív diszfázia, receptív diszfázia, kevert típusú diszfázia, a folyamatos beszéd zavarai, logofóbia, centrális eredetű szerzett beszédzavarok, orrhangzós beszéd), illetve a beszéd problémákhoz társuló megismerési nehézségek és viselkedés zavarok miatt eltérően fejlődik. Beszéd fogyatékos az a gyermek, akit a szakértői bizottság a komplex vizsgálata alapján annak minősít. A nyelvfejlődési és beszédzavarok az anyanyelvi fejlettség alacsony szintjében a beszédértés és észlelés nehézségében, kifejezőkészség nehézségében (szegényes szóincs, grammatikai fejletlenség), a beszéd szerveződés nehézségében (mondatalkotási készség nehézsége, összefüggő beszéd kialakulatlansága), a beszéd szervi működés gyengeségében, a beszédhangok tiszta ejtésének hiányában, az írott nyelv elsajátításának nehézségeit előjelző kognitív képességzavarban (fonológiai tudatosság, taktilis, vizuális észlelés, verbális emlékezet zavarai), a verbális tanulás lassú fejlődésében nyilvánulhatnak meg. A beszéd- és nyelvi problémák súlyos zavara mellé társulhatnak rész-képességzavarok (diszlexia, diszgráfia, diszkalkulia veszélyeztetettség) és magatartás problémák, amelyek nehezítik a gyermek beilleszkedését.²³

- *Az autizmus spektrum zavarral küzdő gyermek*²⁴

Az autizmus spektrum zavarok meghatározó jellegzetessége a társas viselkedést, a kölcsönösséget igénylő kommunikációt és a rugalmas viselkedésszervezést megalapozó kognitív készségek minőségi károsodása, amely jellegzetes viselkedési tünetekben nyilvánul meg. Az állapot hátterében az idegrendszer fejlődési zavara áll. Az autizmus

²¹ A sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelésének irányelve teljes tartalma az Oktatási Hivatal honlapján elérhető. Forrás: https://www.oktatas.hu/koznevelas/kerettantervek/2020_nat/iranyelvek_alaprogramok

²² A sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelésének irányelve teljes tartalma az Oktatási Hivatal honlapján elérhető. Forrás: https://www.oktatas.hu/koznevelas/kerettantervek/2020_nat/iranyelvek_alaprogramok

²³ A sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelésének irányelve teljes tartalma az Oktatási Hivatal honlapján elérhető. Forrás: https://www.oktatas.hu/koznevelas/kerettantervek/2020_nat/iranyelvek_alaprogramok

²⁴ A sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelésének irányelve teljes tartalma az Oktatási Hivatal honlapján elérhető. Forrás: https://www.oktatas.hu/koznevelas/kerettantervek/2020_nat/iranyelvek_alaprogramok

spektrum zavarral küzdő gyermekekre jellemző a kölcsönösséget igénylő társas helyzetek megértésének és azokban való részvételének zavara, a beszéd szintjéhez képest károsodott kölcsönös kommunikáció, a rugalmatlan, sztereotip viselkedés, a viselkedésszervezés és kivitelezés zavara és az egyenetlen képességprofil. Autizmus spektrum zavar minden értelmi szinten előfordul, ami azt jelenti, hogy jelen lehet átlagos (vagy átlag feletti) intelligencia mellett épp úgy, mint értelmi sérüléssel együtt járva. A fejlődési zavar átlagos, vagy átlag feletti intelligencia esetében is jelentősen befolyásolja, áthatja a gyermeki fejlődést, megváltoztatja a megismerés folyamatát és a társas viselkedés fejlődését, ezért sérülés-specifikus fejlesztésre minden érintett gyermeknek joga és szüksége van. Autizmusban a beszédfejlődés gyakran megkésik, súlyos esetekben nem alakul ki beszélt nyelv. A központi probléma azonban nem a nyelv hiánya, vagy megkésett fejlődése, hanem a funkcionális, kölcsönös kommunikáció sérülése. Az alapvető problémák közé tartozhat a nyelvhasználat színvonalától függetlenül, hogy hiányozhat a kommunikáció és a beszéd hasznának, hatalmának megértése, vagyis hiányozhat annak megértése, hogy mások érzéseit, gondolatait, tetteit kommunikáció útján befolyásolni lehet. Az autizmus spektrum zavarral küzdő kisgyermek lehető legkorábbi diagnózist követő habilitációs terápiája megelőzheti egyes tünetek kialakulását, enyhítheti a fejlődés devianciáját. Ennek eredményeként a nem beszélő, vagy megkésett beszédfejlődésű gyermek (ha mentális szintje megengedi) óvodába lépéskor már rendelkezhet korlátozott mennyiségű, de célszerűen használt augmentált – vizuálisan segített – kommunikációs eszköztárral. A gyermek a szociális interakció csecsemőkori fejlődési szintjének megfelelő egyes képességeket segítséggel használhat, és a kölcsönösséget igénylő társas viselkedési helyzetekben, illetve környezetében az egyéni fejlesztéshez szükséges viselkedéselemekkel képességeitől függően rendelkezhet.²⁵

- A fejlődés egyéb pszichés zavarával (súlyos tanulási, figyelem- vagy magatartásszabályozás zavarral) küzdő gyermek²⁶

A sajátos nevelési igényű gyerekek e csoportját a különböző súlyosságú és komplexitású – az ismeretsajátítást, a tanulást, az önirányítás képességeinek fejlődését nehezítő – részképesség-zavarok, vagy azok halmozott előfordulása jellemzi. Az érintett gyermekek az átlagnál nehezebben viselik el a várakozás és a kivárás okozta feszültségeket, a váratlan zajokat. Aktivációs szintjük erősebben ingadozik, nyugtalanabbak. Fokozottabban igénylik a tevékenységet meghatározó állandó kereteket, szabályokat, valamint a pozitív visszajelzést, a sikeres teljesítmények megerősítését, a dicséretet. A kognitív, az emocionális-szociális képességek eltérő fejlődése a sikeres beilleszkedést, az iskolába lépésre való felkészülési folyamatot késleltetheti.²⁷ (Forrás és további információ: „A sajátos

²⁵ A sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelésének irányelve teljes tartalma az Oktatási Hivatal honlapján elérhető. Forrás: https://www.oktatas.hu/koznevelas/kerettantervek/2020_nat/iranyelvek_alaprogramok

²⁶ A sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelésének irányelve teljes tartalma az Oktatási Hivatal honlapján elérhető. Forrás: https://www.oktatas.hu/koznevelas/kerettantervek/2020_nat/iranyelvek_alaprogramok

²⁷ A sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelésének irányelve teljes tartalma az Oktatási Hivatal honlapján elérhető. Forrás: https://www.oktatas.hu/koznevelas/kerettantervek/2020_nat/iranyelvek_alaprogramok

nevelési igényű gyermekek óvodai nevelésének irányelve”,
https://www.oktatas.hu/kozneveles/kerettantervek/2020_nat/iranyelvek_alapprogramok)

A sajátos nevelési igényű tanulók iskolai oktatásának irányelvei fogyatékosság típusa és foka alapján lefekteti az oktatás irányelveit:

- A látási fogyatékos tanulók iskolai nevelésének-oktatásának irányelvei
- Az egyéb pszichés fejlődési zavarral küzdő tanulók iskolai nevelésének-oktatásának irányelvei
- A közép súlyos értelmi fogyatékos tanulók iskolai nevelésének-oktatásának irányelvei
- A mozgásszervi fogyatékos tanulók iskolai nevelésének-oktatásának irányelvei
- Az autizmus spektrumzavarral küzdő tanulók iskolai nevelésének-oktatásának irányelvei
- A súlyos és halmozottan fogyatékos tanulók fejlesztő nevelésének-oktatásának irányelvei
- Az enyhe értelmi fogyatékos tanulók iskolai fejlesztésének irányelvei
- A hallási fogyatékos tanulók iskolai nevelésének-oktatásának irányelvei
- A beszéd fogyatékos tanulók iskolai nevelésének-oktatásának irányelvei²⁸

Ki az utazó gyógypedagógus? Ki az árnyékpedagógus?

Az utazó gyógypedagógus a sajátos nevelési igényű gyermek, tanuló neveléséhez, oktatásához szükséges speciális szakképzettséggel rendelkező szakember, aki akkor kerül bevonásra, ha az óvodában, iskolában nem áll rendelkezésre szakember a gyermek, tanuló sajátos nevelési igénynek megfelelő oktatáshoz, neveléshez. Az utazó gyógypedagógusi, utazó konduktori hálózat biztosítja a sajátos nevelési igényű gyermek, tanuló nevelés-oktatását végző intézmények számára a gyermek, tanuló neveléséhez, oktatásához szükséges speciális szakképzettséggel rendelkező szakembert, ha a nevelési-oktatási intézmény a jogszabályban előírt gyógypedagógus, konduktor szakképzettségű szakemberrel nem rendelkezik.

Az utazó gyógypedagógus feladata a gyermekekkel való foglalkozás (pl.: speciális fejlesztő tevékenységek a gyermekkel való közvetlen foglalkozásokon; a gyermek képességeinek megfelelő módszerek, terápiák, technikák alkalmazása), a szülőkkel való kapcsolattartás (pl.: tanácsadás; segítségnyújtás a szakvélemény, diagnózis értelmezésében), többségi intézmények pedagógusaival való kapcsolattartás (pl.: módszertani segítségnyújtás, szakmai előadások megtartása a többségi intézmények által kiválasztott témában).

Az utazó gyógypedagógusi, utazó konduktori hálózat az egységes gyógypedagógiai, konduktív pedagógiai módszertani intézmény szervezeti és szakmai tekintetben önálló

²⁸ https://www.oktatas.hu/kozneveles/kerettantervek/2020_nat/iranyelvek_alapprogramok

intézményegységeként működik. Az utazó gyógypedagógusi, utazó konduktori hálózat megszervezése és működtetése az illetékes tankerületi központ feladata, amely az oktatási központ egyetértésével az utazó gyógypedagógusi, utazó konduktori feladatokra, állami felsőoktatási intézmény, továbbá egyházi jogi személy, vallási egyesület, vagy más nem állami, nem önkormányzati köznevelési intézményfenntartó által fenntartott utazó gyógypedagógusi, utazó konduktori hálózatot is felkérhet.

Árnyékpedagógus: Az árnyékpedagógus fogalma hazánkban még nem elterjedt, azonban külföldön gyakran alkalmazzák.

Az árnyékpedagógus olyan személy, aki közvetlenül az autizmussal élő (vagy a más fogyatékosági csoportba tartozó) tanulóval foglalkozik. Az árnyékpedagógus idejének nagy részét a tanulóval tölti a tanórákon és a strukturálatlan helyzetekben (órák közti szünet, ebédlő, udvar, stb.). Az árnyékpedagógus az integrált tanulót szinte árnyékként észrevétlenül kíséri. Segíti a figyelemfókuszálásban, viselkedési szabályok kialakításában és betartásában, a segítségkérésben. Az árnyékpedagógus összekapcsolja a tanulókat az integrált térben.

Diagnózis, szakvélemény, szakértői bizottságok gyerekkorban témakörhöz tartozó jogi válaszok kidolgozása során **felhasznált jogszabályok, jogszabályi háttér:**

- 2011. évi CXC. törvény a nemzeti köznevelésről (Köznevelési Törvény vagy Köznev.tv.)
- 1997. évi XXXI. törvény a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról
- 1998. évi XXVI. törvény a fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségük biztosításáról
- 15/2013. (II. 26.) EMMI rendelet a pedagógiai szakszolgálati intézmények működéséről
- 229/2012. (VIII. 28.) Korm. rendelet a nemzeti köznevelésről szóló törvény végrehajtásáról
- 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet a nevelési-oktatási intézmények működéséről és a köznevelési intézmények névhasználatáról
- 40/2018. (XII. 4.) EMMI rendelet a gyermekek esélynövelő szolgáltatásainak szakmai feladatairól és működésük feltételeiről

Kerettantervek és irányelvek (NAT-hoz illeszkedő tartalmi szabályozók):

Kerettantervek

- Kerettanterv az enyhe értelmi fogyatékos tanulók számára 1-4. évfolyam
- Kerettanterv az enyhe értelmi fogyatékos tanulók számára 5-8. évfolyam
- Kerettanterv a közép súlyos értelmi fogyatékos tanulók számára 1-8. évfolyam

- Az összes kerettanterv elérhető az Oktatási Hivatal honlapján: https://www.oktatas.hu/kozneveles/kerettantervek/2020_nat/kerettantervek_sni_tanulok

Irányelvek:

- A sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelésének irányelve
- Irányelvek a sajátos nevelési igényű tanulók oktatásához
- Szakmai ajánlás a beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő gyermekek, tanulók neveléséhez-oktatásához
https://www.oktatas.hu/kozneveles/kerettantervek/2020_nat/iranyelvek_alapprogramok

Iránymutatások, állásfoglalások:

*Az Emberi Erőforrások Minisztériuma egészségügyi szakmai irányelve az autizmusról/autizmus spektrum zavarokról (2020.)*²⁹

*Egészségügyi szakmai irányelv – A Down-szindróma és a gyakori számbeli kromoszóma-rendellenességek prenatális szűréséről és diagnosztikájáról (Emberi Erőforrások Minisztériuma Egészségügyi Szakmai Kollégium, 2021)*³⁰

Az Emberi Erőforrások Minisztériuma egészségügyi szakmai irányelve a gyermekkori pszichózisok diagnosztikájáról és ellátásáról (2019)

http://www.hbcs.hu/uploads/jogszabaly/2956/fajlok/EMMI_iranyelve_pszichozisok%20.pdf

Az Emberi Erőforrások Minisztériuma szakmai irányelve a 0–18 éves korú gyermekek teljes körű, életkorhoz kötött hallásszűréséről és a kiszűrt gyermekek gondozásba, rehabilitációba vételéről (2015)

https://www.hbcs.hu/uploads/jogszabaly/2203/fajlok/0_18_eves_koru_gyermekek.pdf

Hol kereshetem a hatályos jogszabályokat? (Jogszabálykeresés)

Ingyenes jogszabálygyűjtemények, ahol a hatályos jogszabályok kereshetők:

- Net Jogtár: Wolters Kluwer Hungary Kft.: <https://net.jogtar.hu/>
- Nemzeti Jogszabálytár: <https://njt.hu/>

²⁹ Az Emberi Erőforrások Minisztériuma egészségügyi szakmai irányelve az autizmusról/autizmus spektrum zavarokról (https://www.hbcs.hu/uploads/jogszabaly/3171/fajlok/2020_EuK_12_szam_EMMI_iranyelv_3.pdf) Utolsó letöltés 2022.03.29.

³⁰ Egészségügyi szakmai irányelv – A Down-szindróma és a gyakori számbeli kromoszóma-rendellenességek prenatális szűréséről és diagnosztikájáról (Emberi Erőforrások Minisztériuma Egészségügyi Szakmai Kollégium, 2021 <https://kollegium.aEEK.hu/Download/Download/352>) Utolsó letöltés 2022.03.29.

Szakmai anyagok:

SNI Információs füzet (2022)

Készítette: Tukericsné Schvillinger Anikó et al. Baranya Megyei Pedagógiai Szakszolgálat Oktatási Hivatal Pécsi Pedagógiai Oktatási Központ 2022

https://www.oktatas.hu/pub_bin/dload/kozoktatas/pok/Pecs/2022/SNI_informacios_fuzet_2022_februar.pdf

A sajátos nevelési igény, a beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézség megállapításával, illetve a szakértői véleményben foglaltakkal összefüggő eljárás (Hatósági ügytípus leírás)

https://kk.gov.hu/download/2/75/03000/BgyTK_hat%C3%B3s%C3%A1gi%20%C3%BCgyek.pdf

3. ÓVODÁSKOR

Mit jelent az integrált óvodai nevelés?

Jogi válasz: A sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelése külön (e célra létrehozott gyógypedagógiai nevelési intézményben, konduktív pedagógiai intézményben) vagy közös - vagy részben közös formában (a többi gyermekkel részben vagy egészben együtt, azonos óvodai csoportban) történhet. Ez utóbbit nevezi a szakmai köznyelv „integrált óvodai nevelésnek”.

Arról, hogy egy gyermek óvodai nevelése a többi gyermekkel részben vagy egészben együtt, azonos óvodai csoportban történik (integrált formában), vagy külön e célra létrehozott gyógypedagógiai nevelési intézményben, konduktív pedagógiai intézményben (a köznyelv szerint „szegregált” formában) a szakértői bizottság véleménye dönt. Az óvodák létesítő okirata tartalmazza azt a tényt, hogy az intézmény feladata létesítő okirata szerint kiterjed-e a sajátos nevelési igényű gyermekek nevelésére, és azt, hogy milyen formában (integrált, illetve külön-e célra létrehozott formában).

Szakmai válasz: Az integrált óvodai nevelés (integráció=fogadás) során óvópedagógus és a gyógypedagógus/fejlesztőpedagógus együttműködve dolgoznak. Az integrációnak több fajtája van: teljes, részleges, lokális, szociális vagy funkcionális, továbbá vannak objektív (pl.: gyógyászati segédeszközök, speciális taneszközök, tankönyvek; hozzáférhetőség, akadálymentesség; osztály létszáma) és szubjektív (pl.: fogadó pedagógus; tanterv, tananyag (változtatás, kiváltás, elhagyás, kompenzálás); módszerek; gyermek szülei; gyógypedagógus; gyermek; csoport- vagy osztálytársak) feltételei is.

2010 után szakmailag már nem az a kérdés, hogy együtt vagy külön neveljék a gyerekeket, hanem hogy hogyan.

A legtöbb szülő azért adja integráló óvodába/iskolába gyermekét, mert szeretné, hogy az ő gyermeke is „egy legyen” az odajáró gyerekek közül. Hogy besimuljon, beilleszkedjen,

legyenek barátai, „húzzák fel” a többiek, lásson jó példákat, fogadja el a többségi gyerektársadalom. Ez jogos elvárás, csak minden szereplőnek (pedagógusok, segítő szakemberek, többségi gyerekek, az ő szülei, fogyatékos gyermek, az ő szülei) az integrációban elkötelezetten, sokat kell tenni ezért. Az integráció attól még nem valósul meg, hogy az SNI-s gyermek a többségi óvodába/iskolába jár, de minden szünetben egyedül, elkülönülve ül a padon és foglalkozásokon vagy matematika órán színez vagy csendben „elvan”. Az integráció az, ha ő is halad a többiekkel a maga tempójában, a saját maga szükségletei szerint, segítséggel, támogatással és az intézményben, udvaron vagy a szünetben olyan játékokat játszanak a gyerekek, amibe minden gyerek be tud kapcsolódni. De ez – főleg a kezdetekben – csak felnőtt segítségével tud megvalósulni.

SNI Információs Füzet készítette: Tukericsné Schvilinger Anikó, Baranya Megyei Pedagógiai Szakszolgálat Oktatási Hivatal Pécsi Pedagógiai Oktatási Központ 2022³¹ az integráció típusainak elemzését az alábbiak szerint mutatja be:

„Az integráció típusainak elemzésénél Csányi (2000) felosztását követjük.

Spontán integráció

Elterjedtsége miatt elsőként említhetjük meg. Ez azon integrációs típus, amelynél a szakemberek részéről nem jelentkezik tudatos integrációs szándék. A gyermek a többségi nevelési-oktatási intézménybe jár, a szülő ide íratta be, az óvoda vagy az iskola fel is veszi. A szülő ez ügyben szakértői bizottságnál nem járt gyermekével, s így gyógypedagógus sem segíti a munkát, még az időszakos nyomon-követés vagy a pedagógussal folytatott lazább kapcsolattartás szintjén sem. A pedagógus a törvény által biztosított kedvező lehetőségekkel nem él, útmutatás, segítség hiányában maga igyekszik megválaszolni, megoldani a problémákat, jó esetben és általában az enyhébb fogyatékosági típusoknál meglehetősen sikeresen vagy rosszabb esetben inkább csak "megtűri" a gyermeket, de szinte semmit nem tesz annak pusztán formális jelenlétének oldására.

Lokális integráció

A tudatos óvodai - iskolai együttnevelésnek több formája létezik. Legegyszerűbb változata a helyi (lokális) integráció, ilyenkor csak az óvoda vagy iskola épülete közös. Ugyanakkor a sérült és nem sérült gyermekek között nincs semmiféle kapcsolat. Erre a típusra több példa volt/van Magyarországon, például, amikor egy kiegészítő osztály működik az általános iskolában. Az integráció lehetősége benne van ezekben a szervezési formákban, hiszen közös Integráció: fogyatékos, akadályozott, azaz speciális nevelési szükségletű gyermekeknek vagy fiataloknak a nem fogyatékosok közé való beilleszkedése,(iskolai

³¹ SNI Információs Füzet készítette: Tukericsné Schvilinger Anikó, Baranya Megyei Pedagógiai Szakszolgálat Oktatási Hivatal Pécsi Pedagógiai Oktatási Központ 2022., 25-26. oldal. Forrás: SNI_informacios_fuzet_2022_februar.pdf (oktatas.hu)

tevékenységeket, szabadidős foglalkozásokat szerveznek, szervezhetnek ezeknek a gyermekeknek. Ugyancsak evvel a formával élnek újabban, amikor egyre több, ún. logopédiai fejlesztő osztályt nyitnak a beszéd, a nyelv zavarait mutató gyermekek számára, de sajnálatosan ide kerülnek a súlyosan magatartási zavarokat mutatók, sőt a hallássérültek is.

Szociális integráció

A következő szint a szociális integráció, amikor a két gyermekcsoportot tudatosan keverik a foglalkozásokon kívüli vagy tanórán kívüli időben. Például, amikor együtt folyik az óvodában a szabad játék, a séta, az étkezés, vagy az iskolában a délutáni (SNI Információs füzet 26) tanulás idején már nem válik szét a két csoport, szándékosan egy asztalnál zajlik az ebédelés, közös sporttevékenység stb. Egyre elterjedtebb gyakorlat a közös táborozás, üdülés is, ami szintén a funkcionális integráció egy formája.

Funkcionális integráció

Az igazi cél és egyben a legmagasabb szint a funkcionális integráció, amikor nem választják szét a gyermekeket az óvodai foglalkozásokon vagy az iskolai órákon. Ennek is van egyszerűbb foka, a részleges integráció, amikor csak az idő egy részében van a fogyatékos gyermek a többiekkel, egyébként elkülönített csoportban tartózkodik. E forma alapját teremti meg a párhuzamos csoportok, osztályok tudatos, tervezett órarendje. Például testnevelés vagy ábrázolás idejére egyes gyermekek csatlakoznak egy többségi óvodai/iskola csoporthoz, vagy az egyébként elkülönített osztályba járó tanuló adott tantárgyat vagy tantárgyakat nem a saját csoportjával, hanem a párhuzamos többségi osztályban tanulja. A legmagasabb és tulajdonképpen az együttnevelés igazi célja a teljes integráció, melynek keretében a fogyatékos gyermek a teljes időt a többségi óvodában vagy iskolában tölti.

Fordított integráció

Említést érdemel még két sajátos integrációs forma. Az egyik a fordított integráció, amikor a nem fogyatékos gyermekeket fogadja be valamely speciális intézmény, s így valósul meg a lokális integrációra épülő szociális vagy részleges, esetleg teljes integráció. A másik forma az a sajátos helyzet, amit szintén integrációnak kell tekinteni, bár a többségi iskola bevonása nem történik meg. Arról van szó, hogy az állapotát tekintve súlyosabb gyermek a speciális iskolarendszeren belül egy számára magasabb fokozatot jelentő intézménybe kerül. Például egy középsúlyos értelmi fogyatékos azért jár a lakóhelyén működő enyhén értelmi fogyatékos gyermekeket befogadó iskolába, mert az állapotának megfelelő iskola távol van, a szülők nem akarják gyermeküket diákotthonba adni.³²

³² SNI Információs Füzet készítette: Tukericsné Schvilinger Anikó, Baranya Megyei Pedagógiai Szakszolgálat Oktatási Hivatal Pécsi Pedagógiai Oktatási Központ 2022., 25-26. oldal. Forrás: SNI_informacios_fuzet_2022_februar.pdf (oktatas.hu)

Mit jelent a „külön” óvodai nevelés (külön e célra létrehozott gyógypedagógiai nevelési intézményben, óvodai csoportban)³³?

Jogi válasz: a sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelése külön (e célra létrehozott gyógypedagógiai nevelési intézményben, konduktív pedagógiai intézményben) vagy közös, vagy részben közös (a többi gyermekkel részben vagy egészben együtt, azonos óvodai csoportban) formában történhet. A külön e célra létrehozott gyógypedagógiai nevelési intézményben, konduktív pedagógiai intézményben történő óvodai nevelést nevezi **köznyelv** „szegregált óvodai nevelésnek”.

Arról, hogy egy gyermek óvodai nevelése a többi gyermekkel részben vagy egészben együtt, azonos óvodai csoportban történik (integrált formában), vagy külön e célra létrehozott gyógypedagógiai nevelési intézményben, konduktív pedagógiai intézményben (a köznyelv szerint „szegregált” formában) a szakértői bizottság véleménye dönt. Az óvodák létesítő okirata tartalmazza azt a tényt, hogy az intézmény feladata létesítő okirata szerint kiterjed-e a sajátos nevelési igényű gyermekek nevelésére, és azt, hogy milyen formában (integrált, illetve külön-e célra létrehozott formában).

Szakmai válasz: szegregáció: elkülönülés. Nevelési és oktatási szempontból; elkülönített nevelés és oktatás. Ez mindenképpen jelent védelmet is, mindkét irányból. Fogyatékosági szempontból sokszor a fogyatékos személynek van szüksége arra, hogy elkülönítve – számára zavaró, felesleges ingerektől távol tartva – neveljék, de az is előfordul, hogy a fogyatékos személy viselkedése – pl. sűrű, bizarr hangadások, kiszámíthatatlan, inadekvát, a többi tanulót személyes terében zavaró, túlzó viselkedés – miatt van szükség erre. Mindenképpen akkor indokolt, ha – alapos vizsgálat és megfigyelések alapján a fogyatékos gyermeknek erre van szüksége ahhoz, hogy biztonságosan és számára megfelelően fejlődhessen.

A külön e célra létrehozott gyógypedagógiai nevelési intézményben, óvodai csoportban „hasonló a hasonlóval” él, tanul, így az a gyermek, aki ilyen közegben tölt sok időt, azt próbálhatja ki, hogy a hozzá hasonlók között hogyan boldogul, hozzájuk képest hol tart (pl. tudásban, tanulásban, képességekben stb.), hozzájuk képest milyen ő. (Egy elit közösség, iskola - ahová csak bizonyos társadalmi helyzetű vagy az átlagon felüli intelligenciájú emberek, gyerekek kerülhetnek be – is a szegregáció elvén létesül).

A külön e célra létrehozott gyógypedagógiai nevelési intézményben, óvodai csoportban a fogyatékos gyermeket, fiatalot fogadó intézmények mellett szól, hogy itt - a törvényi

³³ Köznevtv. 47. § (9) A gyógypedagógiai nevelésben, oktatásban részt vevő nevelési-oktatási intézményben

a) a c) és d) pontban, valamint az e törvény felhatalmazása alapján kiadott kormányrendeletben foglalt kivétellel a sajátos nevelési igény típusának megfelelő gyógypedagógus, konduktor foglalkoztatása kell, ha

aa) az óvodai foglalkozás vagy a tanórai foglalkozás elsődleges célja a sajátos nevelési igényből eredő hátrány csökkentése,

ab) az óvodai foglalkozás vagy a tanórai foglalkozás elsődleges célja az egészségügyi és pedagógiai célú habilitáció, rehabilitáció, valamint

ac) az értelmi fogyatékos gyermek, tanuló óvodai nevelése, iskolai nevelés-oktatása a külön e célra létrehozott gyógypedagógiai nevelési-oktatási intézményben, óvodai csoportban, iskolai osztályban történik,

b) az a) pontban meghatározott vagy az általános szabályok szerinti végzettség és szakképzettség kell,

ba) ha az óvodai foglalkozás, a tanórai foglalkozás elsődlegesen nem a sajátos nevelési igényből eredő hátrány csökkentését, a tanulógészségügyi és pedagógiai célú habilitációját, rehabilitációját szolgálja (...).

előírásoknak megfelelően - több szakképzett szakember dolgozik és a csoportlétszámok is kisebbek. Ebből adódóan több és gazdagabb a fejlesztések lehetősége is, az egyéni figyelem és a felnőttekhez kapcsolódás lehetősége is nagyobb. Védettebb a környezet.

Mit jelent az inkluzív óvodai nevelés?

Szakmai válasz: Az inkluzív óvodai nevelés egyénre szabott, nemcsak a fogyatékos gyermekek igényeit tarja szem előtt, hanem minden gyereket a csoportban. Az inkluzív óvodai nevelés megvalósítása esetén a befogadó intézmény – ideális esetben – teljes mértékben fel van készülve a sajátos nevelési igényű gyermek fogadására. Az óvoda életét, értékeit, módszereit, személyi és tárgyi feltételeit úgy alakítják, hogy valamennyi érintett gyermek szükségleteit figyelembe veszik, törekednek a szociális beillesztésre is. Valamennyi pedagógus az egyes gyermekek egyedi igényeihez, szükségleteihez való alkalmazkodást, az egyéni differenciálást fő feladatának tekinti. Az óvodapedagógus együttműködő, segítő partnere lesz a gyógypedagógus.

Az inklúzió fő jegyei az óvodai nevelésben a következők: az óvoda teljes vezetősége, nevelőtestülete elfogadja és azonosul az inklúzió gondolatával; a nevelésben hangsúlyos szerepet kapnak az egyéni differenciáló módszerek; a foglalkozások megszervezését és levezetését változatosabbá, színesebbé teszik a különböző munkaformák (pl. frontális-, csoport-, egyéni munkaforma) alkalmazása; a követelményeket rugalmasabbá teszik; változatos értékelési eljárásokat alkalmaznak; az óvodai élet tevékenységei közben felmerülő problémák vagy konfliktushelyzetek megoldása elsősorban az óvodapedagógusok felelőssége³⁴; a gyógypedagógus partneri kapcsolatban van az óvodapedagógusokkal; a szülőket bevonják a folyamatba; minden résztvevő fontosnak tartja a szociális befogadás szerepét.

Hosszú távon ez lehet a cél az óvodákban és az iskolákban is, mert hatékonyabb és minőségibb a nevelési- és oktatási tevékenység, ha személyközpontú és figyelembe veszi a gyermek aktuális állapotát. Mert minden gyerek egyedi, és igényei eltérők.

Mitől függ, hogy integrált óvodába jár-e a gyermekem?

Amennyiben a gyermek sajátos nevelési igényű, arról, hogy az óvodai nevelése a többi gyermekkel részben vagy egészben együtt, azonos óvodai csoportban történik (integrált formában), vagy külön e célra létrehozott gyógypedagógiai nevelési intézményben, konduktív pedagógiai intézményben (a köznyelv szerint „szegregált” formában) történik a szakértői bizottság véleménye dönt.

³⁴ Az óvodapedagógus feladata a sajátos nevelési igényű gyermekek nevelésében, írta: Dr. Kovács Krisztina, SZTE JGYPK Óvóképző Szakcsoport, 2013.
[http://www.jgypk.hu/mentorhalo/tananyag/Az_ovodapedagogus_feladata_a_sajtos_nevelisi_igny_gyermekek_nevelsben/az_integraltinkluziv_ovodai_nevels_szintjei.html](http://www.jgypk.hu/mentorhalo/tananyag/Az_ovodapedagogus_feladata_a_sajtos_nevelisi_igny_gyermekek_nevelesben/az_integraltinkluziv_ovodai_nevels_szintjei.html)

Melyik jobb az integrált vagy a külön e célra létrehozott gyógypedagógiai nevelési intézményben, óvodai csoportban történő nevelés a gyermekem számára?

Alapvetően mindkét formának vannak előnyei és hátrányai az előző válaszokban ez megtalálható, ezért nincs jó válasz arra, hogy melyik forma jobb.

A sajátos nevelési igényű gyermekek számára adott az a lehetőség, hogy integráltan és külön e célra létrehozott óvodában is nevelhetők. (A Beilleszkedési, Tanulási és Magatartási nehézséggel küzdők – BTM-es – gyerekek számára a külön e célra létrehozott intézményben történő nevelés nem választható.) A két lehetőség közül nem a gyermek – a szakértői bizottság szakembere is csak javasol –, hanem a szülő választ. Sokszor anélkül, hogy valóban tudná, milyen az egyik és milyen a másik lehetőség. A választásban több szempont játszik szerepet, a szülő szempontjai, szükségletei is nagy nyomatókkal bírnak és az a helyzet, hogy nincs valós választási lehetőség sok esetben, mert a lakókörnyezetben csak egyféle intézmény van elérhető közelségben.

A legfőbb tanács a szülőknek az óvoda – és iskolaválasztáshoz, hogy lássanak a saját szemükkel. Az ajánlott óvodákba vagy iskolákba – akár külön e célra létrehozott intézmény, akár integrált – menjenek el, beszélgessenek odajáró gyerekekkel, szülőkkel, az ott dolgozó pedagógusokkal. Nézzék meg mindkét lehetséges irányt és a gyermeküket és önmagukat ismerve, őszinte hozzáállással vegyék figyelembe a lehetséges szempontokat. Képzeljék el gyermeküket az egyik vagy a másik közösségben egy „legjobb és egy legrosszabb napon”. Ki fogja támogatni ezekben a helyzetekben és ezt a család hogy veszi majd. Ki lesz a közösségben a gyermek támasza, mentora? És mindkét lehetőségnél érdemes figyelembe venni, átgondolni az előnyöket és a hátrányokat – akár egy szakember segítségével -, de ehhez megfigyelésekre, információkra, az ismeretek rendszerezésére van szükség. A döntések csak ezután szülessenek meg.

A külön e célra létrehozott intézményből, csoportból van-e átmenet az integrált csoportba?

A szakértői bizottság véleménye hozhat csak ebben változást. A szakértői bizottság véleményét meghatározott időszakonként felül kell vizsgálni (rendes felülvizsgálat), illetve a felülvizsgálatot a szülő, vagy a szülő egyetértésével az óvoda is kezdeményezheti.

Hova vigyem fejlesztésre a gyermekem ebben az időszakban?

A fejlesztési igényeket és lehetőségeket érdemes figyelembe venni. A fejlesztési lehetőségek sokszínűek és érdemes egy szakember véleményét megkérdezni, hogy mit javasol, amennyiben nem előírtak a szakvéleményben a fejlesztések. A fejlesztés helyszíne lehet maga az óvoda is, ha van olyan óra, amelyet keresnek, vagy a Pedagógiai Szakszolgálatok vagy civil szervezetek vagy magán fenntartású fejlesztőközpontok. A legideálisabb a gyermek igényeinek és szükségletei szerint választani.

Az intézmények kereséséhez országos szinten támogatást nyújt a Kézenfogva Alapítvány „Infobázis” címen elektronikusan elérhető oldala: <http://info.kezenfogva.hu/>

Milyen programok segíthetik a gyerekek integrációját?

Szakmai válasz: a gyerekek integrációja különösen fontos és kiemelt ebben a korai életszakaszban, mert a többségi gyerekek gyorsan és rendkívül kreatívan alkalmazkodnak a fogyatékos gyerekekhez állapottól függetlenül.

Ebben a szenzitív időszakban a gyerekek egymásban a gyereket látják és gyorsan alkalmazkodnak egymáshoz, a környezethez és elfogadóak, toleránsak, nyitottak lesznek egymás iránt. Fontos, hogy ezt a légkört az óvopedagógus is végig megtámogassa, hogy az elfogadás és befogadás szemlélete alapvetés legyen a csoportban.

Az óvodák is szerveznek olyan programokat, amelyek segíthetik az integrációt, ebben fontos minden szülőnek aktív szerepet vállalnia, mert az integráció az összes gyerekről és szülőről szól, ez közös ügy, ezért mindenkinek érdemes szerepet vállalni ebben.

Az óvodai kezdeményezések mellett civil szervezetek is hirdetnek integrációs programot (erről is érdemes aktuálisan tájékozódni), hogy felhívják a figyelmet a jó integrációra és a társadalmi sokszínűsége, továbbá tanulási mintául szolgáljanak.

Tájékoztassa-e egy szülő vagy pedagógus a többi szülőt, hogy a gyermek SNI-s (sajátos nevelési igényű)?

Az óvoda létesítő okirata, szakmai alapdokumentumai és működési dokumentumai tartalmazzák, ha az óvoda sajátos nevelési igényű gyermeket ellát, a szakmai, és szervezeti dokumentumait az óvoda köteles közzé tenni.³⁵ Külön ebben a vonatkozásban tájékoztatási kötelezettsége az óvodának nincs.

Elsődlegesen az a fontos, hogy az intézményben dolgozó pedagógus a beiratkozáskor minden szülőt tájékoztasson arról, hogy az egy integráló intézmény, hogy ez mit jelent pontosan. Egy-egy fogyatékoságtípus mit jelent, mi a jellemzői, mit jelent a gyakorlatban. Válaszoljon a szülők kérdéseire, hogy ők az elhangzott tájékoztatás után döntsenek, hogy beiratják oda a gyermeküket vagy sem.

Mert az intézményeknek tájékoztatási kötelezettsége van a szülők számára, hogy mit jelent az integráló intézmény.

Másodsorban SNI-s (különleges) gyermeket nevelő szülőként az év eleji szülői értekezlet előtt érdemes egyeztetni, konzultálni a pedagógussal személyesen vagy telefonon, hogy mikor és hogyan beszéljenek az SNI-s (különleges) gyermekről, ha a pedagógus nem kezdeményezte volna a kapcsolattvételt.

A szülő ismeri legjobban a különleges gyermekét, ő a tapasztalati szakértője és nagyon hasznos és érdemes átadni a pedagógusnak a tapasztalatokat és tudást a gyermekről. (pl.:

³⁵ Az Oktatási Hivatal Oldalán biztosított a köznevelési intézmények keresése alapfeladatok és képzési rendszer alapján, az adott köznevelési intézmény vonatkozásában a közzétételi lista tartalmazza a szervezeti és működési szabályzatot, a házirendet és a pedagógiai programot is: https://www.oktatas.hu/hivatali_ugyek/kir_intezmenykereso

hogyan lehet megnyugtatni, mitől lesz rossz kedve, hogyan lehet motiválni, ...). Emellett érdemes érinteni, hogy a többi szülőt tájékoztassák-e az SNI-s (különleges) gyerekekről, mi ennek az előnye vagy hátránya.

A többi szülő tájékoztatása javasolt az SNI-s (különleges) gyerekekről, mert ha a szülők információt kapnak egy nyitottabb, elfogadóbb és befogadóbb szemlélet lehet a csoportban.

Az SNI-s (különleges) gyermeket nevelő szülőnek érdemes a pedagógussal egyeztetni előtte, hogy ki, mit, mikor és hogyan mondjon el a különleges gyerekekről, ha úgy döntenek, hogy tájékoztatják a többi szülőt egy szülői értekezlet keretében.

A szülői értekezlethez érdemes külső szakember támogatását kérni, aki lehet az intézményben dolgozó gyógypedagógus, pszichológus vagy a KézenFogva Alapítvány Integrációs Tanácsadó Szolgálat szakembere. A külső szakember segíthet moderálni a szülői értekezletet, vagy csak a háttérben jelen lehet, és ha esetleg kérdések merülnek fel a fogyatékoság témakörében megválaszolja, mert tájékozottabb a témában és járatosabb a témáról való kommunikációban.

Összegezve, amilyen információt meg lehet adni a kezdeteknél azt adjuk meg, mert ez kölcsönösen építő lehet.

Meddig maradhat a gyermek óvodában?

A gyermek abban az évben, amelynek augusztus 31. napjáig a hatodik életévét betölti, tankötelessé válik. Indokolt esetben a gyermek a szülő kérelmére és az Oktatási Hivatal ezt támogató döntése alapján további egy nevelési évig óvodai nevelésben vehet részt.

A gyermek hatodik életévének betöltése után a tankötelezettség megkezdésének halasztását kizárólag egy alkalommal és egy nevelési évre lehet kérelmezni.

Ha a Pedagógiai Szakszolgálat szakértői bizottsága a sajátos nevelési igény (SNI), illetve a beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézség (BTMN) feltárásával összefüggésben végzett vizsgálat keretében a szülői kérelem benyújtására nyitva álló határidőn belül (január 18. napjáig) szakértői véleményében javasolja, hogy a gyermek további egy nevelési évig óvodai nevelésben részesüljön, a szülői kérelem benyújtására nincs szükség. Ilyenkor a szakértői véleményt az óvodában kell bemutatni, az óvoda pedig annak alapján berögzíti az óvodában maradás tényét a köznevelés információs rendszerébe (KIR).

A Hivatal a döntését a szülővel határozat formájában közli, a határozat és a szakértői bizottság szakértői véleménye egyaránt kötelező érvényű. Amennyiben a Hivatal helyt ad a szülő kérelmének, illetve, ha a pedagógiai szakszolgálat szakértői bizottsága a törvényi határidőn belül javasolja az óvodában maradást, a gyermek egy tanévvel később válik tankötelessé. Ez azt jelenti, hogy a gyermek még egy nevelési évig kötelező módon

óvodai ellátásban fog részesülni. A szülő nem hagyhatja figyelmen kívül sem a Hivatal határozatát, sem a szakértői bizottság szakértői véleményét, és azzal ellentétes módon nem írathatja gyermekét iskolába.

Forrás és további információk:

A tankötelezettség megkezdésének halasztása (óvodában maradás) Oktatási Hivatal tájékoztatása (2023. december 19.)

A tankötelezettség megkezdésének halasztása a 2024/2025. tanévre vonatkozó eljárásban³⁶

Óvodáskor témakörhöz tartozó jogi válaszok kidolgozása során felhasznált **jogszabályok, jogszabályi háttér:**

- 2011. évi CXCV. törvény a nemzeti köznevelésről (Köznevelési Törvény vagy Köznev.tv.)
- 1997. évi XXXI. törvény a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról
- 1998. évi XXVI. törvény a fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségük biztosításáról
- 15/2013. (II. 26.) EMMI rendelet a pedagógiai szakszolgálati intézmények működéséről
- 229/2012. (VIII. 28.) Korm. rendelet a nemzeti köznevelésről szóló törvény végrehajtásáról
- 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet a nevelési-oktatási intézmények működéséről és a köznevelési intézmények névhasználatáról
- 40/2018. (XII. 4.) EMMI rendelet a gyermekek esélynövelő szolgáltatásainak szakmai feladatairól és működésük feltételeiről

Hol kereshetem a hatályos jogszabályokat? (Jogszabálykeresés)

Ingyenes jogszabálygyűjtemények, ahol a hatályos jogszabályok kereshetők:

- Net Jogtár: Wolters Kluwer Hungary Kft.: <https://net.jogtar.hu/>
- Nemzeti Jogszabálytár: <https://njt.hu/>

Irányelvek:

- A sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelésének irányelve
- Szakmai ajánlás a beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő gyermekek, tanulók neveléséhez-oktatásához

³⁶ Forrás: https://www.oktatas.hu/kozneveles/tankotelezettseg/tankotelezettseg_halasztasa

- Az Irányelvek elérhetők az Oktatási Hivatal honlapján:
https://www.oktatas.hu/kozneveles/kerettantervek/2020_nat/iranyelvek_alapprogramok

4. ISKOLÁSKOR

Mit jelenet az integrált és „külön” (külön e célra létrehozott gyógypedagógiai oktatási intézményben, iskolai osztályban) oktatás?

Jogi válasz:

A sajátos nevelési igényű gyermeknek, tanulónak joga, hogy különleges bánásmód keretében állapotának megfelelő pedagógiai, gyógypedagógiai, konduktív pedagógiai ellátásban részesüljön attól kezdődően, hogy igényjogosultságát megállapították.

A sajátos nevelési igényű gyermekek iskolai oktatása külön (külön e célra létrehozott gyógypedagógiai oktatási intézményben, iskolai osztályban)³⁷ vagy közös vagy részben közös (a többi gyermekkel részben vagy egészben együtt) formában történhet. A külön e célra létrehozott gyógypedagógiai oktatási intézményben, iskolai osztályban történő iskolai oktatást nevezi a **köznyelv** „szegregált” iskolai oktatásnak”.

Arról, hogy egy gyermek iskolai oktatása a többi gyermekkel részben vagy egészben együtt (integrált formában), vagy külön e célra létrehozott gyógypedagógiai nevelési intézményben, osztályban, konduktív pedagógiai intézményben (a **köznyelv** szerint „szegregált” formában) történik, arról a szakértői bizottság véleménye dönt. Az iskolák létesítő okirata tartalmazza azt a tényt, hogy az intézmény feladata létesítő okirata szerint kiterjed-e a sajátos nevelési igényű gyermekek nevelésére, és azt, hogy milyen formában (integrált, illetve külön-e célra létrehozott formában).

A 15/2013. (II. 26.) EMMI rendelet 17. § (1) bekezdésének h) pontja szerint a szakértői bizottság a szakértői véleményében tesz javaslatot a különleges bánásmódot igénylő gyermek, tanuló ellátására, az ellátás módjára, formájára és helyére, az ellátáshoz

³⁷ Köznev.tv. 47. § (9) A gyógypedagógiai nevelésben, oktatásban részt vevő nevelési-oktatási intézményben

a) a c) és d) pontban, valamint az e törvény felhatalmazása alapján kiadott kormányrendeletben foglalt kivétellel a sajátos nevelési igény típusának megfelelő gyógypedagógus, konduktor foglalkoztatása kell, ha

aa) az óvodai foglalkozás vagy a tanórai foglalkozás elsődleges célja a sajátos nevelési igényből eredő hátrány csökkentése,

ab) az óvodai foglalkozás vagy a tanórai foglalkozás elsődleges célja az egészségügyi és pedagógiai célú rehabilitáció, rehabilitáció, valamint

ac) az értelmi fogyatékos gyermek, tanuló óvodai nevelése, iskolai nevelés-oktatása a külön e célra létrehozott gyógypedagógiai nevelési-oktatási intézményben, óvodai csoportban, iskolai osztályban történik,

b) az a) pontban meghatározott vagy az általános szabályok szerinti végzettség és szakképzettség kell,

ba) ha az óvodai foglalkozás, a tanórai foglalkozás elsődlegesen nem a sajátos nevelési igényből eredő hátrány csökkentését, a tanuló egészségügyi és pedagógiai célú rehabilitációját, rehabilitációját szolgálja,

bb) az egyéb foglalkozáshoz, a kollégiumi foglalkozáshoz,

c) az enyhe értelmi fogyatékos tanulók idegen nyelv oktatását elláthatja gyógypedagógus végzettséggel és szakképzettséggel, továbbá „komplex” típusú felsőfokú államilag elismert nyelvvizsga-bizonyítvánnyal vagy azzal egyenértékű okirattal rendelkező pedagógus,

d) az enyhe értelmi fogyatékos tanulók rajz, testnevelés, technika, ének-zene, etika, a középsúlyos értelmi fogyatékos tanulók rajz, technika, ének-zene, etika, valamint az egyes kerettantervek által tartalmilag ezekkel egyenértékű tantárgyak oktatását elláthatja a tantárgynak megfelelő szakos tanár is.

kapcsolódó pedagógiai szakszolgálatok típusaira, a szükséges szakemberre és annak feladataira. A szakértői véleménynek tartalmaznia kell a gyermek, tanuló sajátos nevelési igényének megfelelő általános iskolára, középfokú iskolára, fejlesztő nevelés-oktatást végző iskolára, csoportra, osztályra, tagozatra (a továbbiakban együtt: kijelölt iskola) vonatkozó javaslatot és a kijelölt nevelési-oktatási intézmény megjelölését. A szakértői véleményben megfogalmazott javaslat kötelező érvényű!

A súlyosan, illetve halmozottan fogyatékos gyermekek fejlesztő nevelése-oktatása speciális intézményekben, illetve a fejlesztő nevelés-oktatást nyújtó iskola által szervezett egyéni fejlesztés keretében valósul meg.

A szakértői véleményben nem csak arra tesz javaslatot a bizottság, hogy a gyermek oktatása külön (e célra létrehozott gyógypedagógiai nevelési intézményben, konduktív pedagógiai intézményben) vagy közös - vagy részben közös formában (a többi gyermekkel részben vagy egészben együtt) történhet, hanem a tanuló fogyatékoságának megfelelő intézmény kijelöléséről is a szakértői bizottság rendelkezik. A kijelölhető iskolákat a szakértői bizottságnál rendelkezésre álló jegyzék (a sajátos nevelési igényű gyermekek, tanulók ellátásában részt vevő köznevelési intézmények jegyzéke) tartalmazza, amelyet a bizottság a fenntartói adatszolgáltatási kötelezettség alapján állít össze.

A sajátos nevelési igényű tanuló számára megfelelő ellátást nyújtó nevelési-oktatási intézményt a szülő választja ki az illetékes szakértői bizottság szakértői véleménye alapján, a szülő és a gyermek igényeinek és lehetőségeinek figyelembevételével. A szakértői bizottság nem jelölhet ki olyan intézményt, amely helyhiány miatt nem tudná felvenni a gyermeket, tanulót. A sajátos nevelési igényű gyermek, tanuló kizárólag abba az intézménybe vehető fel, amely rendelkezik a 2011. évi CXCV. törvény a nemzeti köznevelésről (a továbbiakban: Köznevelési Törvény vagy Köznevelési tv.) 47. § (4) bekezdésében meghatározott, a speciális neveléshez, oktatáshoz szükséges feltételekkel

Mi az integrált és „külön” (külön e célra létrehozott gyógypedagógiai oktatási intézményben, iskolai osztályban) oktatás előnye és hátránya?

Szakmai válasz: a „külön” oktatásnak és az integrált oktatásnak is van előnye és hátránya. Jelenleg egy átfogó központi fejlesztésre van szükség az oktatáspolitikában, hogy a hátrányokat egységesen leküzdjék.

A „külön” (külön e célra létrehozott iskolában, osztályban történő) oktatás előnyei az osztályok alacsony létszámúak, emiatt védettebb közegben tanulhatnak, nagyobb a tolerancia, hangsúlyosabbak az önálló életvitelhez kapcsolódó készségek és képességek fejlesztése, továbbá a fejlesztéseket is nagyobb valószínűséggel tudják biztosítani. Fogyatékos specifikus tanmenetek és eszközök széles választéka, továbbá kevesebb iskolai frusztrációval találkozhatnak, több idő jut az egyedi igények figyelembevételére.

A külön e célra létrehozott iskolában, osztályban történő (köznyelvi kifejezés szerint „szegregált”) oktatás hátrányai, hogy az eltérő tanmenet miatt nehéz az integrált oktatásba jól beilleszkedni. A társadalmi elszigeteltség hatása sokáig megmaradhat és érezhető lesz.

Az integrált oktatás előnyei a kölcsönös tanulás és fejlesztés, mindenki jól jár vele. A többségi gyerekek érzelmi intelligenciája fejlődik. Az óvodapedagógusok tudása és szemlélete is bővül. A szülők, gyerekek és az óvodapedagógusok értéként kezelik a sokszínűséget és az egyediséget. Az intézmény választás során nagyobb eséllyel találnak integráló intézményt, mint külön e célra létrehozott intézményt a közelben.

Az integrált oktatás hátránya a nem megfelelő számú és minőségű személyi és tárgyi feltételek (pl.: a megfelelő továbbképzés és asszisztens) biztosításának hiánya. A nagyon magas csoportlétszám vagy egyszerűen túl sok fogyatékos gyerek integrálása.

Milyen fejlesztési lehetőségek vannak iskoláskorban?

A célzott fejlesztés a korai időszaktól iskolás korig legyen nagyon intenzív a lehető legmagasabb színvonalon. A fejlesztési lehetőségek és helyszínek nagyon változatosak, de a lehetőségek választása előtt a legfontosabb a fejlesztés célját végig gondolni és meghatározni, eldönteni azt, hogy mit szeretnénk fejleszteni, miért, mikor és mivel, egyénileg vagy csoportban. A fejlesztés egy nagyon tudatos és célzott dolog.

Iskoláskorban ajánlott inkább a stratégiák kialakítása célzottan a fejlesztendő képességeket illetően egy gyógypedagógus, fejlesztőpedagógus segítségével.

Érdeemes végiggondolni, milyen a támogatási szükséglete, hogy önálló életet tudjon élni és melyik területeken, milyen intenzitású támogatásra van szüksége és hogyan lehet megoldani.

Elsősorban a legfontosabb, hogy a szülő végiggondolja, ő mit szeretne és miért a szakmai szempontokat figyelembe véve, továbbá mi az ő elvárása a fejlesztések és stratégiák kialakítása kapcsán, utána érdemes dönteni.

A döntés után pedig olyan szakembert érdemes keresni, akivel a szakember és a gyerek is kölcsönösen elfogadja egymást és megbíznak egymásban, érzelmileg tudnak csatlakozni.

Mit jelent az egyéni munkarend?

A tankötelezettség teljesítése céljából határozott időre egyéni munkarend (korábbi elnevezése magántanulói jogviszony) abban az esetben kérelmezhető, ha a tanuló egyéni adottsága, sajátos helyzete indokolja, és a tanuló fejlődése, tanulmányainak eredményes folytatása és befejezése szempontjából előnyös.

Az egyéni munkarenddel rendelkező tanulót - az iskolában vagy azon kívül folyó gyakorlati képzés kivételével - az iskolának valamennyi kötelező tanórai foglalkozása alól fel kell menteni.

Egyéni munkarendben

- *a tanuló – az iskolában vagy azon kívül folyó gyakorlati képzés kivételével – mentesül a kötelező tanórai és egyéb foglalkozásokon való részvétel alól; felkészítéséről a szülő gondoskodik, a tanuló egyénileg készül fel;*
- *a tanuló magatartását és szorgalmát nem kell értékelni, de félévi és tanév végi osztályzatainak megállapításához az iskolában osztályozó vizsgát kell tennie valamennyi tantárgyból az iskola pedagógiai programjában foglaltak szerint;*
- *a sajátos nevelési igényű (SNI) vagy a beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő (BTMN) tanulók esetében a tanuló neveléséről és oktatásáról, felkészítéséről, osztályzatainak megállapításáról, az ehhez szükséges pedagógusokról a szakértői véleményben foglaltak szerint az iskola köteles gondoskodni;*
- *a tartós betegségben szenvedő, tartós gyógykezelés alatt álló tanuló felkészítéséről, osztályzatainak megállapításáról az iskola köteles gondoskodni;*
- *a tanuló az iskola igazgatójának előzetes engedélyével részt vehet a tanórai vagy egyéb foglalkozásokon;*
- *a tanuló az iskola igazgatójának engedélyével felvehető a napközibe és a tanulószobai foglalkozásokra;*
- *az életvitel-szerűen külföldön tartózkodó tanuló félévi minősítése az igazgató döntése alapján mellőzhető; ez esetben a tanuló csak az év végén ad számot tudásáról.*
(Forrás és további információk: Oktatási Hivatal, Tájékoztató az egyéni munkarenddel kapcsolatos tudnivalókról https://www.oktatas.hu/kozneveles/egyeni_tanuloi_munkarend)

Az Oktatási Hivatal „Tájékoztató egyéni munkarendben tanulók felkészítéséről”³⁸ című tájékoztatója rögzíti, az SNI-s, BTMN-s tanulók vonatkozásában külön kiemeli:

- *SNI-s, BTMN-s tanuló iskolai neveléséről és oktatásáról, felkészítéséről, osztályzatainak megállapításáról, valamint a felkészítést végző pedagógusokról a szakértői véleményben foglaltak szerint az iskola köteles gondoskodni. (Az SNI, BTMN státusz megállapításáról, valamint ezzel összefüggésben az egyéni munkarend indokoltságáról is a pedagógiai szakszolgálat fogalmaz meg szakmai javaslatot szakértői véleményében. Ez alapján a szakértői vélemény alapján kell történnie a különleges bánásmódot igénylő gyermek nevelésének, oktatásának.)*
- *A felkészítés, fejlesztő foglalkozások ideje tanulónként átlag heti tíz óra az osztályok heti időkeretén felül. Ez az időkeret az egyes hetek és tanulók között átcsoportosítható. Ezen időkereten belül kell biztosítani az egészségügyi és pedagógiai célú rehabilitációs, rehabilitációs foglalkozásokat.*
- *Az iskolában nem foglalkoztatott szakemberek biztosításáról a BTMN-s tanuló esetén a pedagógiai szakszolgálati intézménynek kell gondoskodni. Az iskolában*

³⁸ Tájékoztató az egyéni munkarenddel kapcsolatos tudnivalókról, Oktatási Hivatal
https://www.oktatas.hu/pub_bin/dload/kozoktatas/egyeni_tanuloi_munkarend/Egyeni_munkarendben_tanulo_felkeszítése.pdf

nem foglalkoztatott szakemberek biztosításáról SNI-s tanuló esetén az utazó gyógypedagógusi, utazó konduktori hálózatnak kell gondoskodni.

- *Az egyéni foglalkozást – mind a tartós beteg, mind az SNI-s, BTMN-s tanuló esetében - ténylegesen személyre szabott formában kell megszerveznie az iskolának, vagyis a tanuló osztálykeretben történő tanórákon való részvételével nem váltható ki a jogszabályban nevesített heti 10 órai felkészítés.*
- *Tekintettel arra, hogy az egyéni munkarenddel rendelkezőt az iskola valamennyi kötelező tanórai foglalkozása alól fel kell menteni, az egészségügyi és pedagógiai célú habilitációs és rehabilitációs foglalkozás (mint kötelező tanórai foglalkozás) is ezen szabály alá esik.*
- *A tanuló ezért az iskola által biztosított egészségügyi és pedagógiai célú habilitációs és rehabilitációs foglalkozáson nem köteles részt venni, erről előzetesen az intézményvezetőt nyilatkozat formájában köteles értesíteni, így az iskola a foglalkozásokat számára nem köteles megszervezni. Ez igaz a tartós beteg, illetve az SNI-s, BTMN-s tanuló is.*
- *Az egyéni munkarenddel rendelkező tanuló kérelmére (melyről az iskolaigazgató dönt), részt vehet a tanórai vagy egyéb foglalkozásokon, valamint felvehető a napközibe és a tanulószobai foglalkozásra, ugyanakkor az esetleges évközi teljesítménye, tájékoztató jellegű értékelése alapján a tanuló nem osztályozható, félévi, illetve évvégi osztályzata ez alapján nem állapítható meg, az osztályozó vizsgák eredményébe nem számítható be.*
- *Fontos, hogy ezzel a lehetőséggel élve sem váltható ki a tartós beteg, SNI-s, BTMN-s tanulóknak biztosított heti 10 óra fejlesztő/felkészítő foglalkozás. Ha a tanuló nem tartós beteg, nem SNI-s, nem BTMN-s, akkor az iskolának nincs jogszabályi kötelezettsége a felkészítésben való segítségnyújtásban.*

Forrás és további információk:

Tájékoztató egyéni munkarendben tanulók felkészítéséről

https://www.oktatas.hu/pub_bin/dload/kozoktatas/egyeni_tanuloi_munkarend/Egyeni_munkarendben_tanulo_felkeszítése.pdf

Mit jelent a habilitációs-rehabilitációs óra?

A habilitációs-rehabilitációs tevékenység szakmai tartalmát a sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelésének irányelve az iskolás korú gyermekek, illetve a sajátos nevelési igényű tanulók iskolai oktatásának irányelvei fektetik le, a szakmai tevékenységek tartalmát ezen dokumentumok szerint ismertetjük:³⁹

A sajátos nevelési igény kifejezi

³⁹ A sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelésének irányelve teljes tartalma az Oktatási Hivatal honlapján elérhető. Forrás: https://www.oktatas.hu/koznevelés/kerettantervek/2020_nat/kerettantervek_sni_tanulok

- a gyermek életkori sajátosságainak a fogyatékoság, az autizmus spektrum zavar vagy egyéb pszichés fejlődési zavar által okozott részleges vagy teljes körű módosulását,
- a képességek részleges vagy teljes kiesését, fejletlenségét, eltérő ütemű fejleszthetőségét.

Az egészségügyi és pedagógiai célú rehabilitációs, rehabilitációs tevékenység olyan teammunkában kialakított és szervezett nevelési folyamatban valósul meg, mely az egyes gyermekek vagy gyermekcsoport igényeitől függő eljárások (időkeret, eszközök, módszerek, terápiák) alkalmazását teszi szükségessé.

A sajátos nevelési igény a szokásos tartalmi és eljárásbeli differenciálástól eltérő, nagyobb mértékű differenciálást, speciális eljárások alkalmazását, illetve kiegészítő fejlesztő, korrekciós, rehabilitációs, rehabilitációs, valamint terápiás célú pedagógiai eljárások alkalmazását teszi szükségessé.

A nevelés, a fejlesztés feltételeit a köznevelési törvény és az ahhoz kapcsolódó jogszabályok határozzák meg. Az általánosan kötelező feltételeket a jogszabályok több területen módosítják, illetve kiegészítik olyan többletszolgáltatásokkal, amelyeket ki kell alakítani, és hozzáférhetővé kell tenni.

A gyermekek rehabilitációs, rehabilitációs célú fejlesztésének az alapja a szakértői bizottság szakértői véleménye.

Az óvodai nevelőmunka során figyelemmel kell lenni arra, hogy:

- a sérült kisgyermek harmonikus személyiségfejlődését az elfogadó, az eredményeket értékelő környezet segíti;
- a gyermek iránti elvárást fogyatékoságának, autizmus spektrum zavarának vagy egyéb pszichés fejlődési zavarának jellege, súlyosságának mértéke határozza meg;
- terhelhetőségét biológiai állapota, esetleges társuló fogyatékosága, személyiségjegyei befolyásolják.

A rehabilitációs, rehabilitációs egyéni és/vagy csoportos fejlesztés elsősorban gyógypedagógiai kompetencia, amely kiegészül a társszakmák - pszichológiai, orvosi - terápiás együttműködésével. Az egyéni fejlesztési terv elkészítéséhez a gyermek fogyatékoságának, pszichés fejlődési zavarának típusához igazodó szakképzettséggel rendelkező gyógypedagógus, gyógypedagógiai tanár, konduktor, konduktor-óvodapedagógus, konduktor-tanító, terapeuta, pszichológus, orvos együttműködése szükséges.⁴⁰

1.4 A rehabilitációs, rehabilitációs tevékenység közös céljai és feladatai

⁴⁰ Forrás: A sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelésének irányelve teljes tartalma az Oktatási Hivatal honlapján elérhető (https://www.oktatas.hu/koznevelés/kerettantervek/2020_nat/kerettantervek_sni_tanulok)

*A fejlesztés céljait minden esetben a fejleszthetőséget megfogalmazó gyógypedagógiai-
orvosi-pszichológiai komplex vizsgálat diagnózisára, javaslataira kell építeni.*

- a) A mozgásszervi, érzékszervi, értelmi vagy beszéd fogyatékból, több fogyatékból, autizmus spektrum zavarból fakadó hiányzó vagy sérült funkciók kompenzálása vagy helyreállítása, a meglévő ép funkciók bevonásával.
- b) Törekvés a különféle funkciók egyensúlyának kialakítására.
- c) A szükséges speciális eszközök elfogadtatása és használatuk megtanítása.
- d) Az egyéni sikereket segítő tulajdonságok, funkciók fejlesztése.
- e) Az egyes területeken kimagasló képességeket mutató gyermek támogatása.

1.5. A rehabilitációs, rehabilitációs tevékenységet meghatározó tényezők

a) A fogyatékból típusa, súlyossága.

b) A fogyatékból kialakulásának, diagnosztizálásának és a speciális ellátás megkezdésének ideje.

c) családközpontú koragyermekkori intervenció családközpontú koragyermekkori intervencióban és gondozásban részesült gyermek esetében a korai időszak fejlődésmentese.

d) A gyermek

- életkora, pszichés és egészségi állapota, rehabilitációs műtétei,

- képességei, kialakult készségei,

- kognitív funkciói, meglévő ismeretei,

- családi háttere.

Mindezek alapján a fejlesztés magába foglalja a vizuális, akusztikus, taktilis, mozgásos észlelés folyamatait, a motoros képességeket, a beszéd- és nyelvi készségeket és az értelmi képességek fejlesztését. Az egyes fogyatékból típusok függvényében más-más terület kap nagyobb hangsúlyt.

Halmozottan fogyatékból gyermek, gyermekcsoport esetén a megállapított fogyatékból mindegyikére tekintettel kell lenni.

A nevelési programot egyéni fejlesztési terv is kiegészíti. ⁴¹

⁴¹ Forrás: A sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelésének irányelve teljes tartalma az Oktatási Hivatal honlapján elérhető (https://www.oktatas.hu/koznevelas/kerettantervek/2020_nat/kerettantervek_sni_tanulok)

Ki foglalkozik a sajátos nevelési igényű gyerekekkel a többségi általános iskolában?

A szakértői bizottság a szakértői véleményében tesz javaslatot a különleges bánásmódot igénylő gyermek, tanuló ellátására, az ellátás módjára, formájára és helyére, az ellátáshoz kapcsolódó pedagógiai szakszolgálatok típusaira, a szükséges szakemberre és annak feladataira. Amennyiben a szülő a szakértői véleményt elfogadta, és nem élt a felülvizsgálat lehetőségével, a véleményben foglaltak (fejlesztés szükségessége, annak személyi feltételei) kötelezővé válnak. (A 2012. évi II. törvény a szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről 248. § (2) bekezdés c) pontja szerint, aki a pedagógiai szakszolgálatra vonatkozó rendelkezéseknek megfelelően készített szakvéleményben foglaltakat szándékosan figyelmen kívül hagyja, szabálysértést követ el.)

Az integrált keretek közt történő oktatásban, nevelésben kiemelt szerepet játszanak az utazó gyógypedagógusi hálózatok.

Hogyan kaphat felmentést a gyerekem nyelvtanulás/matematika és egyéb tárgyak alól?

A Köznevelési Törvény 56. § (1) bekezdése szerint a sajátos nevelési igényű tanulót, ha egyéni adottsága, fejlettsége szükségessé teszi, a szakértői bizottság szakértői véleménye alapján az igazgató mentesíti:

- a) az érdemjegyekkel és osztályzatokkal történő értékelés és minősítés alól, és ehelyett szöveges értékelés és minősítés alkalmazását írja elő,
- b) a gyakorlati képzés kivételével egyes tantárgyakból, tantárgyrészekből az értékelés és a minősítés alól. (Az érettségi vizsgán a mentesítéssel érintett tantárgyak helyett a tanuló – a vizsgaszabályzatban meghatározottak szerint – másik tantárgyat választhat.)

Az egyéb kedvezmények kapcsán a Köznevelési Törvény 51. § (5) bekezdése rögzíti, hogy a sajátos nevelési igényű és a beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő tanuló részére a felvételi vizsgán indokolt esetben biztosítani kell a hosszabb felkészülési időt, az írásbeli vagy szóbeli felmérésen biztosítani kell az iskolai tanulmányai során általa használt, megszokott eszközöket, a vizsga szervezésével alkalmazkodni kell az adottságaihoz.

A biztosítandó kedvezmények, mentesítések körét minden esetben a tanuló vizsgálata nyomán kiállított szakértői bizottsági véleményben szereplő javaslatok alapozzák meg. A szakértői bizottság a tanuló vizsgálata alapján kiállított szakértői véleményében rendelkezik az egyes tantárgyakból, tantárgyrészekből az értékelés és minősítés alóli mentesítésről. (A 15/2013. (II. 26.) EMMI rendelet 17. § (1) bekezdése tartalmazza a szakértői vélemény kötelező tartalmi elemeit.)

A kapott felmentés meddig érvényes?

A szakértői bizottság a tanuló vizsgálata alapján kiállított szakértői véleményében rendelkezik az egyes tantárgyakból, tantárgyrészekből az értékelés és minősítés alóli mentesítésről, annak hatályáról. (A 15/2013. (II. 26.) EMMI rendelet 17. § (1) bekezdése tartalmazza a szakértői vélemény kötelező tartalmi elemeit)

Hány éves korig iskolaköteles a fogyatékos/SNI-s gyerek?

A Köznevelési Törvény 45. § (3) bekezdése szerint a tankötelezettség annak a tanévnek a végéig tart, amelyben a tanuló a tizenhatodik (16.) életévét betölti. A sajátos nevelési igényű tanuló tankötelezettsége meghosszabbítható annak a tanítási évnél a végéig, amelyben a huszonharmadik (23.) életévét betölti. A tankötelezettség meghosszabbításáról a szakértői bizottság szakértői véleménye alapján az iskola igazgatója dönt.

Nagyon fontos, hogy a tankötelezettség nem tévesztendő össze azzal, hogy meddig vehet részt egy tanuló nem felnőttképzés keretében az oktatásban.

A Köznevelési Törvény 60. § (2) – (4) bekezdése értelmében

a) nyolc évfolyamos általános iskolában a tanuló 17. életéve - sajátos nevelési igényű tanuló esetén a 19. életéve - betöltésig folytathat nappali rendszerű oktatásban (és nem felnőttoktatásban) tanulmányokat.

b) középfokú iskolában a tanuló esetén 25. életéve - sajátos nevelési igényű tanuló esetén a 27. életéve - betöltésig folytathat nappali rendszerű oktatásban (és nem felnőttoktatásban) tanulmányokat.

Kell-e tájékoztatni egy szülőnek vagy pedagógusnak a többi szülőt, hogy a gyermeke SNI-s?

Jogszály szerint az SNI-s (sajátos nevelési igényű) gyermeket nevelő szülőnek a többi szülő felé nincs kötelező tájékoztatási kötelezettsége. A gyermek felvételekor az iskola (amennyiben a gyermeket felveszi) a gyermek sajátos nevelési igényét, a szakértői véleményben foglaltakat ismeri. Az iskolának, pedagógusnak van tájékoztatási kötelezettsége minden szülő felé arról, hogy az intézmény működési engedélye és létesítő okirata alapján integrált oktatást folytat, és biztosítja a sajátos nevelési igény típusának megfelelő személyi és tárgyi feltételeket, szakmai követelmények érvényesülését.

A köznevelési intézmények kötelesek közzétenni a jogszabály által meghatározott szervezeti, működési, szakmai dokumentumaikat (iskola létesítő okirata, szervezeti működési szabályzata, házirendje, pedagógiai programja stb.) a köznevelés információs tájékoztató rendszerében (KIR).⁴² Azt, hogy a köznevelési intézményeknek milyen

⁴² Az Oktatási Hivatal Oldalán biztosított a köznevelési intézmények keresése alapfeladatok és képzési rendszer alapján, az adott köznevelési intézmény vonatkozásában a közzétételi lista tartalmazza a szervezeti és működési szabályzatot, a házirendet és a pedagógiai programot is: https://www.oktatas.hu/hivatali_ugyek/kir_intezmenykereso

információkat kell közzé tennie jogszabály tartalmazza.⁴³ A hivatal a közzétételi listát - a köznevelési intézmény kérelmére - elektronikus formában átadja a köznevelési intézménynek, az intézmény saját honlapján történő megjelenítése céljából. Így a szülők a köznevelés információs tájékoztató rendszerében (KIR), és az adott iskola honlapján tájékozódhatnak az iskola dokumentumaiból arról, hogy az iskola ellátja-e a sajátos nevelési igényű gyermekek oktatása feladatát, arról, hogy mely sajátos nevelési igényű tanulók nevelését végzi, illetve megismerhetők a pedagógiai program szerint az oktatás sajátosságai.

Iskoláskor témakörhöz tartozó jogi válaszok kidolgozása során **felhasznált jogszabályok, jogszabályi háttér:**

- 2011. évi CXCV. törvény a nemzeti köznevelésről (Köznevelési Törvény vagy Köznev.tv.)
- 48/2012. (XII. 12.) EMMI rendelet a pedagógiai-szakmai szolgáltatásokról, a pedagógiai-szakmai szolgáltatásokat ellátó intézményekről és a pedagógiai-szakmai szolgáltatásokban való közreműködés feltételeiről
- A pedagógiai szakszolgálati intézmények működéséről szóló 15/2013. (II. 26.) EMMI rendelet
- A nemzeti köznevelésről szóló törvény végrehajtásáról szóló 229/2012. (VIII. 28.) Korm. rendelet
- A nevelési-oktatási intézmények működéséről és a köznevelési intézmények névhasználatáról szóló 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet
- A kerettantervek kiadásának és jóváhagyásának rendjéről szóló 51/2012. (XII. 21.) EMMI rendelet
- 40/2018. (XII. 4.) EMMI rendelet a gyermekek esélynövelő szolgáltatásainak szakmai feladatairól és működésük feltételeiről
- Az Oktatási Hivatalról szóló 121/2013. (IV. 26.) Korm. rendelet
- 2012. évi II. törvény a szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről
- 1997. évi XXXI. törvény a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról
- 1998. évi XXVI. törvény a fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségük biztosításáról

Hol kereshetem a hatályos jogszabályokat? (Jogszabálykeresés)

Ingyenes jogszabálygyűjtemények, ahol a hatályos jogszabályok kereshetők:

- Net Jogtár: Wolters Kluwer Hungary Kft.: <https://net.jogtar.hu/>
- Nemzeti Jogszabálytár: <https://njt.hu/>

⁴³ 229/2012. (VIII. 28.) Korm. rendelet 23. §.

Kerettantervek és Irányelvek:

Kerettantervek a sajátos nevelési igényű tanulók oktatásához:

Az Oktatási Hivatal honlapján közzétett kerettanterveket Nemzeti Alaptanterv (NAT) 2020 bevezetésével párhuzamosan, felmenő rendszerben kell alkalmazni. A jogszabály alapján az iskola a pedagógiai programjának részeként a miniszter által kiadott kerettanterveket kiegészítve helyi tantervet készít. A helyi tantervben meg kell nevezni az alapjául szolgáló kerettanterveket.⁴⁴

- Kerettantervek a sajátos nevelési igényű tanulók oktatásához
- Kerettanterv az enyhe értelmi fogyatékos tanulók számára 1-4. évfolyam
- Kerettanterv az enyhe értelmi fogyatékos tanulók számára 5-8. évfolyam
- Kerettanterv a közép súlyos értelmi fogyatékos tanulók számára 1-8. évfolyam
- Kerettantervek a szakiskolák számára (tájékoztató, a szakiskolában oktatható 2 és 4 évfolyamos képzések)
- Közismereti kerettantervek a szakiskolák számára:
- Az enyhe értelmi fogyatékos tanulók nevelő-oktató munkáját ellátó szakiskola kötelező 9/E előkészítő évfolyamának kerettanterve
- Az enyhe értelmi fogyatékos tanulók két évfolyamos szakiskolai szakmai oktatásához, képzéséhez alkalmazandó 9–10. évfolyamos közismereti kerettanterv
- Az enyhe értelmi fogyatékos tanulók négy évfolyamos szakiskolai szakmai oktatásához, képzéséhez alkalmazandó 9–12. évfolyamos közismereti kerettanterve
- Két évfolyamos szakiskolai oktatás, képzés szakmai kerettantervei
- Négy évfolyamos szakiskolai oktatás, képzés szakmai kerettantervei
- Kerettantervek a készségfejlesztő iskolák számára (képzési szerkezet)
- Közismereti kerettantervek a készségfejlesztő iskolák számára:
- Az enyhe értelmi fogyatékos tanulók nevelő-oktató munkáját ellátó készségfejlesztő iskola 9–10. évfolyamának közismereti kerettanterve
- Az enyhe értelmi fogyatékos tanulók nevelő-oktató munkáját ellátó készségfejlesztő iskola 11–12. évfolyamos közismereti kerettanterve
- A közép súlyos értelmi fogyatékos tanulók nevelő-oktató munkáját ellátó készségfejlesztő iskola 9–10. évfolyamának közismereti kerettanterve
- Közép súlyos értelmi fogyatékos tanulók nevelő-oktató munkáját ellátó készségfejlesztő iskola 11–12. évfolyamának közismereti kerettanterve
- Készségfejlesztő (gyakorlati) kerettantervek a készségfejlesztő iskolák számára

⁴⁴ Oktatási Hivatal, Tájékoztató a kerettantervek alkalmazásáról https://www.oktatas.hu/kozneveles/kerettantervek/2020_nat/bevezeto

- A kerettantervek elérhetők Oktatási Hivatal honlapján⁴⁵

Irányelvek:

- A sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelésének irányelve
- Irányelvek a sajátos nevelési igényű tanulók oktatásához
- Szakmai ajánlás a beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő gyermekek, tanulók neveléséhez-oktatásához

Az irányelvek elérhetők az Oktatási Hivatal honlapján.⁴⁶

TOVÁBBI INFORMÁCIÓS FORRÁSOK, SZAKMAI ANYAGOK:

Oktatási Hivatal Intézménykereső:

https://www.oktatas.hu/hivatali_ugyek/kir_intezmenykereso

SNI Információs füzet (2022) Készítette: Tukericsné Schvilinger Anikó, Gyógypedagógus, Mesterpedagógus, SNI Szaktanácsadó Meixner EGYMI Mohács
Közreműködött: Demeter Gáborné szaktanácsadó Baranya Megyei Pedagógiai Szakszolgálat Mészéna Tamásné szaktanácsadó Baranya Megyei Pedagógiai Szakszolgálat Oktatási Hivatal Pécsi Pedagógiai Oktatási Központ 2022

https://www.oktatas.hu/pub_bin/dload/kozoktatas/pok/Pecs/2022/SNI_informacios_fuzet_2022_februar.pdf

Hatósági ügytípusok 1. A sajátos nevelési igény, a beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézség megállapításával, illetve a szakértői véleményben foglaltakkal összefüggő eljárás 2. A köznevelés rendszerében hozott döntésekkel kapcsolatos eljárás:

https://kk.gov.hu/download/2/75/03000/BgyTK_hat%C3%B3s%C3%A1gi%20%C3%BCgyek.pdf

5. KAMASZKOR

Milyen fejlesztési lehetőségek vannak?

A családok számára ez az időszak kiemelten nehéz, mert kevés olyan ellátási forma van jelenleg az iskolai évek után, amelyet igénybe véve a megfelelő fejlesztéshez juthatnak, vagy többféle programot nyújtanának célzottan ennek a korosztálynak.

A kamaszkorban nagyon fontos a kortárs csoportok szerepe és a szociális készségek fejlesztése, továbbá az érdekérvényesítés, önálló életvitel, szexuális nevelés, ezért érdemes az köznevelési intézmények és a civil szervezetek által szervezett programnak utána nézni az adott időszakban.

⁴⁵Forrás: https://www.oktatas.hu/kozneveles/kerettantervek/2020_nat/kerettantervek_sni_tanulok

⁴⁶ Forrás: https://www.oktatas.hu/kozneveles/kerettantervek/2020_nat/iranyelvek_alaprogramok

Továbbá olyan szakembereket (gyógypedagógus, fejlesztőpedagógus) keresni, akik a stratégiák kialakításában adnak támogatást, olyan intenzitásban amennyire szükség van és azon az életterületen, ahol szükség van.

Meddig maradhat a szakiskolában a gyerekem?

A tanköteles kor betöltését követően iskolarendszerű oktatásban (nem felnőttoktatás keretében) a sajátos nevelési igényű tanuló 27 éves koráig maradhat (nem csak szakiskolában, hanem általában középfokú iskolában is). Ha a 27. életévét betölti a tanuló, kizárólag felnőttoktatásban kezdhet új tanévet, azaz már csak iskolarendszeren kívül tanulhat.

Milyen lehetőségek vannak a szakiskola elvégzése után?

A szakiskola után részt vehet egyéb felnőttoktatásban, vagy munkát vállalhat. Szakképzésben vehet részt: munkaerőpiacon elismert képesítést nyújtó képzés, mely lehet Országos Képzési Jegyzékben (OKJ) és abban nem szereplő, valamint iskolán kívüli és azon belüli képzés.

Felnőttoktatás: a tanköteles kor betöltését követően a tanuló munkahelyi, családi vagy más irányú elfoglaltságához, a meglévő ismereteihez és életkorához igazodó iskolai oktatás.

Felnőttképzés: iskolán kívül folytatott nevelési, oktatási, képzési tevékenység, melyre a felnőttképzési törvény vonatkozik.

Milyen mentesítési lehetőségek és kedvezmények biztosíthatók SNI tanulók számára az érettségi során?

A tanulót, ha egyéni adottsága, fejlettsége szükségessé teszi, a szakértői bizottság véleménye alapján az igazgató mentesíti:

- az érdemjegyekkel és osztályzatokkal történő értékelés és minősítés alól, és ehelyett szöveges értékelés és minősítés alkalmazását írja elő,
- a gyakorlati képzés kivételével egyes tantárgyakból, tantárgyrészekből az értékelés és a minősítés alól.

A szakértői bizottság a szakértői véleményében tesz javaslatot a gyermek, tanuló különleges gondozás keretében történő ellátására, az ellátás módjára, formájára és helyére, az ellátáshoz kapcsolódó pedagógiai szakszolgálatra, a szükséges szakemberre és annak feladataira. (A 15/2013. (II. 26.) EMMI rendelet 17. § (1) bekezdése rögzíti a szakértői vélemény kötelező tartalmi elemeit.) A szakértői bizottság a tanuló vizsgálata alapján kiállított szakértői véleményében rendelkezik többek között a tanuló tankötelezettségének teljesítési módjáról, a sajátos nevelési igényének megfelelő intézmény kijelöléséről, a gyermek, tanuló nevelésével, oktatásával kapcsolatos sajátos követelményekről, fejlesztési feladatokról, továbbá az egyes tantárgyakból, tantárgyrészekből az értékelés és minősítés alóli mentesítésről, valamint a szükséges szakemberre vonatkozó javaslatról. (Forrás: 225/2014/OJBIT, A sajátos nevelési igényű, valamint a beilleszkedési, tanulási és

magatartási nehézséggel küzdő tanulók jogainak érvényesülése, Oktatási Jogok Biztosa jelentése).

Az érettségi vizsgán az értékelés, minősítés alól mentes tantárgyak helyett a tanuló - a vizsgaszabályzatban meghatározottak szerint - másik tantárgyat választhat.

A hatályos kedvezmények rendszeréről az **Oktatási Hivatal tájékoztatója a „Tájékoztató az érettségi vizsgatárgyak esetében alkalmazható mentesítések szabályairól”** ad részletes eligazítást - a tájékoztatót az Oktatási Hivatal minden évben közzé teszi.⁴⁷

A hivatkozott tájékoztató alapján röviden (kivonatos formában) összefoglaltuk az érettségi vizsgán alkalmazható mentesítések fő szabályait a sajátos nevelési igényű (illetve a beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő) tanulókkal kapcsolatban.

„Ha a gyermek, tanuló enyhe értelmi fogyatékos, illetve egyéb pszichés fejlődési zavarral küzd, a szakértői véleményt az első hivatalból történő felülvizsgálat után addig a tanévig, amelyben a tanuló a tíz éves életkort betölti minden második, azt követően és egyéb fogyatékos, valamint autizmus spektrum zavar esetében, illetve ha a tanuló beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzd, addig a tanévig, amelyben a tanuló a tizenhatodik életévét betölti, minden harmadik tanévben hivatalból felül kell vizsgálni.” Ez azt jelenti, hogy a 16. életév betöltését megelőző vagy azt követő legutolsó szakértői vélemény már nem veszíti el érvényességét, azaz a 16 éves kori utolsó kötelező kontroll szakértői véleménye korlátozás nélkül használható, függetlenül attól, hogy van-e tanulói jogviszonya a jelentkezőnek, illetve attól, hogy milyen munkarendben (nappali, felnőttoktatás esti/felnőttoktatás levelező stb.) folytatja tanulmányait.”

(...)

Tájékoztató az Oktatási Hivatal „Érettségi vizsgatárgyak esetében alkalmazható mentesítések szabályairól” c. tájékoztató⁴⁸ rögzíti : „...a mentességek esetében a döntés joga és felelőssége az érettségi jelentkezést fogadó intézmény igazgatójává, tehát a mentességre vonatkozó kérelmet (emelt- és középszinten egyaránt) a szükséges igazolásokkal együtt az érettségi vizsgára történő jelentkezéskor kell benyújtani a jelentkezést fogadó intézményhez, és az intézmény igazgatója az érvényes szakvélemény alapján dönt arról, hogy milyen mentességeket engedélyez a vizsgázónak. Az igazgató nem térhet el a szakértői bizottság javaslatától, mivel erre a jogszabályok nem adnak számára felhatalmazást. A szakértői vélemény a keltezése napjától érvényes. A döntést befolyásolnia kell annak is, hogy a tanulmányok során a diák teljesítményét milyen módszerekkel mérték, értékelték. Amennyiben a rendelkezésre álló szakértői vélemény

⁴⁷ Oktatási Hivatal Tájékoztató az érettségi vizsgatárgyak esetében alkalmazható mentesítések szabályairól
A tájékoztatót készítette: Köznevelési Programok Főosztálya Szerkesztés lezárva: 2024. 01. 05., forrás:
https://www.oktatas.hu/pub_bin/dload/kozoktatas/erettsegi/erettsegi_SNI_tajekoztato.pdf

⁴⁸ Oktatási Hivatal Tájékoztató az érettségi vizsgatárgyak esetében alkalmazható mentesítések szabályairól
A tájékoztatót készítette: Köznevelési Programok Főosztálya Szerkesztés lezárva: 2024. 01. 05., forrás:
https://www.oktatas.hu/pub_bin/dload/kozoktatas/erettsegi/erettsegi_SNI_tajekoztato.pdf

alapján nem lehetséges pontosan meghatározni a tanuló számára adandó mentességeket, úgy a szakértői véleményt kiállító bizottsággal kell egyeztetni a lehetőségeket. A mentesítéssel kapcsolatban hozott döntést írásba kell foglalni, megjelölve a döntés indokait, a mérlegelés során figyelembe vett körülményeket, és a döntés alapjául szolgáló jogszabályhelyeket és a vizsga letételének pontos módját, valamint tájékoztatást kell adni a jogorvoslati lehetőségekről is.

(Forrás és további részletes információk: „Tájékoztató az érettségi vizsgatárgyak esetében alkalmazható mentesítések szabályairól” c. tájékoztató, Oktatási Hivatal 2024)⁴⁹

Érettségi után mehet egyetemre a gyermek? Kaphat-e az egyetemen valamilyen támogatást szállítás, jegyzetelés és ösztöndíj terén?

A felsőoktatásban a fogyatékossgal élő jelentkezők, hallgatók tanulmányaik folytatásához kedvezményeket, támogatásokat vehetnek igénybe. A 2011. évi CCIV. törvény a nemzeti felsőoktatásról (a továbbiakban: Felsőoktatási Törvény) 108. § 6. pont határozza meg a fogyatékossgal élő hallgató / jelentkező fogalmát: aki mozgásszervi, érzékszervi vagy beszéd fogyatékos, több fogyatékossgal együttes előfordulása esetén halmozottan fogyatékos, autizmus spektrum zavarral vagy egyéb pszichés fejlődési zavarral (súlyos tanulási, figyelem- vagy magatartásszabályozási zavarral) küzd.

A felsőoktatásban ahhoz, hogy a fogyatékossgal élő hallgató/jelentkező kedvezményekben, mentességekben részesüljön, azok igénybevételéhez a fogyatékossgal, a sajátos nevelési igény fennállását igazolni kell szakvéleménnyel:

- A pedagógiai szakszolgálat szakértői bizottságának szakvéleményével. (Ha a hallgató / jelentkező fogyatékossgal, sajátos nevelési igénye már a középfokú tanulmányok ideje alatt is fennállt, és erre tekintettel a tanulmányai, illetve az érettségi vizsga során kedvezményben részesült.)
- Az illetékes rehabilitációs szakértői szerv jogszabályok szerint kiállított szakvéleményével. (Ha a hallgató / jelentkező fogyatékossgal, sajátos nevelési igénye a középfokú tanulmányok ideje alatt nem állt fenn, illetve fogyatékossgal, sajátos nevelési igényre tekintettel a tanulmányai és az érettségi vizsga során kedvezményben nem részesült, a fogyatékossgal az illetékes rehabilitációs szakértői szerv (illetve annak jogelődjei) által kibocsátott szakértői véleménnyel igazolható.)

A fogyatékossgal élő hallgató/jelentkező speciális jogai:

- a hallgatónak joga, hogy állapotának és fogyatékossgának megfelelő ellátásban részesüljön

⁴⁹ Oktatási Hivatal Tájékoztató az érettségi vizsgatárgyak esetében alkalmazható mentesítések szabályairól
A tájékoztatót készítette: Köznevelési Programok Főosztálya Szerkesztés lezárva: 2024. 01. 05., forrás:
https://www.oktatas.hu/pub_bin/dload/kozoktatas/erettsegi/erettsegi_SNI_tajekoztato.pdf

- a felsőoktatási intézmény tájékoztató és tanácsadó rendszerével segíti a beilleszkedésüket, előrehaladásukat, illetve karrier tervezésüket
- esélyegyenlőség biztosítása a felvételi eljárás során és a tanulmányok folytatása közben
- követelmény, hogy az oktató vegye figyelembe a hallgató fogyatékoságát
- fogyatékosághoz igazodó felkészítés és vizsgáztatás,
- segítség a hallgatói jogviszonyából eredő kötelezettségei teljesítéséhez.

Azon kedvezmények és mentességek melyek a fogyatékos hallgatóknak a **felvételi eljárás** során biztosíthatók (423/2012. (XII. 29.) Korm. rendelet a felsőoktatási felvételi eljárásról alapján):

- a fogyatékosággal élő jelentkező minden jelentkezési helyén 40 többletpontra jogosult,
- a felvételi eljárás lebonyolítása során az Oktatási Hivatal és a felsőoktatási intézmények kötelesek biztosítani a fogyatékosággal élő jelentkező számára a felvételi eljárásban való részvétel feltételeit,
- a fogyatékosággal élő jelentkezőt a felvételi eljárás során ugyanazok a kedvezmények illetik meg, mint amelyek a közoktatásról, illetve a köznevelésről szóló jogszabályok alapján megillették,
- amennyiben a felsőoktatási intézmény a felvétel feltételül egészségügyi, pályaalkalmassági, szakmai alkalmassági követelményt határoz meg, a fogyatékosággal élő jelentkezőt a felsőoktatási intézmény szabályzata szerint illethetik meg kedvezmények, illetve felmentések,
- a kedvezménynek vagy mentesítésnek a fogyatékoság jellegéhez kell igazodnia, és nem vezethet a felvételhez szükséges alapvető tanulmányi követelmények alóli teljes felmentéshez.

A fogyatékosággal élő hallgatók esélyegyenlősége érdekében hozott intézkedések:

A Felsőoktatási Törvény alapján a fogyatékosággal élő hallgató részére biztosítani kell a fogyatékosághoz igazodó felkészítést és vizsgáztatást, továbbá segítséget kell nyújtani neki ahhoz, hogy teljesíteni tudja a hallgatói jogviszonyából eredő kötelezettségeit.

- A felsőoktatási intézmény tájékoztató és tanácsadó rendszerével különös figyelemmel segíti a fogyatékosággal élő hallgató beilleszkedését és előrehaladását a felsőfokú tanulmányok idején, illetve a tanulmányok alatt és befejezését követően segítséget nyújt a karriertervezésben.
- A felsőoktatási intézmények feladata a fogyatékoság típusa szerinti feltételek biztosítása, az akadálymentes környezet kialakítása.
- Indokolt esetben mentesíteni kell egyes tantárgyak, tantárgyrészek tanulása vagy a beszámolás kötelezettsége alól.
- Szükség esetén mentesíteni kell a nyelvvizsga vagy annak egy része, illetve szintje alól.

- A vizsgán biztosítani kell a hosszabb felkészülési időt, az írásbeli beszámolón lehetővé kell tenni a segédeszköz – így különösen írógép, számítógép – alkalmazását, szükség esetén az írásbeli beszámoló szóbeli beszámolóval vagy a szóbeli beszámoló írásbeli beszámolóval történő felváltását.
- A mentesítés kizárólag a mentesítés alapjául szolgáló körülménnyel összefüggésben biztosítható, és nem vezethet alap- és mesterképzésben az oklevél által tanúsított szakképzettség, illetve felsőoktatási szakképzésben a bizonyítvány által tanúsított szakképesítés megszerzéséhez szükséges alapvető tanulmányi követelmények alóli felmentéshez.
- A fogyatékossgal élő hallgató támogatási idejét a felsőoktatási intézmény legfeljebb négy félévvel megnövelheti.

A felsőoktatási intézmény szervezeti és működési szabályzatában meghatározottak szerint a fogyatékossgal élő hallgatókkal kapcsolatos feladatok ellátása, mentor, koordinátor biztosítása is feladata a felsőoktatási intézménynek. Az intézményi koordinátor részt vesz a Fogyatékossgügyi Bizottság munkájában, a fogyatékossgal élő hallgatók által benyújtott felmentési kérelmek elbírálásában, megszervezi a segítségnyújtás különböző formáit.

A koordinátor feladatai:

- az intézményekben tanulmányokat folytató, fogyatékossgal élő hallgatók folyamatos nyilvántartása;
- egyéni konzultációk során a hallgatók megismerése;
- a fogyatékossgal élő hallgatók egyedi szükségleteinek számbavétele, tájékoztatás, tanácsadás és segítségnyújtás;
- a fogyatékossgal élő hallgatók által igényelt konzultációs lehetőségek megszervezése;
- a tanulmányi és vizsgaidőszakban alkalmazható segítségnyújtási és konzultációs lehetőségek biztosítása;
- javaslatot tesz a fogyatékossgal élő hallgatók után járó külön támogatás felhasználására, a speciális tárgyi eszközök beszerzésére;
- segítséget nyújt a hallgatóknak a tanulmányaik során felmerülő egyéni problémák megoldásában.

A felsőoktatási intézmény a szervezeti és működési szabályzatában meghatározottak szerint:

- elbírálja a fogyatékossgal élő hallgatók segítségnyújtásra, mentességre és kedvezményekre irányuló kérelmeit;
- látja el feladatát és bízza meg a fogyatékossgal élő hallgatók segítségét intézményi részről irányító koordinátort;
- a fogyatékossgal élő hallgató igénybe veheti – a fogyatékossga típusa és mértéke szerint – az intézmény által biztosított, illetve az intézmény által nem biztosított, de más módon rendelkezésre álló személyi és technikai segítségnyújtást és szolgáltatásokat;

- használhatja fel a fogyatékossgal élő hallgató a speciális jegyzet-, illetve jegyzetet helyettesítő, más módszerű felkészülést segítő technikai eszközök esetében a tankönyv- és jegyzettámogatást.

A felsőoktatásban a fogyatékos személyek által igénybe vehető juttatások:

A juttatások részletszabályait az 51/2007. (III. 26.) Korm. rendelet a felsőoktatásban részt vevő hallgatók juttatásairól és az általuk fizetendő egyes térítésekről tartalmazza.

A juttatások alkalmazása szempontjából a jogszabály alapján fogyatékossgal élő vagy egészségi állapota miatt rászorult hallgató az a hallgató, aki:

- a) fogyatékossga miatt állandó vagy fokozott felügyeletre, gondozásra szorul, illetve aki fogyatékossga miatt rendszeresen személyi és/vagy technikai segítségnyújtásra és/vagy szolgáltatásra szorul, vagy
- b) munkaképességét legalább 67%-ban elvesztette és ez az állapot egy éve tart, vagy előreláthatólag még legalább egy évig fennáll.

A fogyatékossgal élő vagy egészségi állapota miatt rászorult hallgató által igénybe vehető juttatások:

Alaptámogatás fogyatékossgal élő hallgatók esetén:

- Az első alkalommal államilag támogatott teljes idejű felsőfokú szakképzésben, alapképzésben, egységes, osztatlan képzésben hallgatói jogviszonyt létesítő személy az első bejelentkezése alkalmával - kérelemre - a hallgatói normatíva 50%-ának megfelelő összegű alaptámogatásra jogosult.
- Az első alkalommal államilag támogatott teljes idejű mesterképzésben hallgatói jogviszonyt létesítő személy az első bejelentkezése alkalmával - kérelemre - a hallgatói normatíva 75%-ának megfelelő összegű alaptámogatásra jogosult.
- A rendszeres szociális ösztöndíj a hallgató szociális helyzete alapján - az intézményi térítési és juttatási szabályzatban rögzített eljárási rend és elvek szerint - egy képzési időszakra biztosított, havonta folyósított juttatás.
- A rendkívüli szociális ösztöndíj a hallgató szociális helyzete váratlan romlásának enyhítésére – az intézményi térítési és juttatási szabályzatban rögzített eljárási rend és elvek szerint – folyósított egyszeri juttatás. (kérelemre)
- Bursa Hungarica Felsőoktatási Önkormányzati Ösztöndíj (a továbbiakban: Bursa Hungarica Ösztöndíj) olyan pénzbeli szociális juttatás, amely a Bursa Hungarica Felsőoktatási Önkormányzati Ösztöndíjrendszer (a továbbiakban: Ösztöndíjrendszer) adott évi fordulójához csatlakozott települési és vármegyei önkormányzatok által a hallgatónak adományozott szociális ösztöndíjből (a továbbiakban: Önkormányzati ösztöndíjrész) és az önkormányzati ösztöndíj alapján a hallgató felsőoktatási intézményében e rendelet alapján

megállapított szociális ösztöndíjból (a továbbiakban: intézményi ösztöndíjrész) áll. Bursa Hungarica Ösztöndíjban részesülhetnek azok a hallgatók, akiket az állandó lakóhelyük szerinti települési önkormányzat az Ösztöndíjrendszer keretében támogatásban részesített, továbbá teljes idejű alapképzésben, mesterképzésben, osztatlan képzésben vagy felsőfokú, illetve felsőoktatási szakképzésben folytatják tanulmányaikat. Az intézményi ösztöndíjrész forrása az intézmények költségvetésében megjelölt elkülönített forrás. A települési, illetve a vármegyei önkormányzat évente csatlakozhat az Ösztöndíjrendszerhez. A csatlakozás eljárási rendjét a felsőoktatásért felelős miniszter (a továbbiakban: miniszter) évente az általa vezetett minisztérium (a továbbiakban: minisztérium) honlapján teszi közzé. Az intézményi ösztöndíjrész havi egy főre jutó legnagyobb összegét (a továbbiakban: összeghatár) a miniszter évente a minisztérium honlapján teszi közzé. Az intézményi ösztöndíjrész havi összege az önkormányzati ösztöndíjrész összegével megegyező összeg, azonban nem haladhatja meg az (5) bekezdés alapján meghatározott összeghatárt. Az Ösztöndíjrendszer keretében megállapított ösztöndíj kizárólag a pályázó szociális helyzete alapján ítélt meg, az ösztöndíj megítélésakor a pályázó tanulmányi eredménye nem vehető figyelembe. 50

Szakmai válasz: a jogszabályban meghatározottakat a főiskolák, egyetemek honlapján közzétett szabályzataikban rögzítik, hogy az adott felsőoktatási intézmény vonatkozásában a gyakorlatban hogyan vehetők igénybe a kedvezmények és mentességek. Érdeemes a felsőoktatási intézmények honlapjain részletesen tájékozódni, hogy milyen támogatást nyújt az adott felsőoktatási intézmény a fogyatékossgal élő jelentkezők, hallgatók számára (pl.: fogyatékossg csoportok szerint milyen támogatást kapnak időben vagy eszközben, pihenőszoba a fogyatékos személyek számára, jegyzetelő, speciális technikai eszközök), mert ez eltérő az egyes felsőoktatási intézmények gyakorlatában. A felsőoktatási intézményekben a fogyatékossgügyi koordinátor/tanácsadó vagy esélyegyenlőségi referens tud tájékoztatást adni.

Milyen lakhatási lehetőségek vannak a felnőtt korú fogyatékos fiatal számára?

Jogi válasz:

⁵⁰ 51/2007. (III. 26.) Korm. rendelet a felsőoktatásban részt vevő hallgatók juttatásairól és az általuk fizetendő egyes térítésekről 18. §

Az, hogy a felnőtt korú fogyatékos fiatal hol fog élni, nagyban függ attól, hogy milyen az önállósága, mennyiben van szüksége személyes támogatásra, gondoskodásra, illetve nyilván az anyagi helyzet is meghatározó.

A nagykorúvá válást követően a fogyatékos fiatal előtt a lakhatás megoldása terén az alábbi utak lehetségesek általánosságban:

- Továbbra is szüleivel él (nem önállóan)
- Elköltözik (önálló háztartásban él, egyedül, vagy párjával, gyermekeivel, barátaival)
 - saját tulajdonú lakásba
 - egyéb jogcímen használt lakásba (szívességi használat, bérlemény)
- Szociális intézményi ellátást vesz igénybe

Amennyiben az érintett önálló életvitelében olyan támogatásra szorul, amely önálló (vagy családtagjaival) lakhatása keretében nem megvalósítható, és szüksége lehet szociális ellátásra abban az esetben fontos, hogy ismerje a szociális intézményi ellátások (szakosított ellátások) formáit, tartalmát:

Szociális szakosított (bentlakást nyújtó) ellátások:

- támogatott lakhatás
- ápolást, gondozást nyújtó intézmények
- átmeneti elhelyezést nyújtó intézmények
- lakóotthonok
- rehabilitációs intézmények

Az egyes szakosított (bentlakást nyújtó) ellátások igénybevétele önkéntes (az ellátást igénylő, illetve törvényes képviselője kérelmére történik), belépéskor a jogosultsági feltételeknek meg kell felelni (az igénybevétel feltételeit jogszabály határozza meg):

- a fogyatékoság igazolására (szakorvos, kezelőorvos szakvéleménye)
- orvosi dokumentáció felhasználásával lefolytatott alapvizsgálat
- komplex szükségletfelmérés (támogatott lakhatás esetén, illetve bizonyos bentlakásos ellátásokban)
- ellátási típusonként egyéb jogosultságot igazoló dokumentumok, a térítési díj megállapításához szükséges dokumentumok

Az intézményi jogviszony megállapodással jön létre az igénybevevővel. Az ellátotti jogviszony megszüntethető közös megegyezéssel, és a felek felmondásával. A megállapodás kötelező tartalmi elemeit és a felmondás szabályait a Szociális Törvény tartalmazza.

Szakmai válasz: a családok életében ez kardinális kérdés, hogy milyen lakhatási lehetőségek vannak a felnőtt korú fogyatékos személy számára. E kérdésben érdemes már a gyermek általános iskolai éveitől gondolkodni és tájékozódni, a témához kapcsolódó műhelyeken részt venni.

A KézenFogva Alapítvány évente tart támogatott lakhatás workshopot, amely szülők, hozzátartozók, támogatók és fogyatékos emberek számára nyújt tájékoztató, tervezési segítséget abban, hogy rövid vagy hosszú távon fogyatékos személyek számára milyen lakhatási megoldások léteznek. A támogatott lakhatás workshop gyakorlatorientált, praktikus és jól használható információkat biztosít a szociális bentlakásos rendszerben elérhető szolgáltatásokról, kiemelt hangsúlyt helyezve a támogatott lakhatás bemutatására. A résztvevők megismerhetik a jelenlegi szabályozási rendszer szerint elérhető lehetőségeket, illetve a támogatott lakhatás szolgáltatás indításának és működtetésének feltételeit.

Bővebb tájékoztatás a KézenFogva Alapítvány honlapján és közösségi oldalán elérhető.

Mi a szülői felügyelet tartalma?

A kiskorú gyermek szülői felügyelet vagy gyámság alatt áll.

A szülői felügyelet magában foglalja:

- a kiskorú gyermek neve meghatározásának jogát
- gondozásának jogát és köteleességét
 - a gyermek megélhetéséhez, felnevelkedéséhez szükséges feltételek
 - a saját háztartásukban a lakhatás biztosítása (a gyermek lakóhelye - ha a bíróság vagy a gyámhatóság eltérően nem rendelkezik - a szülei lakása akkor is, ha a gyermek átmenetileg máshol tartózkodik)
 - 16. életévét betöltött gyermek szülői ház elhagyásának joga
 - huzamos időn át önállóan vagy egyik szülőjével mindkét szülő egyetértésével tartózkodhat külföldön (Ptk. 4:152. § [A gyermek gondozása, lakóhelyének és tartózkodási helyének meghatározása])
- nevelésének jogát és köteleességét (óvoda, iskola stb.)
 - A szülők jogosultak a gyermek nevelésének módját megválasztani
 - A gyermek képességei figyelembevételével a szülők és a gyermek közösen döntenek el, hogy a gyermek milyen életpályára készüljön
 - Az életpálya kijelölésével és ezzel összefüggésben a gyermek taníttatásával, iskolájának megválasztásával kapcsolatban a szülő és a gyermek között felmerülő vitában a gyámhatóság dönt. (Ezzel kapcsolatosan akkor gyakori a vita, ha a szülők elváltak vagy külön élnek, mert a gyermek sorsát érintő lényegi kérdésekben közösen kell döntenie. (Ptk. 4:153. § [A gyermek nevelésének és életpályájának megválasztása])
- tartózkodási helye meghatározásának jogát (egyértelműnek tűnik, de a szülők válása, szétköltözése esetén, vagy ha a gyermek bentlakásos iskolába, intézménybe kerül kérdéses lehet)
- vagyona kezelésének jogát (általában általános vagyonkezelés, de ha a kiskorú örököl, ingatlan ajándékot kap, akkor körültekintően kell eljárni) Pl.: Ha az egyik szülő az ajándékozó, és közösen gyakorolják a szülők a szülői felügyeleti jogot, akkor a

szerződésben nem lehet egyszerre ajándékozó és megajándékozott a gyermek helyett eljáró a szülő, eseti gyámot kell rendelni.)

- A szülői felügyeletet közösen gyakorló szülők kölcsönösen vagy külön-külön meghatalmazást adhatnak egymásnak arra vonatkozóan, hogy a gyermek vagyonát az egyik szülő a másik helyett kezelje. A meghatalmazás akkor érvényes, ha közokiratba (közjegyző) vagy ügyvéd által ellenjegyzett magánokiratba foglalták.
- kisebb jelentőségű vagyoni jogi szerződések megkötésénél eljárhat az egyik szülő (pl.: telefon vásárlás a gyermeknek)
- törvényes képviselőnek jogát és kötelességét
 - A szülői felügyeletet gyakorló szülők joga és kötelezettsége, hogy gyermeküket személyi és vagyoni ügyeiben képviseljék
 - A szülő - ha e törvény eltérően nem rendelkezik - nem képviselheti a gyermekét olyan ügyben, amelyben ő maga, házastársa, élettársa, egyenesági rokona vagy az ő törvényes képviselője alatt álló más személy a gyermekkel szemben ellenérdekű fél. (Ptk. 4:163. § [A szülői törvényes képviselő kizártsága érdekkellentét miatt])
- a gyámnevezésnek és a gyámságból való kizárásnak a jogát.⁵¹

Mit jelent a közös szülői felügyeleti jog? Mit jelent, ha a szülői felügyeleti jogot az egyik szülő külön gyakorolja?

A szülői felügyelet közös gyakorlása:⁵²

A szülői felügyelet közös gyakorlása történhet, úgy, hogy a szülők együtt élnek, és történhet úgy is, hogy nem élnek együtt, külön élnek, de közös a szülői felügyeleti jog

- A szülői felügyeletet a szülők a gyermek megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődésének érdekében, egymással együttműködve kötelesek gyakorolni.
- A szülői felügyelet közös gyakorlása során a szülők jogai és kötelezettségei egyenlők. Ptk. 4:147. § [A szülői felügyelet gyakorlásának elvei]
- A gyermek bevonása a döntésekbe: a szülőknek tájékoztatniuk kell gyermeküket az őt érintő döntésekről, biztosítaniuk kell, hogy az ítélőképessége birtokában lévő gyermekük a döntések előkészítése során véleményt nyilváníthasson, törvényben meghatározott esetben szüleivel közösen dönthessen. A szülőknek a gyermek véleményét - korára, érettségére tekintettel - megfelelő súllyal figyelembe kell venniük.
- Mit jelent ítélőképesség? A jog nem határozza meg, hány éves kortól ítélőképes a gyermek. A magyar bírói gyakorlat a 12 évet tekinti annak a

⁵¹Lásd: Ptk. 4:146. § [A kiskorú jogállása; a szülői felügyeleti jogok és kötelezettségek]

⁵²Lásd: Ptk. 4:164. § [A szülői felügyelet közös gyakorlása]

korhatárnak, amelynél már érdemleges vélemény várható a gyermektől. De kiderülhet, hogy a kiskorú akár 12 év alatt is rendkívül érett és fejlett, ítélőképes, de előfordulhat az is, hogy - bizonyos tényezők miatt - egy 16. éves tinédzser nem tud érdemben nyilatkozni.⁵³

Mit jelent, hogy a szülői felügyeletet csak az egyik szülő gyakorolja?

- történhet megállapodással
Különélő szülők a szülői felügyelettel kapcsolatos jogokat és kötelezettségeket egymás között megoszthatják, és megállapodhatnak abban is, hogy a szülői felügyeletet az egyikük gyakorolja.
A szülők erre irányuló megállapodására utal, ha a gyermek hosszabb ideje háborítatlanul egyikük háztartásában nevelkedik.
- bírósági úton (a szülői felügyelet gyakorlásának bírósági rendezése)
- a gyermekétől különélő szülő jogai és kötelezettségei
 - különélő szülők a gyermek sorsát érintő lényeges kérdésekben közösen gyakorolják jogaikat akkor is, ha a szülői felügyeletet a szülők megállapodása vagy a bíróság döntése alapján az egyik szülő gyakorolja, kivéve, ha a gyermekétől különélő szülő felügyeleti jogát a bíróság e tekintetben korlátozta vagy megvonta.
 - a gyermek sorsát érintő lényeges kérdésnek tekintendő a kiskorú gyermek nevének meghatározása és megváltoztatása, a szülőjével azonos lakóhelyén kívüli tartózkodási helyének, huzamos időtartamú vagy letelepedés céljából történő külföldi tartózkodási helyének kijelölése, állampolgárságának megváltoztatása és iskolájának, életpályájának megválasztása.

Szünetel a szülői felügyeleti jog, ha

- a szülő cselekvőképtelen, vagy cselekvőképességében a szülői felügyeleti jogok gyakorlása tekintetében részlegesen korlátozott,
- korlátozottan cselekvőképes (14-18 éves), kivéve 16 éves kortól gondozás
- ismeretlen helyen, távol van,
- a gyámhatóság a gyermek családba fogadásához hozzájárult,
- a szülő hathetes életkoránál fiatalabb gyermeke örökbefogadásához járult hozzá;
- a gyermeket a gyámhatóság nevelésbe vette és a szülő szülői felügyeleti joga nem szűnt meg vagy azt a bíróság nem szüntette meg;
- a bíróság a gyermeket harmadik személynél helyezte el; vagy
- a szülő a gyermek vagy a gyermekkel közös háztartásban élő hozzátartozója sérelmére elkövetett cselekmény miatt elrendelt távoltartó határozat hatálya alatt áll.

⁵³ Dr. Ádámkó Viktória: Az ítélőképessége birtokában levő gyermek véleményének meghallgatása - különös tekintettel a gyermekelhelyezésre (CSJ, 2015/3., 10-16. o.)

- Megszűnik a szülői felügyeleti jog
 - a gyermek nagykorúvá válásával (18 éves kor),
 - a gyermek örökbefogadásával (kivéve, ha a gyermeket a szülő házastársa fogadja örökbe),
 - a szülőnek a gyermek örökbefogadásához adott hozzájárulásával,
 - a szülő a gyermeket annak érdekében, hogy más nevelje fel - személyazonosságának feltárása nélkül - egészségügyi intézmény arra kijelölt helyén hagyja, és a gyermekért 6 héten belül nem jelentkezik.

Gyermektartás, rokontartás kérdése

A tartási kötelezettség - főszabályként - az egyenesági rokonokat terheli egymással szemben.

Tartási kötelezettsége áll fenn elsősorban

- a szülőnek a gyermekével és
- a nagykorú gyermeknek a rászoruló szülőjével szemben.

Ha a tartásra jogosult gyermeknek tartásra kötelezhető szülője, gyermeke nincs, eltartása távolabbi felmenőire, illetve távolabbi lemenőire hárul.⁵⁴

Azt a kiskorút, akinek tartásra kötelezhető egyenesági rokona nincs, nagykorú testvére köteles eltartani, feltéve, hogy ezt saját maga, házastársa, élettársa és tartásra rászoruló egyenesági rokonai szükséges tartásának veszélyeztetése nélkül képes teljesíteni.⁵⁵

Mit jelent a gondnokság és a támogatott döntéshozatal? Milyen szempont alapján döntsünk?

Jogi válasz:

A 2007.évi XCII. törvénnyel kihirdetett a Fogyatékos személyek jogairól szóló ENSZ egyezmény 12. cikke A törvény előtti egyenlőség alatt rögzíti, hogy a részes államok újól meg erősítik, hogy a fogyatékossgal élő személyeknek joguk van ahhoz, hogy a törvény előtt mindenhol személyként ismerjék el őket, továbbá hogy a részes államok elismerik, hogy a fogyatékossgal élő személyeket az élet minden területén másokkal azonos alapon megilleti a jog-, illetve cselekvőképesség. E cikk többek között leszögezi azt is, hogy a részes államok meg hozzák a szükséges intézkedéseket annak érdekében, hogy a fogyatékossgal élő személyek cselekvőképességének gyakorlásához esetlegesen szükséges segítség hozzáférhetővé váljon.

A cselekvőképesség a magyar jogrendben két okból: az életkor miatt és a gondnokság alá helyezés okán – lehet korlátozott:

⁵⁴ Ptk. 4:196. § [A tartásra kötelezettek köre és a tartási kötelezettség sorrendje]

⁵⁵ Ptk. 4:197. § [A testvértartás]

- A kiskorú személy (18 éves korig), szülői felügyelet vagy gyámság alatt áll, mert kiskorú (gyerek). A törvényes képviselőt, a vagyonkezelés és a nevelés jogát a szülő/gyám gyakorolja.
- A nagykorú személy (betöltötte a 18. életévét) cselekvőképes, kivéve, ha a bíróság a cselekvőképességét korlátozza. A korlátozás alapja „mentális zavarból” (például az értelmi fogyatékos, autizmus, pszichoszociális fogyatékos stb.) eredő belátási képesség jelentős korlátozottsága vagy hiánya lehet.

Alapvetés, hogy önmagában a fogyatékos nem lehet oka a gondnokság alá helyezésnek, a gondnokság alá helyezés, a cselekvőképesség mérlegelésének kérdésében annak van jelentősége, hogy az érintettnek megvan-e az ügyei viteléhez szükséges belátási képessége, azaz önállóan, vagy támogatással meg tudja e hozni a mindennapi életben a döntéseit, vagy sem.

Az ebben való döntés nagyon összetett, sok szempontot kell mérlegelnie a szülőnek, tekintettel arra, hogy a gondnokság alá helyezést követően az érintett nem járhat el önállóan azokban az ügyekben, amelyekben a bíróság korlátozta (polgári peres eljárás során), hanem csak gondnoka közreműködésével. A gondnok lesz az érintett törvényes képviselője, és vagyonkezelője.

A cselekvőképességet érintő gondnokság mindenképpen korlátozás, így azt kell mérlegelni, hogy az érintett érdekeinek védelme csak ebben a formában biztosítható-e, azaz a korlátozás szükséges és arányos eszköze-e az érdekvédelemnek. Talán ebben érdemes szakemberrel (gyógy pedagógus, pszichológus, pszichiáter) előzetesen konzultálni, hogy hogyan látják az érintett döntéshozatali képességét, a mindennapi ügyekben, milyen akadályokat látnak, látják e szükségét az érdekvédelemnek a cselekvőképesség korlátozása révén. Nagyon fontos hangsúlyozni, hogy a gondnokság alá helyezés egy bírósági per során dől el. A jogi vonatkozások ismertetésén túl, fontos hangsúlyozni, hogy a per lelki és érzelmi megpróbáltatást jelenthet a családok számára. Így mindenképpen fontos, hogy mind az érintett mind a családtagok legyenek tisztában azzal, hogy egy ilyen perben „alperesi”, „felperesi” pozícióba kerülhetnek egymással szemben (ha nem a gyámhivatal kezdeményezi a gondnokság alá helyezést), és azzal, hogy mivel jár az eljárás, és az mit jelent a jövőben számukra.

A cselekvőképesség korlátozása kétféle lehet:

- teljes korlátozás
 - részleges korlátozás (ami mindig ügycsoportos korlátozást jelent)

A cselekvőképesség teljes korlátozására csak akkor kerülhet sor, ha az érintett személy jogainak védelmére a cselekvőképesség részleges korlátozása nem elégséges, vagyis az élet valamennyi területén igazolhatóan szüksége van arra, hogy helyette eljárjanak.

A jognyilatkozat megtételében testi és érzékszervi fogyatékoságánál fogva, fizikailag akadályozott személyek jognyilatkozata:

A mozgás-, látás-, hallásszervi, valamint más szempontból fogyatékos, de kellő értelmi képességgel rendelkező emberek, ha a megszokottól eltérő módon képesek csak kommunikálni, cselekvőképességükben nem korlátozhatók: ők a jognyilatkozat kinyilvánításában szorulnak segítségre (például szigorúbb alakítás a szerződésük megkötésénél, végakarataik kifejezésénél, jeltolmács igénybevétele a hatósági eljárásokban stb.).⁵⁶

Így jognyilatkozat megtételében a lehetőség szerint a testi és érzékszervi fogyatékoságánál fogva, fizikailag akadályozott fiatalokat támogatni kell a *jognyilatkozat kinyilvánításában*, annak elkerülése érdekében, hogy az érintett azért kerüljön cselekvőképességet korlátozó gondnokság alá, mert fizikai okból nem tud aláírni, vagy kommunikációs nehézségei vannak.

Ebben az esetben komoly jelentősége van annak, ha a nagykorúvá váló fogyatékos fiatal családja, természetes és professzionális támogatói pontosan ismerik a fogyatékoságból fakadó támogatási szükségleteket, a jognyilatkozatok megtételének jogi támogatási lehetőségeit, és segítsék az érintettet azok igénybevitelében. A jog számos lehetőséget biztosít arra, hogy az érintettek megfelelő szabályok mellett – figyelemmel az akadályozottság típusára - jognyilatkozatot tegyenek, illetve – a megfelelő jogi formában – vagy akár más számára meghatalmazást adjanak egyes ügyekben.⁵⁷ Például, ha az érintett egyáltalán nem képes aláírásra az aláírását az okiratnak a közjegyző általi aláírása pótolja, és a jogszabályban meghatározott esetekben ügyleti tanuk, jelnyelvi tolmács vehető igénybe.⁵⁸

Támogatott döntéshozatal értelmező rendelkezések:⁵⁹

Támogatott döntéshozatal: az érintett személy önrendelkezését és jogainak védelmét szolgáló, a cselekvőképességet nem érintő jogintézmény, amely alapján a támogató egyénre szabott segítséget nyújt a támogatott személy cselekvőképességének gyakorlásához.

Támogatott személy: az egyes ügyei intézésében, döntései meghozatalában belátási képességének kisebb mértékű csökkenése miatt segítségre szoruló nagykorú személy, akinek a gyámhatóság támogatót rendel.

⁵⁶ Polgári Jog I-IV. - új Ptk. - Kommentár a gyakorlat számára, frissítve: 2021. január 31. A hatodik kiadás kézírata lezárva: 2021. január 31. HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., 2021 Főszerkesztő: Wellmann György

⁵⁷ Lásd: "Kié a döntés?" - A fogyatékos emberek törvény előtti egyenlőségéért c. szakmai műhely Aláírásra fizikailag, testi és érzékszervi fogyatékoságánál fogva képtelen, de cselekvőképes emberek aláírási joga <http://www.meosz.hu/visegradi/wp-content/uploads/sites/15/2020/12/AI%C3%A1%C3%ADr%C3%A1srak%C3%A9rtelenszem%C3%A9lyek-jognyilatkozata-Dr-Gazsi-Adrienn-prezent%C3%A1ci%C3%B3ja.pdf> (utolsó letöltés: 2024. 03. 12.)

⁵⁸ 1991. évi XLI. törvény a közjegyzőkről 117. §, 124. §

⁵⁹ A 2013. évi CLV. törvény a támogatott döntéshozatalról 1. § alapján

Támogató: a támogatott személy kérelmére vagy a bíróság megkeresése alapján a gyámhatóság által a támogatott személlyel egyetértésben, a támogatott személy segítésére kirendelt személy.

A támogató tevékenysége és felelőssége:

- közigazgatási, polgári és büntető eljárási cselekményeknél is jelen lehet, amelyekben a támogatott személy érintett,
- támogatottjával az eljárási cselekmény rendjét meg nem zavaró módon egyeztetget,
- jelen lehet a támogatott személy jognyilatkozatának megtételekor, és tanácsaival, tájékoztatásával a támogatott személy jognyilatkozatának megtételét elősegítheti, de nem veheti át a döntést támogatottjától,
- segít megfogalmazni a támogatott személy akaratát,
- segít abban, hogy a támogatott személy a döntésének megfelelően cselekedni tudjon,
- segíti a kommunikációt a szereplők között,
- segít a döntéshez szükséges információk megszerzésében,
- tájékoztat azokról a körülményekről, amelyek fontosak a megalapozott döntéshez,
- ismerteti a választási lehetőségeket, segít megérteni az egyes döntések következményeit,
- elmagyarázza azokat a tartalmakat, amelyek nem érthetők a személy számára.⁶⁰

A végső döntést minden esetben a támogatott személy hozza meg!

A támogatott döntéshozatal igénybevételével összefüggésben ajánljuk az alábbi szakmai, tájékoztató anyagokat:

- Támogatott döntéshozatal Ismertető – a protokoll alapján – a támogatóként kirendelt személyek számára⁶¹
- Könnyen érthető általános tájékoztató a támogatott döntéshozatalról⁶²
- Útmutató a támogatott döntéshozatal gyámhivatali eljárásrendjéhez⁶³

⁶⁰Támogatott döntéshozatal Ismertető – a protokoll alapján – a támogatóként kirendelt személyek számára http://www.macsgyoe.hu/downloads/szakmai_anyagok/tdismerteto.pdf (utolsó letöltés: 2024. 01. 12.)

⁶¹Támogatott döntéshozatal Ismertető – a protokoll alapján – a támogatóként kirendelt személyek számára http://www.macsgyoe.hu/downloads/szakmai_anyagok/tdismerteto.pdf (utolsó letöltés: 2024. 01. 12.)

⁶² Könnyen érthető általános tájékoztató a támogatott döntéshozatalról http://www.macsgyoe.hu/downloads/szakmai_anyagok/tdtaj.pdf (utolsó letöltés: 2024. 03. 12.)

⁶³ Útmutató a támogatott döntéshozatal gyámhivatali eljárásrendjéhez http://www.macsgyoe.hu/downloads/szakmai_anyagok/tdeljarasrend.pdf (utolsó letöltés: 2024. 01. 12.)

Hogyan támogassam a fogyatékos gyermek szexuális edukációját szülőként?

Szakmai válasz: a szexuális nevelés alapvetően legtöbb helyen még tabu vagy nem ad elég információt a gyerekeknek a nevelési és oktatási intézményekben, ezért fontos átgondolni és felkészülni szülőként erre a témakörre is.

A szexuális nevelés nem életkorhoz kötött, hanem folyamatos kisgyermekkortól. Javasolt, hogy természetes módon épüljön be a beszélgetésekbe, vagyis akárhányszor érdeklődik a gyermek egyszerűen (ne bonyolítsuk túl) válaszoljunk a kérdéseire. Természetesen érdemes figyelni, hogy mennyire befogadó a téma kapcsán, ha soknak éli meg, érdemes máskor visszatérni rá. Nagyon fontos szempont a helyes testkép kialakítása és a testével kapcsolatos változások megértése, amelyhez az érzelmi háttér megértése is.

A beszélgetésekhez támogatásképp segíthet az elektronikusan elérhető Yelon (You Are Not Alone) <https://yelon.hu/> oldal, amely a test, lélek, szerelem, egészség, szexualitás, dolgaiban tartalmaz cikkeket, és biztosít válaszadást. 2022. március 1-től a Yelon Chat bezárt, de a cikkek elérhetőek és segíthetnek a beszélgetésekben.

Emellett még vannak olyan szakmai anyagok, amelyek könnyen érthetőek és támogatóak lehetnek.

Többek között az ÉFOÉSZ által kiadott meNŐ⁶⁴ kiadvány, amelynek témája a nőiség, önállóság és a szexualitás.

Továbbá az Eötvös Loránd Tudományegyetem Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kara által kiadott Hallgatói Projektfüzetei⁶⁵ is, adnak támogatást abban, hogy beszéljünk gyermekünkkel például a menstruációról, barátságáról, szerelemről és párkapcsolatról.

További specifikus kérdés esetén konzultáljon gyógypedagógussal.

Kamaszkor témakörhöz tartozó jogi válaszok kidolgozása során felhasznált jogszabályok, jogszabályi háttér:

- 2007. évi XCII. Törvény a Fogyatékossgal élő személyek jogairól szóló egyezmény és az ahhoz kapcsolódó Fakultatív Jegyzőkönyv kihirdetéséről 24. Cikk 5. pont (ENSZ Konvenció)

Felnőtt- és szakképzés

- A nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXC. Törvény (Köznevelési Törvény vagy Köznev.tv.)

⁶⁴ https://www.downalapitvany.hu/sites/default/files/MENO_web.pdf (letöltés: 2024.03.19.)

⁶⁵ https://edit.elte.hu/xmlui/static/pdf-viewer-master/external/pdfs-2.1.266-dist/web/viewer.html?file=https://edit.elte.hu/xmlui/bitstream/handle/10831/64790/Hallgat%3%b3i%20projekt%3%bczet_2021_A.pdf?sequence=4&isAllowed=y (letöltés: 2024.03.19.)
https://edit.elte.hu/xmlui/static/pdf-viewer-master/external/pdfs-2.1.266-dist/web/viewer.html?file=https://edit.elte.hu/xmlui/bitstream/handle/10831/85820/ELTE_BGGYK_%c3%89A_Feln%c5%91tt_Kiadv%c3%a1ny_2_2023%20%281%29.pdf?sequence=1&isAllowed=y (letöltés: 2024.03.19.)

- A felnőttképzésről szóló 2013. évi LXXVII. törvény (Felnőttképzési Törvény vagy Nftv.)
- A szakképzésről szóló 2011. évi CLXXXVII. törvény
- 2013. évi V. törvény a Polgári Törvénykönyvről (Ptk.)
- 2013. évi CLV. törvény a támogatott döntéshozatalról
- Az érettségi vizsga vizsgaszabályzatának kiadásáról szóló 100/1997. (VI. 13.) Korm. rendelet
- Az érettségi vizsga vizsgaszabályzatának kiadásáról szóló 100/1997. (VI. 13.) Korm. rendelet
- A felsőoktatási felvételi eljárásról szóló 423/2012. (XII. 29.) Korm. rendelet

Kerettantervek és Irányelvek:

Kerettantervek:

- Közismereti kerettantervek a szakiskolák számára:
- Az enyhe értelmi fogyatékos tanulók nevelő-oktató munkáját ellátó szakiskola kötelező 9/E előkészítő évfolyamának kerettanterve
- Az enyhe értelmi fogyatékos tanulók két évfolyamos szakiskolai szakmai oktatásához, képzéséhez alkalmazandó 9–10. évfolyamos közismereti kerettanterv
- Az enyhe értelmi fogyatékos tanulók négy évfolyamos szakiskolai szakmai oktatásához, képzéséhez alkalmazandó 9–12. évfolyamos közismereti kerettanterve
- Két évfolyamos szakiskolai oktatás, képzés szakmai kerettantervei
- Négy évfolyamos szakiskolai oktatás, képzés szakmai kerettantervei
- Kerettantervek a készségfejlesztő iskolák számára (képzési szerkezet)
- Közismereti kerettantervek a készségfejlesztő iskolák számára:
- Az enyhe értelmi fogyatékos tanulók nevelő-oktató munkáját ellátó készségfejlesztő iskola 9–10. évfolyamának közismereti kerettanterve
- Az enyhe értelmi fogyatékos tanulók nevelő-oktató munkáját ellátó készségfejlesztő iskola 11–12. évfolyamos közismereti kerettanterve
- A középsúlyos értelmi fogyatékos tanulók nevelő-oktató munkáját ellátó készségfejlesztő iskola 9–10. évfolyamának közismereti kerettanterve
- Középsúlyos értelmi fogyatékos tanulók nevelő-oktató munkáját ellátó készségfejlesztő iskola 11–12. évfolyamának közismereti kerettanterve
- Készségfejlesztő (gyakorlati) kerettantervek a készségfejlesztő iskolák számára
- A kerettantervek elérhetők az Oktatási Hivatal honlapján: https://www.oktatas.hu/koznevelas/kerettantervek/2020_nat/kerettantervek_sni_tanulok

Irányelvek:

- Irányelvek a sajátos nevelési igényű tanulók oktatásához
- Szakmai ajánlás a beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő gyermekek, tanulók neveléséhez-oktatásához
- Az irányelvek elérhetők az Oktatási Hivatal honlapján: https://www.oktatas.hu/kozneveles/kerettantervek/2020_nat/iranyelvek_alaprogramok

Felsőoktatás

- A nemzeti felsőoktatásról szóló 2011. évi CCIV. Törvény
- A felsőoktatásról szóló 2005. évi CXXXIX. törvény egyes rendelkezéseinek végrehajtásáról szóló 79/2006. (IV. 5.) Korm. rendelet
- A felsőoktatási felvételi eljárásról szóló 423/2012. (XII. 29.) Korm. rendelet
- A felsőoktatásban részt vevő hallgatók juttatásairól és az általuk fizetendő egyes térítésekről szóló 51/2007. (III. 26.) Korm. rendelet
- A hallgatói hitelrendszerről szóló 1/2012. (I. 20.) Korm. Rendelet

Gondnokság, támogatott döntéshozatal:

- Magyarország Alaptörvénye
- 2007. évi XCII. törvény a Fogyatékossgal élő személyek jogairól szóló egyezmény és az ahhoz kapcsolódó Fakultatív Jegyzőkönyv kihirdetéséről
- A polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény
- A költségmentesség és a költségfeljegyzési jog polgári és közigazgatási bírósági eljárásban történő alkalmazásáról szóló 2017. évi CXXVIII. törvény
- A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény
- A támogatott döntéshozatalról 2013. évi CLV. törvény
- A gondnokoltak és az előzetes jognyilatkozatok nyilvántartásáról szóló 2013. évi CLXXV. törvény
- A választási eljárásról szóló 2013. évi XXXVI. törvény
- A szociális igazgatásról és szociális ellátásokról szóló 1993. évi III. törvény
- A gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény
- A gyámhatóságokról, valamint a gyermekvédelmi és a gyámügyi eljárásról szóló 149/1997 (IX. 10.) Korm. rendelet

Kamaszkor témakörhöz tartozó jogi válaszok kidolgozása során hivatkozott szakmai anyagok:

- Az Oktatási Hivatal tájékoztatója a Tájékoztató az érettségi vizsgatárgyak estében alkalmazható „mentesítések” szabályairól (2024)

https://www.oktatas.hu/pub_bin/dload/kozoktatas/erettsegi/erettsegi_SNI_tajekoztat_o.pdf

- Eurydice Network, Magyarország: Támogató intézkedések a felsőoktatásban https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/support-measures-learners-higher-education-29_hu A fogyatékos emberek sérelmére elkövetett fizikai és egyéb módon okozott sérelmek esetén, továbbá abúzus, vagy mulasztással megvalósuló sérelem-okozás esetén nyitva álló jogorvoslati fórumok elemző bemutatása (Készült a Széchenyi 2020 „Nyolc Pont – Az autista személyek ellátórendszerének országos szintű, komplex innovációja szakmai tanácsadó hálózat és koordinációs központ kialakításával” című TÁMOP 5.4.11-12/1-2012-0001 azonosítószámú kiemelt projekt keretében. Az eredeti kiadvány készült: People’s Law School ©2008 Író: Gayla Reid A második kiadás szerkesztője: Marc Simao Készítette: dr. Gazsi Adrienn, 2015. (<https://www.efiportal.hu/wp-content/uploads/2023/05/Seg%C3%A9danyag-a-Fogyat%C3%A9koss%C3%A1g-%C3%A9s-ab%C3%BAzus-c.-%C3%BAtmutat%C3%B3hoz.pdf>))

Hol tudok segítséget kérni, ha azt gyanítom, hogy drog vagy alkohol problémái vannak a gyerekeknek?

Elsősorban, ha egy fogyatékos gyereknek drog vagy alkohol problémái vannak, a drog és az alkohol, a szenvedélybetegség kezelése legyen a prioritás, másodlagos ez esetben a fogyatékoság kérdése.

Javasolt kisebb és/vagy alapítványi helyeket felkeresni első körben, ahol nem csak a drog vagy alkohol problémával érkező szenvedélybeteg gyereknek/ fiatal felnőttek tudnak segíteni, hanem az egész család kap támogatást.

A családok számára pár helyszínt javasolunk, amelyet igénybe tudnak venni, amennyiben szenvedélybeteg a gyermekük.

Az egyik a Sziget Droginformációs Alapítvány (<http://www.droginfo.hu/>), a másik pedig a Félút Centrum (<http://feluton.hu/felut-centrum/>).

Kórházi elhelyezés esetén pedig ajánljuk a Nyíró Gyula Országos Pszichiátriai és Addiktológiai Intézetet (<http://nygy-opai.hu/>).

6. JOGORVOSLATI, ÁLDOZATSEGÍTÉST BIZTOSÍTÓ LEHETŐSÉGEK, PANASZTÉTELI FÓRUMOK

Kit és hol értesíthetek, hogy ha bántalmazás áldozata lett a gyerekem?

Jogi válasz: az abúzus, illetve bűncselekmény gyanúja esetén nyitva álló jogorvoslati, áldozatsegítést biztosító lehetőségek, panasztételi fórumok⁶⁶:

- Büntetőeljárás kezdeményezése, feljelentés
A büntetendő cselekmény gyanúja esetén a büntetőeljárás megindítását eredményező okok közül a leggyakoribb a feljelentés, amely az azt előterjesztő részéről nem más, mint a büntetőjogi igény tárgyában szerzett ismereteinek a hatósággal (pl. rendőrséggel) történő közlése.
- Alapvető Jogok Biztosa elkülönült szervezeti egysége, az Egyenlő Bánásmódért Felelős Főigazgatóság eljárásának kezdeményezése (az egyenlő bánásmód követelményének sérelme esetén)⁶⁷
 - Alapvető Jogok Biztosa eljárásának kezdeményezése (amennyiben a jogszabályban meghatározott szerv cselekménye az alapvető jogát sérti vagy annak közvetlen veszélyével jár, feltéve, hogy a rendelkezésre álló közigazgatási jogorvoslati lehetőségeket – ide nem értve a közigazgatási határozat bírósági felülvizsgálatát – már kimerítette, vagy jogorvoslati lehetőség nincs számára biztosítva)
- Áldozatvédelmi, áldozatsegítő szolgáltatások kezdeményezése, segítség kérése áldozatsegítő, fogyatékos emberek jogvédelmével foglalkozó civil szervezetektől

Áldozatvédelmi, áldozatsegítő szolgáltatások, szervezetek:

- Áldozatsegítő Központok
A fővárosi és megyei kormányhivatalokban elérhető **áldozatsegítő szolgálatok** mellett több nagyvárosban már **áldozatsegítő központok** is működnek.

(Az áldozatsegítő központok elérhetőségei alábbi elérhetőségen találhatóak:

<https://vansegitsegitseg.im.gov.hu/aldozatsegito-kozpontok/>)

⁶⁶ Forrás: „A fogyatékos emberek sérelmére elkövetett fizikai és egyéb módon okozott sérelmek esetén, továbbá abúzus, vagy mulasztással megvalósuló sérelem-okozás esetén nyitva álló jogorvoslati fórumok elemző bemutatása” c. szakmai anyag. Szerző: Dr. Gazsi Adrienn (2015) <https://fszk.hu/wp-content/uploads/2015/06/Seg%a9danyag-a-Fogyat%a9koss%a1g-%c3%a9s-ab%b3azus-c.-%c3%batmutat%b3hoz.pdf> (Utolsó letöltés: 2020.05.26)

⁶⁷Alapvető Jogok Biztosa Egyenlő Bánásmódért Felelős Főigazgatóság honlapja: <https://www.ajbh.hu/ebff-mikor-serul-az-egyenlo-banasmod-kovetelmenye>

- A rendőrség speciális áldozatsegítő feladatait az áldozatvédelmi referensekből álló áldozatvédelmi hálózat látja el (2/2013. (I. 31.) ORFK utasítás a rendőrség áldozatsegítő feladatairól).
- Országos Kríziskezelő és Információs Telefonszolgálat
Működteti: Családbarát Magyarország Központ Nonprofit Közhasznú Kft.
(Honlap és elérhetőségek: <https://okit.hu/>)
- Krízisambulanciák
Országszerte jelenleg 9 krízisambulancia működik.
A krízisambulancia egy olyan humán szolgáltatás, amely a kapcsolati erőszak témájában jártas professzionális szakemberek biztosításával segíti a kapcsolati erőszak áldozatait, családtagjaikat, illetve a velük kapcsolatba kerülő szakembereket, megelőzve ezzel a súlyos krízishelyzetek kialakulását.
(Honlap és elérhetőségek: <https://segelyszervezet.hu/szemelyes-tanacsadas-krizisambulanciakon/>)
- Jogi segítségnyújtás és pártfogó ügyvédi képviselő
Fővárosi és Megyei Igazságügyi Szolgálatok Jogi Segítségnyújtó Osztályai
(Információk: <https://igazsagugyiinformaciok.kormany.hu/jogi-segitsegnyujtas>)

Szakmai válasz: a jogi válasz összefoglalja a jogorvoslati lehetőségeket, de emellett nagyon fontos, hogy a szülők fokozatosan megismertessék a gyerekeket jogaikkal, mert sok esetben egy fogyatékos gyermek nem is tudja, hogy abúzus áldozata. Ehhez eszközök lehetnek a TASZ által készített MONDO kártya, az ÉFOÉSZ önérvényesítő csoportja vagy a szexuális edukáció.

Kiemelten fontos, hogy a szülők is ismerjék az abúzus fajtáit és jeleit, hogy ha fennállnak, felismerjék azokat mielőbb.

A pszichés támogatás is nagyon fontos ebben a helyzetben, ezért fontos, hogy szakembert is felkeressenek abúzus esetén.

Bővebb tájékoztatáshoz az NSZI Slachta Margit Nemzeti Szociálpolitikai Intézet honlapján elérhető kiadványait ajánljuk, mely információs anyag a bántalmazás témakörében és szervezetek nevét és elérhetőségét is tartalmazza, ahová fordulhatnak bizalommal:

- Abúzus-prevenációs érzékenyítő program segítő kiadvány, Szerkesztette: Horváth Zsófia Kiadja: Fogyatékos Személyek Esélyegyenlőségéért Közhasznú Nonprofit Kft 2017 (NFSZK).

- Fogyatékosság és bántalmazás könnyen érthető kommunikációval készült kiadvány (NFSZK)
- Fogyatékosság és abúzus – Útmutató szolgáltatók számára (NFSZK).

A gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény 2019-ben módosult és a 61.§ (2) bekezdés szerint, a területi gyermekvédelmi szakszolgálatok – az irányadó izlandi modell mintájára működő – ún. Barnahus (jelentése: gyermekház) szolgáltatást nyújthatnak.

A szolgáltatás célja a szexuális abúzust elszenvedett gyerekek áldozatok megóvása védelme a bizonyítási és a büntetőeljárás során bekövetkező többszöri kihallgatás retraumatizáló hatásától, valamint a gyerek megóvása az eljárás során jelentkező egyéb, súlyosan traumatizáló tényezőktől, amennyiben fogyatékos személy az abúzus áldozata javasolt élni e lehetőséggel.

7. FELNŐTTKOR/MUNKAVÁLLALÁS

Ki a megváltozott munkaképességű személy?

Több jogszabály többféleképpen határozza meg a megváltozott munkaképességű személyek körét (támogatási területenként eltérő lehet a fogalom), ugyanakkor az egyértelmű, hogy a megváltozott munkaképességet minden esetben megalapozza, ha a **rehabilitációs hatóság komplex minősítése szerint egészségi állapota legfeljebb 60 százalékos mértékű.**

Hangsúlyozzuk, hogy a megváltozott munkaképességet nem csak a komplex minősítés igazolhatja, hanem bizonyos jogosultságok esetében igazolhatja például az is, hogy az érintett egészségkárosodása 40 százalékos vagy nagyobb mértékű, illetve munkaképesség csökkenése 50-100 százalékos mértékű (az erről szóló szakvélemény, szakhatósági állásfoglalás, hatósági bizonyítvány, minősítés időbeli hatálya alatt) vagy fogyatékosági támogatásban, vakok személyi járadékában részesül stb. Hangsúlyozzuk, hogy mindig az adott támogatást, kedvezményt (pl.: rehabilitációs hozzájárulás fizetési kötelezettség alóli mentesülés, pótszabadság stb.) előíró jogszabály fogalom meghatározása irányadó, nevezetesen, hogy az adott jogszabály hogyan határozza meg a megváltozott munkaképességű emberek körét.

Jelen útmutatóban mélyrehatóan a megváltozott munkaképesség komplex minősítési kategóriákat ismertetjük részletesen.

Amennyiben a komplex minősítés során megállapításra kerül, hogy a kérelmező egészségi állapotának mértéke 60 százalékos vagy kisebb mértékű, megváltozott munkaképességű

személynek minősül. A megváltozott munkaképességű személy az egészségi állapota alapján a szerint minősítési kategóriákba sorolható.⁶⁸

Az alábbi minősítési kategóriák lehetségesek:

- B1 - foglalkoztathatósága rehabilitációval helyreállítható (51-60% közötti egészségi állapot).
- B2 - egészségi állapota alapján rehabilitálható, azonban a külön jogszabályban meghatározott egyéb körülményei miatt nem foglalkoztatható, foglalkozási rehabilitációja nem javasolt (51-60% közötti egészségi állapot).
- C1 - tartós foglalkozási rehabilitációt igénylő személy (31-50% közötti egészségi állapot).
- C2 - egészségi állapota alapján tartós rehabilitációt igényel, azonban a külön jogszabályban meghatározott egyéb körülményei miatt nem foglalkoztatható, foglalkozási rehabilitációja nem javasolt (31-50% közötti egészségi állapot).
- D - csak folyamatos támogatással foglalkoztatható megváltozott munkaképességű munkavállaló (1-30% közötti egészségi állapot).
- E - egészségkárosodása jelentős, önellátásra részben, vagy egyáltalán nem képes

A minősítési kategóriák függvényében azok a személyek, akik a megállapításhoz szükséges egyéb (jogszabályban meghatározott) jogosultsági feltétek teljesülését is tudják igazolni, megváltozott munkaképességű személyek ellátására (rokkantsági vagy rehabilitációs ellátásra) válhatnak jogosulttá. Az ellátás típusát az egészségi állapot mellett az érintett személy rehabilitálhatósága is befolyásolja.

A komplex minősítéssel kapcsolatos részletes információk megtalálhatóak a Szociális Ágazati Portálon a „Komplex minősítéssel összefüggő információk” menüpont alatt: <https://szocialisportal.hu/tema/megvaltozott-munkakepessegu-szemelyek/ugyfel-tajekoztatok/komplex-minositessel-osszefuggo-informaciok/>

A munkáltatónak milyen kötelezettségei vannak, ha megváltozott munkaképességű személyt alkalmaz?

A 2007. évi XCII. törvény a Fogyatékossgal élő személyek jogairól szóló egyezmény és az ahhoz kapcsolódó Fakultatív Jegyzőkönyv kihirdetéséről (A továbbiakban: ENSZ Egyezmény) elfogadásával Magyarország kötelezettséget vállalt az Egyezményben vállalt kötelezettségek teljesítésére. Az Egyezmény 27. cikke (Munkavállalás és foglalkoztatás) fekteti le azon követelményeket, amelyek teljesítését az egyezményben részes államok (így

⁶⁸ 2011. évi CXCI. törvény a megváltozott munkaképességű személyek ellátásairól és egyes törvények módosításáról (Mvtv.) 3. § (2) bekezdése és a komplex minősítésre vonatkozó részletes szabályokról szóló 7/2012. (II. 14.) NEFMI rendelet (a továbbiakban: NEFMI rendelet) szerint.

Magyarország is) vállalnak a fogyatékossgal élő személyek munkavállaláshoz való jogának előmozdítása érdekében:

„A részes államok elismerik a fogyatékossgal élő személyek munkavállaláshoz való jogát, másokkal azonos alapon; ez magában foglalja egy, a fogyatékossgal élő személyek számára nyitott, befogadó és hozzáférhető munkaerő-piacon szabadon választott és elfogadott munka révén nyerhető megélhetés lehetőségének jogát. A részes államok védik és segítik a munkához való jog érvényesülését - ideértve azokat is, akik a munkavégzés ideje alatt váltak fogyatékoská -, azáltal, hogy megteszik a szükséges lépéseket, akár törvényalkotás útján is (...).”

A munkáltatók alapvető kötelezettségei a 2012. évi I. törvény a munka törvénykönyvéről (a továbbiakban: Mt.) 51.§ (1) –(5) bekezdés alapján:

A munkáltató köteles a munkavállalót a munkaszerződés és a munkaviszonyra vonatkozó szabályok szerint foglalkoztatni.

A munkáltató köteles a munkavállaló részére

- a) a munkaviszony teljesítésével felmerült szükséges és indokolt költséget megtéríteni,
- b) a munkavégzéshez szükséges feltételeket - eltérő megállapodás hiányában - biztosítani.

A munkavállalót csak olyan munkára lehet alkalmazni, amely **testi alkátára, fejlettségére, egészségi állapotára tekintettel rá hátrányos következményekkel nem járhat**. A munkáltató a munkavállaló egészségi állapotának változására tekintettel köteles a munkafeltételeket, a munkaidő-beosztást – *a jogszabályban foglaltak* figyelembevételével - megfelelően módosítani.

A munkáltató biztosítja az **egészséget nem veszélyeztető és biztonságos munkavégzés követelményeit**.

A munkaköri alkalmassági vizsgálatokat érintő 2024. szeptember 1-jén hatályba lépő jogszabály módosítás⁶⁹ értelmében a munkáltató a munkavállaló munkaköri alkalmassági vizsgálatát a munkába lépést megelőzően és a munkaviszony fennállása alatt rendszeres időközönként a jogszabályban meghatározott esetben, illetve akkor köteles biztosítani, ha a munkáltató elrendeli.

A jogszabály változás kapcsán fontos hangsúlyozni, hogy ahogy a jogszabályban meghatározott esetben továbbra is kötelező lesz a munkaköri alkalmassági vizsgálat.

Rendeletben kerülnek meghatározásra azon munkakörök, feladatkörök (foglalkozások), amelyek esetében a munkára való alkalmasságról jogszabályban meghatározott orvosi vizsgálat alapján kell dönteni.

⁶⁹ 2023. évi CIX. törvény a hazai gazdasági szereplők versenyképességének erősítésével és a közigazgatás hatékonyságának növelésével összefüggő egyes törvények módosításáról

37. A munka törvénykönyvéről szóló 2012. évi I. törvény módosítása

48. § A munka törvénykönyvéről szóló 2012. évi I. törvény 51. § (4) bekezdése helyébe a következő rendelkezés lép:

„(4) A munkáltató biztosítja az egészséget nem veszélyeztető és biztonságos munkavégzés követelményeit. Jogszabályban meghatározott esetben, illetve ha a munkáltató elrendeli, a munkába lépést megelőzően és a munkaviszony fennállása alatt rendszeres időközönként a munkáltató ingyenesen köteles biztosítani a munkavállaló munkaköri alkalmassági vizsgálatát.”

*a 48. § 2024. szeptember 1-jén lép hatályba

A fogyatékossgal élő személy foglalkoztatása során gondoskodni kell az ésszerű alkalmazkodás feltételeinek biztosításáról.

A munkavállalónak évenként 5 munkanap **pótszabadság** jár, ha

- megváltozott munkaképességű,
- fogyatékossgai támogatásra jogosult, vagy
- vakok személyi járadékára jogosult (Mt. 120. §)

A 2012. évi I. törvény a munka törvénykönyvéről alkalmazásában **megváltozott munkaképességű személy** a rehabilitációs hatóság vagy jogelődjei által végzett hatályos minősítés alapján

- akinek az egészségi állapota a rehabilitációs hatóság komplex minősítése alapján 60 százalékos vagy kisebb mértékű,
- aki legalább 40 százalékos egészségkárosodással rendelkezik, az erről szóló szakvélemény, szakhatósági állásfoglalás, hatósági bizonyítvány, minősítés időbeli hatálya alatt,
- akinek a munkaképesség-csökkenése 50-100 százalékos mértékű, az erről szóló szakvélemény időbeli hatálya alatt, vagy
- rokkantsági ellátásban részesül (Mt. 294. § (1) I) pont).

Munkaviszonnal összefüggő ügycsoportban részlegesen korlátozott és a cselekvőképtelen munkavállalóra vonatkozó szabályok:

A Munka Törvénykönyve nem zárja ki, hogy a gondnokság alatt álló személy munkaviszonyt létesítsen, de annak feltételeit meghatározza. A törvényes képviselő hozzájárulása szükséges a fiatal munkavállaló vagy a cselekvőképeségében a munkaviszonnal összefüggő ügycsoportban részlegesen korlátozott munkavállaló olyan jognyilatkozatának érvényességéhez, amely a munkaszerződés megkötésére, módosítására, megszüntetésére vagy kötelezettségvállalásra irányul. A cselekvőképtelen személy nevében törvényes képviselője tesz jognyilatkozatot. (Mt. 21. § (4)-(5) bekezdés)

A cselekvőképtelen vagy a cselekvőképeségében a munkaviszonnal összefüggő ügycsoportban részlegesen korlátozott munkavállaló csak olyan munkakörre létesíthet munkaviszonyt, amelyet egészségi állapotánál fogva tartósan és folyamatosan képes ellátni. A munkavállaló munkakörét az ahhoz tartozó feladatok részletes leírásával kell meghatározni. A munkavállalóra vonatkozó egészségügyi alkalmassági vizsgálat kiterjed a részletes munkaköri feladatok ellátására. A munkavállaló munkavégzését folyamatosan és oly módon kell felügyelni, hogy az az egészséges és biztonságos munkafeltételek megtartását biztosítsa. A munkavállalóra a fiatal munkavállalóra vonatkozó rendelkezések

megfelelően irányadók azzal, hogy kártérítésre vagy sérelemdíj megfizetésére nem kötelezhető (Mt. 212. § (1)-(4) bekezdés)

A felmondás sajátos szabályai rehabilitációs ellátásban vagy rehabilitációs járadékban részesülő munkavállaló esetében

A munkáltató a rehabilitációs ellátásban vagy rehabilitációs járadékban részesülő munkavállaló munkaviszonyát a munkavállaló egészségi okkal összefüggő képességével indokolt felmondással akkor szüntetheti meg, ha a munkavállaló eredeti munkakörében nem foglalkoztatható tovább és a munkavállaló számára állapotának egészségi szempontból megfelelő munkakört nem tud felajánlani, vagy a munkavállaló a felajánlott munkakört alapos ok nélkül nem fogadja el (Mt. 66. §. (7) bekezdés).

Munkaköri alkalmassági vizsgálatát

A munkába lépést megelőzően és a munkaviszony fennállása alatt rendszeres időközönként köteles ingyenesen biztosítani a munkavállaló munkaköri alkalmassági vizsgálatát.

Az alkalmassági vizsgálatot végző orvos a vizsgálat végeztével három minősítést adhat:

- alkalmas, alkalmas korlátozással
- ideiglenesen nem alkalmas (határozott időre)
- nem alkalmas.

Amennyiben a munkavállaló a minősítéssel nem ért egyet, a „Beutalás másodfokú munkaköri orvosi alkalmassági vizsgálatra” elnevezésű nyomtatványon 15 napon belül kezdeményezheti az I. fokon eljáró foglalkozás-egészségügyi orvosnál (azaz a munkáltatója foglalkozás-egészségügyi orvosánál) alkalmassága másodfokon való elbírálását.

A munkaköri alkalmassági vizsgálat részletes szabályait az Mt. 51. § (3) bekezdése és az 33/1998. (VI. 24.) NM rendelet a munkaköri, szakmai, illetve személyi higiénés alkalmasság orvosi vizsgálatáról és véleményezéséről tartalmazza.

Egyéb jogszabályi követelmények

Olyan munkahelyek létesítésénél, ahol mozgáskorlátozott vagy egyéb testi fogyatékos munkavállalót foglalkoztatnak, a fizikai környezetnek illeszkednie kell az emberi test megváltozott tulajdonságaihoz (A munkavédelemről szóló 1993. évi XCIII. törvény (Mvt.) 19.§ (4) bekezdése).

A megváltozott munkaképességű (fogyatékos) munkavállalók adottságaira a munkahelyek kialakításánál figyelemmel kell lenni. Azokon a munkahelyeken, ahol megváltozott munkaképességű (fogyatékos) munkavállalókat kívánnak foglalkoztatni, az ajtókat, az átjárókat, a szintbeli különbségeket áthidalókat, a lépcsőket, a zuhanyozókat, a mosdókat

és a munkahellyel összefüggő berendezéseket a testi adottságaiknak megfelelően, illetve megváltozott munkaképességükre figyelemmel kell kialakítani vagy szükség esetén átalakítani. A megváltozott munkaképességű (fogyatékos) munkavállalók részére munkahelyükön biztosítani kell az egészséges és biztonságos munkavégzésükhöz szükséges, általuk felismerhető jelzéseket. (3/2002. (II. 8.) SzCsM-EüM együttes rendelet a munkahelyek munkavédelmi követelményeinek minimális szintjéről)

Bizonyos foglalkoztatási formák esetén (védett, illetve akkreditált foglalkoztatás, fejlesztő foglalkoztatás) a fogyatékos, megváltozott munkaképességű munkavállalót foglalkoztató munkáltatóknak a jogszabály által előírt többletfeltételeknek (személyi, tárgyi feltételek, szolgáltatások) is meg kell felelnie.

Milyen juttatásokra és szolgáltatásokra jogosult a megváltozott munkaképességű személy?

A minősítési kategóriák függvényében a megváltozott munkaképességű személyek, akik megfelelnek a megállapításhoz szükséges jogosultsági feltételeknek, megváltozott munkaképességű személyek ellátására válhatnak jogosulttá (rokkantsági, illetve rehabilitációs ellátás, kivételes rokkantsági ellátás).

A megváltozott munkaképességű személyek pénzügyi ellátásai jogosultsági feltételeiről részletes tájékoztatás olvasható a Kézenfogva Alapítvány honlapján (<http://info.kezenfogva.hu/>).

A megváltozott munkaképességű személyeket foglalkoztató munkáltatók különféle kedvezményeket érvényesíthetnek (a szociális hozzájárulási adó kedvezmény, rehabilitációs hozzájárulás fizetése alóli mentesülés stb.) amennyiben megváltozott munkaképességű személyeket foglalkoztatnak.

Mi a teendő, ha a felnőtt korú fogyatékos fiatal „nem munkaképes” és nem tud dolgozni?

Az, hogy valaki „nem munkaképes” általánosan nem mondható ki, a munkaköri alkalmasságot minden esetben egy adott munkakör, feladatkör vonatkozásában szükséges vizsgálni. Még az a személy is létesíthet munkaviszonyt – ha a megfelelő munkaköri alkalmassági vizsgálat szerint egy adott munkakörre alkalmas - aki a rehabilitációs szakértői szerv véleménye alapján „E” kategóriába tartozik, azaz „egészségkárosodása jelentős, önellátásra részben, vagy egyáltalán nem képes”.

A munkáltatók által hagyományosan kialakított munkakörök gyakran tartalmaznak olyan tevékenységeket, amelyeket fogyatékos, vagy egészségkárosodással rendelkező munkavállalók nem tudnak hatékonyan végezni. Ezért nagyon sokat segíthet az olyan módszerek és eszközök alkalmazása, amelyek segítik a munkakörök és a munkakörülmények felmérését, illetve az adott személy adott munkakörre történő alkalmasságának felmérését, és ezt követően az adott munkakör illesztését a fogyatékos

személy adottságaihoz. A munkakörök, munkaképesség felmérésére javasolt léteznek olyan eszközök, amelyek kifejezetten ezt a célt szolgálják (Pl.: Lantegi munkaképesség felmérő módszer).⁷⁰.

Természetesen a munkavégző képességet jelentős mértékben befolyásolhatja egy adott személy fogyatékoságának súlyossági foka, egészségkárosodásának mértéke. A munkavégzési képesség jelentős csökkenése esetében előfordulhat, hogy az érintett személy csak védettebb körülmények között, vagy szociális ellátás keretein belül (fejlesztő foglalkoztatás) tud dolgozni, vagy munka jellegű tevékenységet (terápiás foglalkoztatás) vállalni. Abban az esetben, ha egyetlen foglalkoztatási formában sem tud az érintett elhelyezkedni, munkát végezni, akkor fel kell térképezni, hogy vannak-e a munkavégző képességek területén fejleszhető területek.

A fogyatékos, megváltozott munkaképességű személyek egyéb ellátásait hogyan befolyásolja, ha az érintett személynek munkaviszonya van?

Az elmúlt években sorra szűntek meg azok a jogszabályi rendelkezések, amelyek bizonyos támogatások, kedvezmények igénybevételével kapcsolatosan, kereseti korlátozást írtak elő. Az alábbiakban ismertetjük, hogy a keresőtevékenység folytatása hogyan befolyásolhatja egyes támogatások, ellátások igénybevételét:

- Ha az érintett megemelt összegű családi pótlékban részesül: bármilyen formában végezhet keresőtevékenységet, és nincs kereseti korlátozás.
- Ha az érintett fogyatékosági támogatásban részesül: a fogyatékosági támogatás mellett bármilyen formában végezhet keresőtevékenységet, és nincs kereseti korlátozás.
- Ha az érintett rokkantsági járadékot vesz igénybe: a rokkantsági járadék mellett bármilyen formában végezhet keresőtevékenységet, és nincs kereseti korlátozás.
- Ha az érintett rokkantsági vagy rehabilitációs pénzbeli ellátást kap, azok mellett lehet keresőtevékenységet folytatni nincs kereseti korlátozás.
- Fontos jogszabályi változás, hogy 2023. január 1. napjától, az a korlátozás is megszűnt, hogy a rokkantsági ellátásban részesülő munkavállaló nem jogosult végkielégítésre. (2023. január 1-jétől a rokkantsági ellátásban részesülő munkavállalók már nem tartoznak a nyugdíjas munkavállalók kategóriája alá, így a végkielégítés vonatkozásában, esetükben is a munkavállalókra vonatkozó általános szabályok érvényesek.)
- Fontos jogszabályi változás, hogy **2024. január 1. napjától**, a megváltozott munkaképességű személyek ellátásairól és egyes törvények módosításáról szóló törvény módosításával biztosításra kerül, hogy a keresőtevékenység vizsgálatára ne kerüljön sor a megváltozott munkaképességűek ellátásai megállapításakor,

⁷⁰ Forrás: <http://www.dolgoz6ok.hu/tudastar/elemliras/lantegi-modszer-munkakepesseg-felmeres-es-munkakori-elemzes-es-illesztas>

tekintettel arra, hogy az ellátás megállapítását követően az érintettek korlátozás nélkül folytathatnak kereső tevékenységet.⁷¹

Ki segít a munkakeresésben a fogyatékos személy számára? Milyen szervezetekhez tud fordulni?

A foglalkozási rehabilitációs szolgáltatók jogilag szabályozott formában biztosítanak támogatást a fogyatékos/megváltozott munkaképességű munkavállalók részére a munkakeresésben.

A foglalkozási rehabilitációs szolgáltatások formái:

- egyéni tanácsadás
 - a foglalkozási rehabilitációs információ nyújtása
 - a foglalkozási rehabilitációs tanácsadás
 - foglalkozási rehabilitációs munkatanácsadás
 - foglalkozási rehabilitációs álláskeresési tanácsadás
 - foglalkozási rehabilitációs célú pályatanácsadás
 - foglalkozási rehabilitációt elősegítő pszichológiai tanácsadás
 - foglalkozási rehabilitációs mentori szolgáltatás
- csoportos tanácsadás, amelynek típusai:
 - a foglalkozási rehabilitációt elősegítő álláskeresési technikák tréning
 - a képzésre történő fejlesztő felkészítés
 - a foglalkozási rehabilitációt elősegítő újraorientáló foglalkozás
- munkaadók részére nyújtható szolgáltatás, ezen belül
 - a rehabilitációs foglalkoztatási tanácsadás
 - a foglalkozási rehabilitációs célú érzékenyítés,
 - a foglalkozási rehabilitációs állásbörze
- a foglalkozási rehabilitációs célú munkaközvetítés

A foglalkozási rehabilitációs szolgáltatók mellett segítséget nyújthatnak az álláskeresésben a megváltozott munkaképességű emberek munkaerőpiaci integrációját segítő alternatív munkaerő-piaci szolgáltatások.

A KézenFogva Alapítvány Munkaerő-piaci szolgáltatása is tájékoztatást tud adni fogyatékos, megváltozott munkaképességű munkavállalóknak. A KézenFogva Alapítvány szolgáltatása nagy hangsúlyt fektet a folyamat kísérésére, a kezdeti képességfelméréstől a munkahelyi beilleszkedésig. Bővebb információért érdemes a KézenFogva Alapítvány honlapját felkeresni.

⁷¹ 2023. évi CIX. törvény indokolás (<https://njt.hu/jogszabaly/2023-109-K0-00.0>)

A foglalkoztatási rehabilitációs szolgáltatók a Budapest Főváros Kormányhivatala Rehabilitációs Főosztálya nyilvántartása alapján a következők:

HÍD Kultúrák, Korosztályok, Közösségek Között Egyesület	www.hid-miskolc.hu
Lépéselőny Közhasznú Egyesület	www.lepeselony.com
"Pro - Team" Rehabilitációs Közhasznú Nonprofit Korlátolt Felelősségű Társaság	www.prorehab.hu
Önálló Másság Életminőség Fejlesztő Alapítvány	www.omefa.hu
Gondoskodás Közhasznú Egyesület	www.gondoskodaske.hu
Napra Forgó Nonprofit Közhasznú Zrt.	www.naf.hu
Kék Madár Alapítvány	www.kek-madar.hu
SZITI Kulturális és Mentálhigiénés Egyesület	www.szitiszeged.hu
KézenFogva Alapítvány	www.kezenfogva.hu
Magyar Máltai Szeretetszolgálat Egyesület	www.maltai.hu
Motiváció Mozgássérülteket Segítő Alapítvány	www.motivacio.hu
FONAVITA Nonprofit Kft.	www.fonavita.hu
Civil Érték Egyesület	www.civilkozpont.hu
Kreatív Formák Alapítvány	www.kreativformak.hu
"Szimbiózis" a Harmonikus Együtt-létért Alapítvány	www.szimbiozis.net
Biztosabb Jövőért Kistérségi Közhasznú Egyesület	www.biztosabbjovoert.hu
Salva Vita Alapítvány	www.salvavita.hu
Fehér Bot Alapítvány	www.feherbot.hu
Karrier Szakmai Diáksegítő Egyesület	www.ujkarrier.hu
Béthel Alapítvány	www.bethel.hu
Impulzus Egyesület	www.impulzus.eu
Nem Adom Fel Alapítvány	www.nemadomfel.hu
Kontakt Alapítvány	www.kontaktalapitvany.hu
Magyar Vöröskereszt Somogy Megyei Szervezete	www.mvksomogy.hu
BRC Services Korlátolt Felelősségű Társaság	https://www.rehabjob.hu

NEAT Közhasznú Nonprofit Korlátolt Felelősségű Társaság	https://munkaproba.hu_2020.11.30. ai jegyzőkönyv szerint neatzrt.hu
Rehab Force Nonprofit Kft.	http://rehabforce.hu/
MODELLO Módszertani és Képzési Intézet Kft.	http://felnottkepzes.hu/
Estudien Szolgáltató Kft.	http://www.lk-europa.hu/
Debreceni Rehabilitációs Közhasznú Egyesület	https://rehabegyesulet.hu/
"Debreceni Studium" Egyesület	https://debrecenistudium.hu/

(Forrás: Foglalkozási rehabilitációs szolgáltatók nyilvántartása - 2023.02.21.)⁷²

Mit jelent a nyílt munkaerő-piaci foglalkoztatás?

Az integrált vagy a nyílt munkaerőpiaci foglalkoztatók közös jellemzője, hogy piaci körülmények között működnek, és a munkavállalóik döntő hányada nem hátrányos helyzetű (pl. fogyatékos, megváltozott munkaképességű) személy. A nyílt munkaerő-piaci foglalkoztatónak nem a fogyatékos, vagy megváltozott munkaképességű emberek foglalkoztatása az elsődleges célja, hanem a cél szerinti tevékenységük (termelő, szolgáltató stb.) folytatása.

Az integrált vagy a nyílt munkaerőpiaci foglalkoztatók számára is nyitva állnak kedvezmények arra az esetre, ha megváltozott munkaképességű személyeket foglalkoztatnak (rehabilitációs hozzájárulás fizetése alóli mentesülés, megváltozott munkaképességű személyek után érvényesíthető adókedvezmény, költségvetési támogatás stb.).

Mit jelent a védett foglalkoztatás?

Akkreditált munkáltató a megváltozott munkaképességű munkavállalókat foglalkoztató munkáltatók akkreditációjának szabályairól szóló külön jogszabály szerint akkreditációs tanúsítvánnyal (azaz alap vagy rehabilitációs, illetve kiemelt vagy feltételes tanúsítvánnyal) rendelkező munkáltató. A munkáltató a munkavállaló foglalkoztatásához bértámogatást kap, és az elhelyezkedést segítő szolgáltatásokat biztosít. E körben védett munkahelynek minősülnek azok a szervezeteknek, amelyek 30%-ot meghaladó mértékben megváltozott munkaképességű vagy hátrányos helyzetű munkavállalókat foglalkoztatnak, a munkafeltételek megteremtéséhez és a foglalkoztatáshoz költségvetési támogatásban részesülnek. A védett foglalkoztatási formában a munkakörülmények, munkafeltételek a fogyatékos/megváltozott munkaképességű személyek munkavégző képességéhez, szükségleteihez igazítottak.

⁷² <https://www.kormanyhivatal.hu/hu/budapest/hirek/rehabilitacios-szolgaltatast-vegzo-akkreditalt-szolgaltatok> (utolsó letöltés: 2024. 03. 12.)

Mit jelent a fejlesztő foglalkoztatás?

A fejlesztő foglalkoztatás a szociális szolgáltatásokat (szociális alapszolgáltatást vagy szakellátást) igénybevevők számára lehet foglalkoztatási lehetőség. A fejlesztő foglalkoztatás célja a gondozási, fejlesztési, illetve rehabilitációs tervben foglaltak szerint az egyén felkészítése az önálló munkavégzésre vagy a nyílt munkaerőpiacon történő elhelyezkedésre, az érintett egészségi állapotának, korának, fizikai és mentális állapotának megfelelő fejlesztési és foglalkoztatási szolgáltatás biztosítása útján. A fejlesztő foglalkoztatásban a munkavégzés történhet munkaviszonyban, vagy munkaviszonynak nem minősülő fejlesztési jogviszonyban.

A foglalkoztatásnak milyen egyéb formái lehetnek a munkaviszonyon kívül?

A munkaviszonyon kívül az érintett dolgozhat más jogviszonyokban (foglalkoztatásra irányuló egyéb jogviszonyokban) például a polgári jog hatálya alá tartozó megbízási szerződés vagy vállalkozási szerződés alapján (mint cég személyesen közreműködő tagja, egyéni vállalkozó), dolgozhat, mint östermelő, alkalmi munkavállaló stb. Az érintett részt vehet önkéntes munkában, de fontos, az önkéntes jogviszony nem munkaviszony és nem munkavégzésre irányuló jogviszony.

A felnőttkor, munkavállalás témakörhöz tartozó jogi válaszok kidolgozása során **felhasznált jogszabályok, jogszabályi háttér:**

- 2007. évi XCII. törvény a Fogyatékossgal élő személyek jogairól szóló egyezmény és az ahhoz kapcsolódó Fakultatív Jegyzőkönyv kihirdetéséről (ENSZ Egyezmény)
- 2012. évi I. törvény a munka törvénykönyvéről (Mt.)
- 1993. évi XCIII. törvény munkavédelemről (Mvt.)
- 1991. évi IV. törvény a foglalkoztatás elősegítéséről és a munkanélküliek ellátásáról (Flt.)
- 2011. évi CXCI. törvény a megváltozott munkaképességű személyek ellátásairól és egyes törvények módosításáról (Mmtv.)
- 1993. évi III. törvény a szociális igazgatásról és szociális ellátásokról (Szocvtv.)
- 1998. évi XXVI. törvény a fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségük biztosításáról (Fot.)
- A megváltozott munkaképességű munkavállalókat foglalkoztató munkáltatók akkreditációjáról, valamint a megváltozott munkaképességű munkavállalók foglalkoztatásához nyújtható költségvetési támogatásokról szóló 327/2012. (XI.16.) Korm. rendelet
- A megváltozott munkaképességű személyek ellátásaival kapcsolatos eljárási szabályokról szóló 327/2011. (XII. 29.) Korm. rendelet
- 7/2012. (II. 14.) NEFMI rendelet a komplex minősítésre vonatkozó részletes szabályokról

- 6/1996. (VII. 16.) MüM rendelet a foglalkoztatást elősegítő támogatásokról, valamint a Munkaerőpiaci Alapból foglalkoztatási válsághelyzetek kezelésére nyújtható támogatásról
- A súlyos fogyatékoság minősítéséről és igazolásáról szóló 49/2009. (XII. 29.) EüM rendelet
- 141/2000. (VIII. 9.) Korm. rendelet a súlyos fogyatékoság minősítésének és felülvizsgálatának, valamint a fogyatékosági támogatás folyósításának szabályairól
- 118/2001. (VI. 30.) Korm. rendelet a munkaerő-kölcsönzési és a magán-munkaközvetítői tevékenység nyilvántartásba vételéről és folytatásának feltételeiről
- A munkaköri, szakmai, illetve személyi higiénés alkalmasság orvosi vizsgálatáról és véleményezéséről szóló 33/1998 (IV. 24) NM rendelet
- A munkahelyek munkavédelmi követelményeinek minimális szintjéről szóló 3/2002. (II.8.) SzCsM-EüM együttes rendelet

A felnőttkor, munkavállalás témakörhöz további információs források:

- A megváltozott munkaképességű személyek ellátásaival a komplex minősítéssel összefüggő információk a Rehabilitációs hatóságok elérhetősége, Foglalkozási rehabilitációval kapcsolatos információk jogorvoslati lehetőségek elérhetőek Szociális Ágazati Portálon (<https://szocialisportal.hu/tema/foglalkozasi-rehabilitacio/foglalkoztatassal-kapcsolatos-informaciok/>)
- Egységes Fogyatékosügyi Portál (efiportal.hu) <https://www.efiportal.hu/munka-vilaga/>
- Kormányhivatal, Megváltozott munkaképességű munkavállalók foglalkoztatása információk: <https://www.kormanyhivatal.hu/hu/budapest/jarasok/megvaltozott-munkakepessegu-munkavallalok-foglalkoztatasa>
- Foglalkoztatási rehabilitációs szolgáltatók nyilvántartása: <http://www.kormanyhivatal.hu/hu/budapest/hirek/rehabilitacios-szolgaltatast-vegzoakkreditalt-szolgaltatok->
- Útmutató – fejlesztő foglalkoztatást biztosító szolgáltatók részére (2019)
Összeállította: Az Emberi Erőforrások Minisztériuma, Támogatási és Foglalkozási Rehabilitációs Főosztálya a Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság Szakmatámogatási Főosztálya, Támogatáskezelő Főosztálya, valamint a Fogyatékos Személyek Esélyegyenlőségéért Közhasznú Nonprofit Kft. közreműködésében.
http://szocialisportal.hu/documents/10181/206271/Utmutato_Fejeleszto_foglalkoztatasa_20190322.pdf/6c61931a-7af9-f7b9-e2cb-7dcf6a55d32d
- Belügyminisztérium Civilkapcsolati és Ügyfélszolgálati Osztály A megváltozott munkaképességű személyek ellátásai 2024.
<https://cdn.kormany.hu/uploads/document/e/ec/ec3/ec371e9c6877c08a227b5658cfda0584798dc799.pdf>

8. PÉNZBELI JUTTATÁSOK

Az érintett fogyatékos személy életkora, fogyatékosága, szükségletei, élethelyzete alapján különféle szociális, társadalombiztosítási, családtámogatási és egyéb pénzbeli ellátásokra, kedvezményekre lehet jogosult.

Fontos hangsúlyozni, hogy a jogosultság feltételei ellátás típusonként változók, a fogyatékoság (tartós betegség, egészségkárosodás) meghatározott mértékének igazolásán túl, ellátás típusonként a jogosultság egyéb feltételek meglétén alapulhat: például meghatározott életkorhoz kötött (például fogyatékosági támogatás esetében 18 év), de feltétel lehet a hozzátartozói kapcsolat fennállása (gyermekek otthongondozási díja) stb.

Ellátás típusonként változó lehet:

- hogy hol (mely szervnél, hatóságnál) kérelmezhető és milyen formában illetve milyen formanyomtatványon,
- az adott pénzbeli ellátás összege illetve mértéke, illetve hogy egyszeri vagy rendszeres támogatásról van-e szó,
- hogy mennyi az ügyintézési határidő,
- hogy milyen jogorvoslati lehetőség van a hatóság döntésével szemben,
- hogy a jogosultnak az ellátás folyósítása során milyen kötelezettségei vannak (például: állapotváltozás bejelentése, felülvizsgálatokon való részvétel stb.).

A következő témakörben csoportok szerint megtalálhatóak a pénzbeli juttatásokról szóló részletes tájékoztatás, melyeket a KézenFogva Alapítvány Információs Központ oldalán (<http://info.kezenfogva.hu/>) az ellátások menüpont alatt érhet el, illetve az alábbi anyag az adott ellátás leírásának elérhetőségét hivatkozva (az adott ellátásra kattintva olvasható).

Pénzbeli

[megváltozott munkaképességű személyek ellátásai - rehabilitációs ellátás](#)

[megváltozott munkaképességű személyek ellátásai - rokkantsági ellátás és kivételes rokkantsági ellátás](#)

[egészségkárosodott személyek ellátásai - rokkantsági járadék](#)

[családtámogatási ellátások - anyasági támogatás](#)

[családtámogatási ellátások - családi pótlék/nevelési ellátás - iskoláztatási támogatás](#)

[családtámogatási ellátások - gyermekgondozást segítő ellátás](#)

[családtámogatási ellátások - gyermeknevelési támogatás \(gyet\)](#)

[pénzbeli szociális ellátások - aktív korúak ellátása - egészségkárosodási és gyermekfelügyeleti támogatás](#)

[pénzbeli szociális ellátások - ápolási díj, emelt összegű ápolási díj, kiemelt ápolási díj](#)

[pénzbeli szociális ellátások - aktív korúak ellátása - foglalkoztatást helyettesítő támogatás](#)

[pénzbeli szociális ellátások - gyermekek otthongondozási díja \(gyod\)](#)

[pénzbeli szociális ellátások - időskorúak járadéka](#)
[pénzbeli szociális ellátások - tartós ápolást végzők időskori támogatása](#)
[pénzbeli szociális ellátások - települési támogatás](#)
[hozzátartozói pénzbeli nyugellátások - árvaellátás](#)
[súlyos mozgáskorlátozott személyek részére nyújtandó állami támogatás - akadálymentesítési támogatás](#)
[súlyos mozgáskorlátozott személyek részére – közlekedési kedvezmény](#)
[súlyosan fogyatékos személyek pénzbeli ellátásai - fogyatékosági támogatás](#)
[súlyosan fogyatékos személyek pénzbeli ellátásai - vakok személyi járadéka](#)

Természetbeni

[súlyos mozgáskorlátozott személyek természetbeni ellátásai - parkolási igazolvány](#)
[természetbeni szociális ellátások - eü. szolgáltatásra való jogosultság megállapítása](#)
[természetbeni szociális ellátások - közgyógyellátás](#)
[természetbeni gyermekvédelmi ellátások - rendszeres gyermekvédelmi kedvezmény](#)

Kedvezmény

[kedvezmények családok részére - összevont adóalapot csökkentő családi kedvezmény](#)
[kedvezmények súlyos mozgáskorlátozott személyek részére - gépjárműadó kedvezmény](#)
[kedvezmények súlyosan fogyatékos személyek részére - összevont adóalapot csökkentő személyi kedvezmény](#)
[kedvezmény szociális rászorultság alapján - védendő fogyasztó - földgázellátás](#)
[kedvezmény szociális rászorultság alapján - védendő fogyasztó - villamosenergia -ellátás](#)
[kedvezmény szociális rászorultság alapján - védendő felhasználó - víziközmű -ellátás](#)

További információk:

- Szociális ellátások 2024. összefoglaló táblázat
Belügyminisztérium Civilkapcsolati és Ügyfélszolgálati Osztály
<https://kormany.hu/dokumentumtar/kiadvanyok>
- Tájékoztató a szociális ellátásokról 2024.
Belügyminisztérium Civilkapcsolati és Ügyfélszolgálati Osztály
<https://kormany.hu/dokumentumtar/kiadvanyok>
- Magyar Államkincstár Honlapja
[Családok támogatása - Magyar Államkincstár \(gov.hu\)](#)
[Betegség - Magyar Államkincstár \(gov.hu\)](#)
- Mi mennyi 2024-ben? (Készítette: Tolna Vármegyei Kormányhivatal)
https://tamogatoweb.hu/letoltes2024/mi_mennyi_2024.pdf
- [Tájékoztató a gyermekek után járó ellátásokról és támogatásokról 2024](#)
Kulturális és Innovációs Minisztérium, Családokért Felelős Államtitkárság
<https://csaladitudo.kormany.hu/>

9. ÖNKORMÁNYZATI ÉS ÁLLAMI KÖTELEZETTSÉGEK A SZOCIÁLIS FELADATOK ELLÁTÁSA TERÉN

A jelen pont alatt a fogyatékos személyek szükségletei szempontjából releváns **szociális szolgáltatások** esetében mutatjuk be a feladatellátási kötelezettségeket.

- 1) A települési önkormányzat kötelező feladatai a szociális ellátással kapcsolatban:
 - Biztosítja szociális alapszolgáltatásként:
 - a falugondnoki és tanyagondnoki szolgáltatást,
 - az étkeztetést,
 - a házi segítségnyújtást,
 - a családsegítést,
 - a jelzőrendszeres házi segítségnyújtást,
 - a közösségi ellátásokat,
 - a támogató szolgáltatást,
 - az utcai szociális munkát és
 - a nappali ellátást. (1993. évi III. tv. 57. § (1) bekezdés)
 - Családsegítés keretében biztosítania kell a szociális, életvezetési és mentálhigiénés tanácsadást. (1993. évi III. tv. 64. § (4) a) pont)
 - Családsegítés keretében biztosítania kell a tartós munkanélküliek, a fiatal munkanélküliek, az adósságterhekkel és lakhatási problémákkal küzdők, a fogyatékossgal élők, a krónikus betegek, a szenvedélybetegek, a pszichiátriai betegek, a kábítószerproblémával küzdők, illetve egyéb szociálisan rászorult személyek és családtagjaik részére tanácsadás nyújtását. (1993. évi III. tv. 64. § (4) e) pont)
 - Családsegítés keretében biztosítania kell az anyagi nehézségekkel küzdők számára a pénzügyi, természetbeni ellátásokhoz, továbbá a szociális szolgáltatásokhoz való hozzájutás megszervezését. (1993. évi III. tv. 64. § (4) b) pont)
 - Segítséget nyújt az alapellátás megszervezésével a szociálisan rászorulóknak részére saját otthonukban és lakókörnyezetükben önálló életvitelük fenntartásában, valamint egészségi állapotukból, mentális állapotukból vagy más okból származó problémáik megoldásában. (1993. évi III. tv. 59. § (1) bekezdés)
 - Családsegítés keretében biztosítania kell a járásszékhely településen működő családsegítést ellátó szolgáltatónak a család szociális helyzetének átfogó vizsgálata alapján igénybe venni javasolt szociális szolgáltatásokat meghatározó, a szolgáltatást nyújtó szolgáltatóra - a jogosultsági feltételek fennállása esetén - kötelező szociális diagnózis készítését. (1993. évi III. tv. 64. § (4) h) pont)
 - Családsegítés keretében biztosítania kell a nagy létszámú intézmények átalakítását követően támogatott lakhatást igénybe vevők utánkövetését biztosító eszményes feladatokat. (1993. évi III. tv. 64. § (4) i) pont)

- A támogató szolgáltatás célja a fogyatékos személyek lakókörnyezetben történő ellátása, elsősorban a lakáson kívüli köz-szolgáltatások elérésének segítése, valamint életvitelük önállóságának megőrzése mellett a lakáson belüli speciális segítségnyújtás biztosítása révén. (1993. évi III. tv. 65/C. § (1) bekezdés)
- Nappali ellátást köteles biztosítani, ha területén tízezer főnél több állandó lakos él. (1993. évi III. tv. 86. § (2) c) pont)
- Tájékoztatást nyújt szociális hatáskört gyakorló szervként
 - a) az e törvény szerinti pénzbeli és természetbeni ellátások igénybevételi feltételeiről és az igényléshez szükséges iratokról,
 - b) az e törvényben meghatározott személyes gondoskodást nyújtó ellátásokkal és szolgáltatásokkal kapcsolatban a helyben igénybe vehető ellátások és szolgáltatások köréről, feltételeiről és az igénybevétel eljárási kérdéseiről. (1993. évi III. tv. 5. § (2) bekezdés)
- Az alap- és nappali ellátásban részesülő számára az igénybe vett ellátáshoz kapcsolódó, az e törvényben meghatározott általános vagy speciális jogokat is biztosítani kell. (1993. évi III. tv. 94/E. § (1) bekezdés)

Szervezi és közvetíti a máshol igénybe vehető ellátásokhoz való hozzájutást. (1997. évi XXXI. tv. 94. § (2) bekezdés)

2) Az **állam** kötelező feladatai a szociális ellátással kapcsolatban:

Az állam az állam fenntartói feladatainak ellátására a Kormány rendeletében kijelölt szerv útján köteles gondoskodni

- a) a **harmincezer főnél nagyobb** állandó lakosságszámú **településeken** a fogyatékos személyek gondozóháza, a pszichiátriai betegek és szenvedélybetegek átmeneti otthona megszervezéséről és fenntartásáról,
- b) a **fővárosban** a pszichiátriai betegek, a szenvedélybetegek, fogyatékos személyek szakosított ellátásának a megszervezéséről és fenntartásáról,
- c) a **vármegye területén** a **szakosított ellátások megszervezéséről** és fenntartásáról, azzal, hogy a megyei jogú város területére is kiterjedően köteles gondoskodni azokról az ellátásokról, amelyek megszervezésére a megyei jogú város a jogszabály alapján nem köteles,
- d) a **vármegye területén** a **támogatott lakhatás megszervezéséről és fenntartásáról**,
- e) a **fejlesztő foglalkoztatásról** (Szoctv. 88. § (1) bekezdés).

10. SZEMÉLYES GONDOSKODÁST NYÚJTÓ SZOCIÁLIS ELLÁTÁSOK

Amennyiben a fogyatékos személy olyan támogatásra szorul, amely az otthoni ellátás keretében nem megvalósítható, és szüksége van szociális ellátásra abban az esetben sor kerülhet szociális intézményi ellátások (szakosított ellátások) igénybevételére:

Szociális szakosított ellátások:

- támogatott lakhatás
- ápolást, gondozást nyújtó intézmények
- rehabilitációs célú intézmények
- lakóotthonok (ápoló gondozó és rehabilitációs célú)
- átmeneti elhelyezést nyújtó intézmények

A szociális szakosított ellátások igénybevétele önkéntes, az ellátást igénylő, illetve törvényes képviselője kérelmére történik, az igénybevételenek a feltételeit és a jogosultsági kritériumokat minden ellátás esetében a jogszabály határozza meg.

Támogatott lakhatás

A támogatott lakhatás, mint új szolgáltatási forma 2013. január 1-jével került bevezetésre, mint új szociális ellátási forma. A támogatott lakhatás az ellátott életkorának, egészségi állapotának és önellátási képességnek megfelelően biztosít lakhatási, illetve egyéb szociális szolgáltatásokat az ellátott önálló döntése, szükséglete, képességei, készségei maximális figyelembevételével. A támogatott lakhatás célja a lehetőség szerinti önálló életvitel kialakítása és fenntartása – támogatói hálózat létrehozásával. A szolgáltatás legfontosabb újdonsága, hogy a lakhatás és a napközbeni tevékenységek (pl. oktatás, szabadidős tevékenységek, közszolgáltatások igénybevétele) szétválnak, biztosítva ezzel a személyre szabott és szükségletekre épülő ellátást.

A támogatott lakhatást igénybe veheti fogyatékos személy, pszichiátriai és szenvedélybeteg személy (demens személy nem veheti igénybe). Az igénybevevő lehet kiskorú, nagykorú személy. A támogatott lakhatás – az engedélyezett férőhelyszámon felül – biztosíthatja az ellátást igénybevevőről gondoskodó szülő, egyéb hozzátartozó, illetve az ellátást igénybevevő kiskorú gyermekének elhelyezését. Az elhelyezés alapfeladatot meghaladó szolgáltatásnak minősül.

A támogatott lakhatás a következő szolgáltatásokat biztosítja:

- Lakhatási szolgáltatás: főszabályként maximum 6 fő illetve 12 fő elhelyezését biztosító ingatlanokban (az 50 fős ingatlan a kiváltás eredményeként jöhet csak létre)
- Esetvitel, társadalmi hozzáférés támogatása.
- Szolgáltatások - komplex szükségletfelmérés eredménye alapján, az igénybevevő szükségletei szerint: felügyelet, étkeztetés, gondozás, készségfejlesztés,

tanácsadás, pedagógiai segítségnyújtás, gyógypedagógiai segítségnyújtás, szállítás és háztartási vagy háztartást pótló segítségnyújtás.

A támogatott lakhatás szolgáltatás igénybevételének feltétele a fogyatékos személy esetében a szakorvos, kezelőorvos szakvéleményének rendelkezésre állása (amely igazolja a fogyatékoság fennállását), az orvosi dokumentáció felhasználásával lefolytatott alapvizsgálat (külön szerv végzi, intézményvezető kezdeményezi), a komplex szükségletfelmérés lefolytatása (külön szakértő és intézményvezető végzi, intézményvezető kezdeményezi).

A támogatott lakhatás igénybevétele esetében a szolgáltató és az igénybevevő megállapodást köt. A szolgáltatás igénybevevője a megállapodás alapján fizeti meg a jogszabály szerint megállapított személyi térítési díjat. A személyi térítési díj a lakhatási szolgáltatás térítési díjából és az ellátott által az előző hónapban ténylegesen igénybe vett szolgáltatási elemek térítési díjából tevődik össze.

Milyen bentlakásos ellátások érthetők el fogyatékos személy számára?

Fogyatékos személyek rehabilitációs intézménye:

A fogyatékos személyek rehabilitációs intézménye azon a fogyatékos, valamint mozgás-, illetőleg látássérült személyek elhelyezését szolgálja, akiknek oktatása, képzése, átképzése és rehabilitációs célú foglalkoztatása csak intézményi keretek között valósítható meg. Az intézmény előkészíti az ott élők családi és lakóhelyi környezetbe történő visszatérését, valamint megszervezi az intézményi ellátás megszűnését követő utógondozást.

Lakóotthoni ellátás:

A lakóotthon olyan nyolc-tizenkettő, illetve tizennégy pszichiátriai beteget vagy fogyatékos személyt - ideértve az autista személyeket is -, illetőleg szenvedély-beteget befogadó intézmény, amely az ellátást igénybevevő részére életkorának, egészségi állapotának és önellátása mértékének megfelelő ellátást biztosít.

A lakóotthoni ellátás formái fogyatékos személyek lakóotthona esetében:

- rehabilitációs célú lakóotthon
- ápoló-gondozó célú lakóotthon

Rehabilitációs célú lakóotthonban elhelyezhető:

- aki intézményi elhelyezés során felülvizsgálatban részt vett, és a felülvizsgálat eredménye, illetve a gondozási terv és egyéni fejlesztés alapján lakóotthoni elhelyezése az önálló életvitel megteremtése érdekében indokolt;
- aki családban él és képességei fejlesztése, valamint ellátása lakóotthoni keretek között biztosítható és rehabilitációja családjában nem oldható meg;
- önellátásra legalább részben képes;

- lakóotthonba kerülése időpontjában a tizenhatodik életévét már betöltötte, de a reá irányadó öregségi nyugdíjkorhatárt még nem.

Fogyatékos személyek ápoló-gondozó célú lakóotthonába elhelyezhető:

A fogyatékos személyek ápoló-gondozó célú lakóotthonába - intézményből történő elhelyezés esetén a felülvizsgálat és az egyéni fejlesztés eredményeire figyelemmel - a fogyatékos jellegétől és súlyosságától függetlenül helyezhető el fogyatékos személy. A nagykorú fogyatékos személy fogyatékos személyek ápoló-gondozó célú lakóotthonában történő elhelyezésének feltétele a benyújtott orvosi dokumentáció felhasználásával lefolytatott alapvizsgálat elvégzése.

Átmeneti elhelyezést nyújtó intézmények:

A fogyatékos személyek ellátása esetében a fogyatékos személyek gondozóháza biztosít átmeneti elhelyezési lehetőséget. Azon fogyatékos személyek számára biztosít ellátást, akiknek ellátása családjukban nem biztosított, vagy az átmeneti elhelyezést a család tehermentesítése teszi indokolttá.

Le kell mondanom a gyermekemről, amennyiben bentlakásos intézetbe költözik?

A 18 év alatti személy tekinthető kiskorúnak. A kiskorú személy vagy szülői felügyelet vagy gyámság alatt áll. Amennyiben a szülői felügyeleti jogokat a szülők (vagy egyik szülő) gyakorolja, nem köteles arról „lemondani”, illetve a gyermeket gyámság alá helyezni pusztán azért, mert a gyermeket bentlakásos intézménybe helyezik el.

Mennyi a belépési díj összege?

Bizonyos tartós bentlakást nyújtó szociális ellátások esetén a fenntartó jogosult belépési hozzájárulást kérni, úgy, hogy meghatározza azokat a férőhelyeket, amelyek betöltése esetén belépési hozzájárulást kell fizetni. Egyházi és nem állami fenntartó esetén ezek aránya az intézmény férőhely számának 50%-át nem haladhatja meg. A belépési hozzájárulás legmagasabb összege nyolcmillió forint lehet, melyet az igénylő vagy a belépési hozzájárulás megfizetését vállaló személy fizet meg, és a feltételeit a megállapodásban kell rögzíteni. A belépési hozzájárulást a fenntartó a szociális intézményei működtetésére, fejlesztésére fordíthatja. Amennyiben a szolgáltatás a beköltözést követő három éven belül megszűnik, a belépési hozzájárulás arányos részét vissza kell fizetni.

Milyen napközbeni ellátások érhetők el egy felnőtt fogyatékos személy számára?

A felnőtt fogyatékos személy számára a szociális alapszolgáltatások biztosíthatnak támogatást. Az alábbiakban bemutatjuk azokat a releváns alapszolgáltatásokat, amelyeket a fogyatékos személy a lakókörnyezetében igénybe vehet.

Nappali ellátás: a nappali ellátás hajléktalan személyek és elsősorban a saját otthonukban élő,

- 18. életévüket betöltött, egészségi állapotuk vagy idős koruk miatt szociális és mentális támogatásra szoruló, önmaguk ellátására részben képes személyek,
- 18. életévüket betöltött, fekvőbeteg-gyógyintézeti kezelést nem igénylő pszichiátriai betegek, illetve szenvedélybetegek,
- harmadik életévüket betöltött, önkiszolgálásra részben képes vagy önellátásra nem képes, de felügyeletre szoruló fogyatékos, illetve autista személyek részére biztosít lehetőséget a napközbeni tartózkodásra, társas kapcsolatokra, valamint az alapvető higiéniai szükségleteik kielégítésére, továbbá igény szerint megszervezi az ellátottak napközbeni étkeztetését.

Étkeztetés: az étkeztetés keretében azoknak a szociálisan rászorultaknak a legalább napi egyszeri meleg étkezéséről kell gondoskodni, akik azt önmaguk, illetve eltartottaik részére tartósan vagy átmeneti jelleggel nem képesek biztosítani. A jogosultsági feltételek részletes szabályait a települési önkormányzat rendeletben határozza meg.

Házi segítségnyújtás: a házi segítségnyújtás keretében a szolgáltatást igénybe vevő személy saját lakókörnyezetében kell biztosítani az önálló életvitel fenntartása érdekében szükséges ellátást. A házi segítségnyújtás keretében szociális segítséget vagy személyi gondozást nyújtanak. A házi segítségnyújtás megállapítása iránti kérelem benyújtását követően vizsgálják az igénylő gondozási szükségletét. A gondozási szükséglet vizsgálata keretében állapítják meg, hogy az ellátást igénylő esetben szociális segítség vagy személyi gondozás indokolt, valamint a napi gondozási szükséglet mértékét. A megállapított gondozási szükségletet a működést engedélyező szerv felülvizsgálhatja és módosíthatja.

Jelzőrendszeres házi segítségnyújtás: a jelzőrendszeres házi segítségnyújtás a saját otthonukban élő, egészségi állapotuk és szociális helyzetük miatt rászoruló, a segélyhívó készülék megfelelő használatára képes időskorú vagy fogyatékos személyek, illetve pszichiátriai betegek részére az önálló életvitel fenntartása mellett felmerülő krízishelyzetek elhárítása céljából nyújtott ellátás.

Támogató szolgáltatás: A támogató szolgáltatás célja a fogyatékos személyek lakókörnyezetben történő ellátása, elsősorban a lakáson kívüli közszolgáltatások elérésének segítése, valamint életvitelük önállóságának megőrzése mellett a lakáson belüli speciális segítségnyújtás biztosítása révén.

A támogató szolgáltatás feladata:

- az alapvető szükségletek kielégítését segítő szolgáltatásokhoz, közszolgáltatásokhoz való hozzájutás biztosítása (speciális személyi szállítás, szállító szolgálat működtetése),
- az általános egészségi állapotnak és a fogyatékoság jellegének megfelelő egészségügyi-szociális ellátásokhoz, valamint a fejlesztő tevékenységhez való hozzájutás személyi és eszközfeltételeinek biztosítása,

- információnyújtás, ügyintézés, tanácsadás, a tanácsadást követően a társadalmi beilleszkedést segítő szolgáltatásokhoz való hozzájutás biztosítása,
- a jelnyelvi tolmácsszolgálat elérhetőségének biztosítása,
- segítségnyújtás a fogyatékos személyek kapcsolatkézségének javításához, családi kapcsolatainak erősítéséhez speciális, önsegítő csoportokban való részvételükhöz,
- egyes szociális alapszolgáltatási részfeladatok biztosítása a fogyatékos személyek speciális szükségleteihez igazodóan,
- segítségnyújtás a fogyatékos emberek társadalmi integrációjának megvalósulásához, valamint a családi, a közösségi, a kulturális, a szabadidős kapcsolatokban való egyenrangú részvételhez szükséges feltételek biztosítása,
- a fogyatékos személy munkavégzését, munkavállalását segítő szolgáltatások elérhetőségének, igénybevételének elősegítése.

Hogyan tudom támogatni a felnőtt korú fogyatékos fiatalot családtervezéskor és gyermekvállaláskor?

A 2007. évi XCII. törvény a Fogyatékossgal élő személyek jogairól szóló egyezmény és az ahhoz kapcsolódó Fakultatív Jegyzőkönyv kihirdetéséről (ENSZ Egyezmény) 3. cikke értelmében a részes államok (így Magyarország) az alábbi kötelezettségeket vállalják az otthon és a család tiszteletben tartása érdekében:

1. A részes államok minden szükséges és hatékony intézkedést megtesznek a fogyatékossgal élő személyekkel szembeni hátrányos megkülönböztetés megszüntetéséért a házasság, a család, a szülői szerep és a rokoni kapcsolatok terén, másokkal azonos alapon, az alábbiak biztosítása céljából:

a) a házasság kötésére alkalmas korú fogyatékossgal élő személyeknek a házasságkötéshez és családalapításhoz való jogának elismerése a házasságot kötni szándékozó felek szabad és teljes egyetértése alapján;

b) a fogyatékossgal élő személyek jogának elismerése, hogy szabadon és felelősségteljesen dönthessenek gyermekeik számát és korkülönbségét illetően, hogy hozzáféréssel bírjanak az életkornak megfelelő információkhoz, a reprodukív és családtervezési oktatás elismerést nyerjen, valamint, hogy biztosítsák számukra e jogok gyakorlását lehetővé tevő eszközöket;

c) a fogyatékossgal élő személyek, beleértve a gyermekeket is, termékenységének másokkal azonos alapon történő fenntartása.

2. A részes államok biztosítják a fogyatékossgal élő személyek gyámsággal, gondnoksággal, gyermekek örökbefogadásával vagy más hasonló jogintézményekkel kapcsolatos jogait és kötelezettségeit, amennyiben ezek a fogalmak léteznek a nemzeti jogban; minden esetben a gyermek érdeke az elsődleges. A részes államok megfelelő segítséget nyújtanak a fogyatékossgal élő személyek számára gyermeknevelési feladataik teljesítéséhez.

(...)

A fogyatékos emberek családtervezése, gyerekvállalása minden esetben egyedi, ezért nincs egységes válasz, mint ahogy a tipikusan fejlődő embereknél sincs.

Elsősorban érdemes beszélgetni arról, hogy mire vágyik pontosan, felnőtt-e a gyerekvállaláshoz, tud-e gondoskodni a gyermekről, ha problémája van, tudja-e kihez fordulhat.

Amennyiben az önálló életre készítjük fel a fogyatékos gyermekünket folyamatosan vannak az életre felkészítő lépcsők, amelyek során az öngondoskodást, majd egy másik személyről való gondoskodás fokozatát is megtanulja. Tudatosan készíthetjük fel a fogyatékos gyermekünket a családalapításra és a gyerekvállalásra a korai gyermekkortól.

Konkrét helyzetben (várandóság esetén) javasolt átgondolni mire van szükség és miben tudjuk támogatni a fogyatékos gyermekünket, amennyiben szükséges külső szakembert (gyógypedagógust, pszichológust, családterapeutát) is bevonhatunk.

A házasságkötés, az élettársi kapcsolat jogi vonatkozásai:

Házasság akkor jön létre, ha az együttesen jelen lévő férfi és nő az anyakönyvvezető előtt személyesen kijelenti, hogy egymással házasságot köt. A nyilatkozat feltételhez vagy határidőhöz nem köthető. A kijelentés kölcsönös megtörténte után az anyakönyvvezető a házasság létrejöttét megállapítja és a házasságkötés tényét a házassági anyakönyvbe bejegyzi (Ptk. 4:5. §).

Érvénytelen annak a házassága, aki a házasság megkötésekor cselekvőképességet teljesen korlátozó gondnokság alatt állt (Ptk. 4:10. §).

Élettársi kapcsolat áll fenn két olyan,

- házasságkötés nélkül közös háztartásban,
- érzelmi és gazdasági közösségben (a továbbiakban: életközösség) együtt élő személy között,

akik közül egyiknek sem áll fenn mással:

- házassági életközössége,
- bejegyzett élettársi életközössége vagy élettársi kapcsolata,

és akik nem állnak egymással egyenesági rokonságban vagy testvéri kapcsolatban. (Ptk. 6:514. §). Az élettársi kapcsolat az életközösség létesítésével jön létre, és megszűnik, ha az élettársak egymással házasságot kötnek, bejegyzett élettársi kapcsolatot létesítenek vagy az életközösségük véget ér (Lásd: Ptk. 6:514. §).

Bejegyzett élettársi kapcsolat akkor jön létre, ha az anyakönyvvezető előtt együttesen jelenlévő két, tizennyolcadik életévét betöltött, azonos nemű személy személyesen kijelenti,

hogy egymással bejegyzett élettársi kapcsolatot kíván létesíteni (2009. évi XXIX. törvény 1.§ (1) bekezdés).

A személyes gondoskodást nyújtó szociális ellátások témakörhöz tartozó jogi válaszok kidolgozása során **felhasznált jogszabályok, jogszabályi háttér:**

- A szociális igazgatásról és szociális ellátásokról szóló 1993. évi III. törvény (Szoctv.)
- A szociális, gyermekjóléti és gyermekvédelmi szolgáltatók, intézmények és hálózatok hatósági nyilvántartásáról és ellenőrzéséről szóló 369/2013.(X.24.) Korm. rendelet (Sznyr.)
- A személyes gondoskodást nyújtó szociális intézmények szakmai feladatairól és működésük feltételeiről szóló 1/2000. (I. 7.) SzCsM rendelet (Szakmai rendelet)
- A személyes gondoskodást nyújtó szociális ellátások igénybevételéről szóló 9/1999. (XI. 24.) SzCsM rendelet (Ir.)
- A személyes gondoskodást nyújtó szociális ellátások térítési díjáról szóló 29/1993. (II. 17.) Korm. rendelet (Tr.)
- A szociális, a gyermekjóléti és gyermekvédelmi szolgáltatók, intézmények ágazati azonosítójáról és országos nyilvántartásáról szóló 226/2006. (XI. 20.) Korm. rendelet
- A személyes gondoskodást végző személyek adatainak működési nyilvántartásáról szóló 8/2000. (VIII. 4.) SZCSM rendelet,
- Magyarország központi költségvetéséről szóló törvény (mindenkori)

11. FOGYATÉKOS GYERMEKET NEVELŐ CSALÁDOK PSZICHÉS TÁMOGATÁSA

Milyen pszichés támogatást kaphat egy fogyatékos gyermeket nevelő család?

A fogyatékos gyermeket nevelő családok sokszorosan terheltnek lehetnek anyagilag és pszichésen is. A pszichés jóllét fontossága is hangsúlyos, de sok családban ez háttérbe szorul idő, pénz, energia, szolgáltatások hiánya miatt vagy mind a négy együttes hiánya miatt, és ezért nem kapnak megfelelő támogatást.

A pszichés támogatás segít az egyén belső és külső erőforrásainak feltérképezésében és megerősítésében, hogy a családi élet egyensúlya ne billenjen el teljesen egy egészségtelen irányba.

A fogyatékos gyermeket nevelő családok helyzete minden életciklusban sok kihívást hoz magával és ezek pszichésen is megterhelik a család egészét. Érdemes a család/egyen szükségleteihez, preferenciáihoz leginkább illeszkedő támogatást/támogatót megtalálni, átgondolni, hogy mit szeretnének.

A pszichés támogatás lehet egyéni, páros vagy a család egészét érintő segítő beszélgetés, tanácsadás, konzultáció, terápia vagy csoport. Az állami és civil szervezetek egyre több lehetőséget kínálnak, így javasolt tájékozódni az aktuális lehetőségekről országos szinten.

Mit jelent a Pár-és Családterápiás, Konzultációs Szolgáltatás?

Elsősorban lelki, életvezetési problémák megoldására, rendezésére szolgál a családterápiás szolgáltatás és a konzultáció. A terápia, illetve konzultációs alkalmak során a családtagok és/vagy a pár tagjai együttes erővel – családterapeuták/családi tanácsadók (jelöltek) segítségével – azon dolgoznak, hogy feltárják, hol lehetne változtatni a kialakult helyzeten, milyen belső-külső erőforrásaik vannak a változás elérése érdekében, amelyeket mozgósítva meg is tudják tenni a szükséges lépéseket. A problémát végül a kliensek oldják meg, családterapeuták/családi tanácsadók (jelöltek) vezetése és támogatása mellett.

A KézenFogva Alapítvány 2015 óta a fogyatékos emberek és családjaik számára pár-és családterápiás, konzultációs szolgáltatást biztosít. Magas színvonalú, ugyanakkor megfizethető segítséget nyújt a családok számára terápiás vagy konzultációs alkalmak biztosításával.

Bővebb tájékoztatás: <https://kezenfogva.hu/csaladterapia>

Mit jelent a testvércsoport?

A fogyatékos gyereket nevelő családok esetében kevés szó esik a fogyatékos gyerek testvéréről/testvéiről, a helyzet rájuk gyakorolt hatásáról. A fogyatékos gyerek testvéreinek/testvéreinek az életét is döntően befolyásolja a fogyatékos testvér jelenléte, ezért támogatni kell őket is a feldolgozásban és elfogadásban.

A testvércsoportok célja, hogy a feldolgozást segítsék a többi sorstárs gyerekekkel közösen, akikben hasonló érzések és tapasztalatok vannak. Sok esetben szégyelt és titkolt szorongás, rejtett düh, féltékenység vagy megfelelési kényszer van jelen. Javasolt a szülő folytonos érzelmi támogatása mellett a feldolgozást segítő egyéni vagy csoportos támogatás igénybevétele a testvéreknek. A csoportok típusai nagyon eltérőek lehetnek (pl.: gyerek pszichodrámacsoport, művészetterápiás csoportok) érdemes aktuálisan rákérezni ki, hol, milyen csoportot indít.

Mit jelent a szülőcsoport?

A fogyatékos gyermeket nevelő szülő számára a pszichés támogatás egyik lehetősége a csoportos tanácsadás szülők számára vagy más néven szülőcsoportok. A szülőcsoportok rendkívül különbözőek lehetnek, mind a témát, felépítését, hosszát, műfaját, típusát és többi szempontot figyelembe véve.

A szülőcsoportok összességében segítenek a sorstársak által közösen átgondolni az aktuális érzéseket, erőforrásokat, lehetőségeket, a csoport tagjai erősítik egymást, amely nemcsak az egyénre hat, hanem a csoport egészére is.

Javasolt erről is tájékozódni melyik szervezet indít aktuálisan csoportot.

Milyen szolgáltatást nyújt a Család-és Gyerekjóléti Központ?

A családsegítés a szociális vagy mentálhigiénés problémák, illetve egyéb krízishelyzet miatt segítségre szoruló személyek, családok számára az ilyen helyzethez vezető okok megelőzése, a krízishelyzet megszüntetése, valamint az életvezetési képesség megőrzése céljából nyújtott szolgáltatás.

A családok segítése érdekében veszélyeztetettséget és krízishelyzetet észlelő jelzőrendszer működik. A jegyző, a járási hivatal, továbbá a szociális, egészségügyi szolgáltató, intézmény, valamint a gyermekjóléti szolgálat, a pártfogói felügyelői és a jogi segítségnyújtói szolgálat jelzi, a társadalmi szervezetek, egyházak és magánszemélyek jelezhetik a családsegítést nyújtó szolgáltatónak, intézménynek, ha segítségre szoruló családról, személyről szereznek tudomást.

A családsegítés keretében biztosított szolgáltatások:

- a szociális, életvezetési és mentálhigiénés tanácsadás,
- az anyagi nehézségekkel küzdők számára a pénzügyi, természetbeni ellátásokhoz, továbbá a szociális szolgáltatásokhoz való hozzájutás megszervezését,
- a szociális segítőmunkát, így a családban jelentkező működési zavarok, illetve konfliktusok megoldásának elősegítését,
- a közösségfejlesztő programok szervezését, valamint egyéni és csoportos készségfejlesztést,
- a tartós munkanélküliek, a fiatal munkanélküliek, az adósságterhekkel és lakhatási problémákkal küzdők, a fogyatékosokkal élő, a krónikus betegek, a szenvedélybetegek, a pszichiátriai betegek, a kábítószer-problémával küzdők, illetve egyéb szociálisan rászorult személyek és családtagjaik részére tanácsadás nyújtását,
- a kríziskezelést, valamint a nehéz élethelyzetben élő családokat segítő szolgáltatásokat,
- a szociál- és nyugdíjpolitikáért felelős miniszter által kijelölt településen és fővárosi kerületben működő családsegítést ellátó szolgáltatónak a menedékjogról szóló törvényben meghatározott integrációs szerződésbe foglalt társadalmi beilleszkedés elősegítését.

Fogyatékoságspecifikus ellátást nyújt a Család-és Gyerekjóléti Központ a fogyatékos gyermek/felnőtt számára?

A fogyatékoságspecifikus ellátást nyújtott fogyatékosügyi tanácsadás 2022. január 1. napjától a gondoskodáspolitikáért felelős miniszter által kijelölt család- és gyermekjóléti központok feladatellátási körébe került. A kijelölt család- és gyermekjóléti központok a szociális igazgatásról és szociális ellátásokról szóló 1993. évi III. törvény (a továbbiakban: Szt.) 64. § (9) bekezdése szerinti fogyatékosügyi tanácsadást biztosítanak, melynek keretében elősegítik a fogyatékoságspecifikus ellátást nyújtó szolgáltatók és a fogyatékoságspecifikus ellátást nyújtó szolgáltatók közötti együttműködést.

családtagjaik információkhoz, szolgáltatásokhoz való akadálymentes és egyenlő esélyű hozzáférését.⁷³

Milyen akadálymentes kikapcsolódási lehetőségek vannak?

A 2007. évi XCII. törvény a Fogyatékos személyek jogairól szóló ENSZ egyezmény 9. cikke a hozzáférhetőségről szól. A hozzáférhetőség azt jelenti ez esetben, hogy a fogyatékossgal élő emberek ugyanúgy tudjanak szolgáltatásokat kérni és megkapni, mint bárki más. Magyarország 2007-ben ratifikálta ezt a törvényt, azonban még kevés hely akadálymentes, ezért érdemes előtte tájékozódni mindenképp.

A kikapcsolódási lehetőségek (színházak, koncert, múzeumok, éttermek, edzőtermek, szálláshelyek) között van akadálymentes vagy részben akadálymentes, de javasolt a tájékozódás előtte, hogy ez a gyakorlatban mit is jelent. Ez az oldal ajánl pár akadálymentes helyet: <http://akadalymentesutazas.hu/>, de mindenképp ajánlott az előzetes tájékozódás.

Az új helyek létrehozása során már egyre többen figyelembe veszik az egyetemes tervezés (befogadó tervezés) elveit, amely által az épületek, szolgáltatások, termékek és a környezet minden ember számára hozzáférhetőek lesznek.

A fogyatékos gyereket nevelő családok pszichés támogatása témakörhöz tartozó jogi válaszok kidolgozása során **felhasznált jogszabályok, jogszabályi háttér:**

- A szociális igazgatásról és szociális ellátásokról szóló 1993. évi III. törvény (továbbiakban: Szocvtv.)
- 1997. évi XXXI. törvény a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról (Gyvt.)

⁷³ Forrás: Fogyatékosügyi Tanácsadás Módszertani útmutató (https://szocialisportal.hu/wp-content/uploads/2023/04/A-fogyatekossagugyi-tanacsadas-szolgaltatas-modszertani-utmutatoja_2023.07.14..pdf)

III. ÖSSZEGZÉS

A KézenFogva Alapítvány széles körű szakmai és társadalmi tevékenységet végez a kezdetek óta. Elkötelezett célunk, a hiteles és átfogó információnyújtás a fogyatékos gyereket/felnőttet nevelő, támogató családok számára a különböző életszakaszokban.

A különleges gyereket nevelő családoknak úgy gondoljuk kiemelten szükségük van az átlátható és hiteles tájékoztatásra és információgyűjtésre, mert a szolgáltatásokhoz és az ellátásokhoz a hozzáférés és igénybevétel gyakorlati oldalról nem egyenlő esélyű, annak ellenére, hogy jogi elvárás az esélyegyenlőség biztosítása.

A különleges gyerekek kapcsán megannyi kérdése van a szülőknek, családtagoknak, amelyre a lehető legjobb választ keresik, legyen ez, az intézményválasztás vagy lakhatási kérdés. A mai világban nagyon sok információ áll rendelkezésre, így ehhez szeretnénk támogatást nyújtani, hogy egy anyagban összegyűjtve a gyakori kérdéseket és válaszokat megtalálja.

A kérdéseket 11 témakör szerint csoportosítottuk, amelyek felölelik egy ember életútját a különböző életszakaszokban, a hozzá kapcsolódó kérdésekkel. Az életúttal kapcsolatos kérdéseket a különleges (fogyatékos) gyermeket nevelő családok tették fel az Alapítványunk számára. A válaszokat egy jogi, egy szociális és egy oktatási szakértő válaszolta meg a hatályos jogszabályok értelmében. Bővebb tájékoztatás esetén mindenképp keresse fel a KézenFogva Alapítvány szakembereit.

Bízunk abban, hogy a kész útmutatónk, az életúttal kapcsolatos kérdések és válaszok fogyatékos gyereket nevelő családok számára támogatást nyújtanak és segítenek a családoknak, hogy minél többen gazdagodjanak a különleges életek által.